

EDUKACJA ZINTEGROWANA

PORADNIK DLA NAUCZYCIELA
klasy drugiej szkoły podstawowej

CZĘŚĆ

1A

POBIERZ
CZĘŚĆ 1A
PORADNIKA
JESIEN

Małgorzata Boćko
Magdalena Oleksy-Zborowska

EDUKACJA ZINTEGROWANA

PORADNIK DLA NAUCZYCIELA
klasy drugiej szkoły podstawowej

AUTORKI

Małgorzata Boćko, Magdalena Oleksy-Zborowska

REDAKTOR PROWADZĄCA

Renata Faron-Radzka

REDAKCJA MERYTORYCZNA

Agnieszka Górecka

REDAKCJA JĘZYKOWA

Agnieszka Gzylewska

PROJEKT I OPRACOWANIE GRAFICZNE

Katarzyna Mickiewicz-Stein

(z wykorzystaniem motywu z okładki *Naszej szkoły*,
zaprojektowanej przez Katarzynę Trzeszczkowską)

OPRACOWANIE GRAFICZNE I SKŁAD

Paweł Jaros

RYSUNKI

Elżbieta Śmietanka-Combik

WYDAWCA

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Al. Ujazdowskie 28, 00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00, fax: 22 345 37 70

www.ore.edu.pl

Wydanie I

Warszawa 2015

ISBN 978-83-64915-36-9 (całość)

ISBN 978-83-64915-37-6 (część 1A)

Pierwsza część poradnika (1A) jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji

[Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/)

Drodzy Nauczyciele,

zachęcamy Was do korzystania z *Poradnika dla nauczyciela klasy drugiej szkoły podstawowej* zintegrowanego z podręcznikiem dla klasy drugiej szkoły podstawowej *Nasza szkoła* autorstwa Marii Lorek i Moniki Zatorskiej.

Poradnik zawiera propozycje realizacji treści podręcznika, przykładowe scenariusze zajęć, karty pracy, a także rozkład materiału oraz wskazówki, jak korzystać z poradnika i podręcznika.

Mamy nadzieję, że nasze propozycje będą dla Państwa inspiracją do twórczej pracy z uczniami oraz że dzięki nim Państwa uczniowie nauczą się uczyć, a przede wszystkim odkryją, że nauka może przynosić radość i rozbudzać ciekawość poznawczą.

Życzymy Państwu satysfakcji z pracy z podręcznikiem *Nasza szkoła* oraz z poradnikiem!

Małgorzata Boćko
Magdalena Oleksy-Zborowska

JAK KORZYSTAĆ Z PORADNIKA?

Poradnik dla nauczyciela klasy drugiej szkoły podstawowej zawiera praktyczne wskazówki i rozwiązania metodyczne, które pomogą Państwu ukierunkować codzienną pracę z dziećmi. Propozycja planu pracy jest zgodna z *Podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*¹. Każda strona poradnika odpowiada treściom przedstawionym na kolejnych stronach podręcznika.

Strony poradnika mają czytelny układ, zawierają elementy, których funkcją jest usystematyzowanie pracy z podręcznikiem. Struktura strony przedstawia się następująco:

- Na górze strony znajdują się **tytuł działu podręcznika** oraz **numer tygodnia nauki**, aby ułatwić nauczycielowi planowanie pracy.
- Niżej widnieje **temat dnia**, zapisany najczęściej w formie pytania dosłownego lub pytania metaforycznego. Temat dnia jest pytaniem kluczowym mającym uczniów zaciekać, skierować ich uwagę na konkretne zagadnienia podejmowane w trakcie zajęć.
- Kolejnym elementem są **cele operacyjne** pełniące funkcję wymiernych wyznaczników sukcesu ucznia.
- Następnym obszarem są **aktywności uczniów**, które zostały sformułowane na podstawie celów operacyjnych. Aktywności zapisano w taki sposób, aby były zrozumiałe dla uczniów. Nauczyciel może przekazywać dzieciom sformułowania dotyczące aktywności w takiej formie, w jakiej ujęto je w poradniku. Aktywności pozwalają ukierunkować pracę uczniów, wskazują cel, do którego dzieci dążą, oraz określają kryterium powodzenia ich pracy na zajęciach. Pomagają też uczniom identyfikować się z działaniami, które podejmują w trakcie zajęć lekcyjnych. Świadomość celów oraz traktowanie ich jako własne wyznaczniki powodzenia pracy motywują dzieci i czynią z nich aktywnych uczestników edukacji.
- W centralnym miejscu strony umieszczona jest **miniatura rozkładówki z podręcznika**, aby ułatwić nie tylko orientowanie się w treściach tamtej publikacji i w treściach zawartych w poradniku, ale również powiązanie tych treści.
- Na dole strony umieszczone są piktogramy – tożsame z tymi zamieszczonymi na danej rozkładówce podręcznika. Piktogramy odnoszą się do rodzajów edukacji pojawiających się podczas realizacji zajęć z dziećmi (edukacji polonistycznej, edukacji matematycznej, edukacji przyrodniczej, edukacji artystycznej, edukacji społecznej).

NAWIGACJA to obszar, w którym znajdują się odniesienia do różnych zasobów związanych z tematem zajęć. Są to:

- **Podręcznik** – zawiera numery stron podręcznika, na których znajdują się treści omawiane w czasie danych zajęć.
- **Karty pracy** – w tym polu pojawiają się miniatury kart pracy przypisanych do danego tematu.
- **Scenariusze** – w tym polu znajduje się odwołanie do scenariusza zajęć przydatnego w trakcie realizacji określonego tematu lekcji.
- **Zasoby** – obszar, który zawiera m.in. odniesienia do strony www.scholaris.pl. W zasobach są prezentowane wybrane ćwiczenia, prezentacje multimedialne czy karty pracy związane z omawianym zagadnieniem. Są to propozycje do wyboru dla nauczyciela.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół Załącznik nr 2. Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych (Dz.U. poz. 803). Za: http://men.gov.pl/wp-content/uploads/2014/08/zalacznik_2.pdf (dostęp 27.07.2015).

- **Literatura** – tu prezentowane są tytuły polecanych publikacji, które mogą stanowić dla nauczyciela zarówno materiał pomocny w przygotowaniu konkretnych zajęć, jak i inspirację podczas pracy z dziećmi.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM – w tym obszarze znajdują się propozycje ćwiczeń, zabaw, gier pomocnych nauczycielowi w realizacji tematu dnia, a także w osiągnięciu założonych celów zajęć. Pomysły na realizację z komentarzem zawierają także omówienie wybranych poleceń zawartych w podręczniku. Autorki poradnika pragną podkreślić, że zamieszczone w tym polu propozycje stanowią tylko pewnego rodzaju inspirację. Treści zawarte w tej części poradnika mogą być przez nauczyciela modyfikowane w zależności od jego potrzeb.

W poradniku zostały również zamieszczone przykładowe scenariusze odnoszące się do stałych elementów pojawiających się w podręczniku: do ilustracji, obrazu, dzieła sztuki, opowiadania, tekstu popularnonaukowego, wiersza, projektu edukacyjnego, „Zaułka słówek”, „Gazety Przyjaznej”. I tak w tej części poradnika znajdują Państwo scenariusze:

- „**Rozmowa przez pędzle i farby**” – praca z ilustracją, obrazem, dziełem sztuki;
- „**Jak zostać mistrzem opowiadania?**” – praca z opowiadaniem;
- „**Jak porozumiewają się zwierzęta?**” – praca z tekstem popularnonaukowym;
- „**Co sływać pod jesiennym niebem?**” – praca z wierszem;
- „**Jak badamy pogodę?**” – praca z projektem edukacyjnym;
- „**Jesienna wycieczka**” – praca w terenie, przygotowanie wycieczki edukacyjnej;
- „**Jak porozumiewają się ludzie?**” – praca z treściami gramatycznymi i ortograficznymi (odwołanie do „Zaułka słówek”);
- „**Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?**” – praca związana z problematyką poruszaną w „Gazecie Przyjaznej”.

Szczegółowy opis podstaw teoretycznych scenariuszy oraz wskazówki, jak z nich korzystać, znajdują się w części: **Wskazówki, jak korzystać ze scenariuszy i informacje o koncepcji oceniania kształtującego** (poradnik, s. 65).

W niniejszym poradniku znajdują się też **tygodniowe plany pracy** (wraz z odniesieniami do podstawy programowej), które pozwalają nauczycielowi mieć ogólny ogłąd treści edukacyjnych realizowanych w trakcie zajęć z dziećmi, a także określają, w jakim kierunku zmierzają – zaplanowane przez niego – działania edukacyjne.

Kiedy zabawa łączy się z nauką?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- mówi o swoich oczekiwaniach związanych z nauką w drugiej klasie, używając poprawnych konstrukcji zdaniowych;
- wypowiada się w odpowiednim tempie, z właściwą siłą głosu, poprawnie akcentuje wyrazy, stosuje pauzy;
- rozmawia na temat przeczytanego tekstu;
- słucha informacji przekazywanych przez nauczyciela i dzieci;
- zapisuje swoje postanowienia na nowy rok szkolny, dbając o poprawność gramatyczną, ortograficzną i interpunkcyjną oraz o estetykę zapisu;
- znajduje w tekście piosenki odpowiedni fragment.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- opowiadamy o swoich oczekiwaniach związanych z kolejnym rokiem nauki w szkole;
- wspólnie z koleżankami i kolegami poszukujemy rozwiązań dotyczących efektywnej pracy w szkole;
- zapisujemy, co chcielibyśmy zrobić w nowym roku szkolnym;
- współpracujemy z koleżankami i kolegami, tworząc wspólny rysunek oraz wizytówkę klasy;
- zapoznajemy się z tekstem piosenki;
- odszukujemy w tekście potrzebne informacje.

słowa: Natalia Usenko
muzyka: Beatriz Blanco

Druga klasa

Po wakacjach pani z trudem nas poznała –
w dwa miesiące tak wyrosła klasa cała!
Każdy z nas się trochę zmienił.
Wszyscy wyżsi, opaleni!
Tylko Cela Calineczką pozostała...

refren:
Znowu razem pobawimy się nareszcie
i zadamy pani pytań tysiąc dwieście!
Dokąd w nocy lata sowa?
Gdzie jest księżyc, gdy się chowa?
Czemu tęcza jest jak tęcza kolorowa?

Różne cuda nam pokaże pani Ania.
Jest na świecie tyle rzeczy do zbadania...
Lekcja zawsze jest ciekawa,
gdy nauka to zabawa –
nikt nam tropić i odkrywać nie zabrania!

refren:
Znowu razem pobawimy się nareszcie...

1. Porozmawiajcie o tym, czego chcielibyście się nauczyć w drugiej klasie.
2. Co najbardziej lubicie robić w szkole? Dlaczego?
3. Zastanówcie się, co chcielibyście zmienić w szkole.
4. Nauczcie się śpiewać piosenkę pod tytułem „Druga klasa”. Wymyślcie do niej układ taneczny.

4 DRUGA KLASA 5

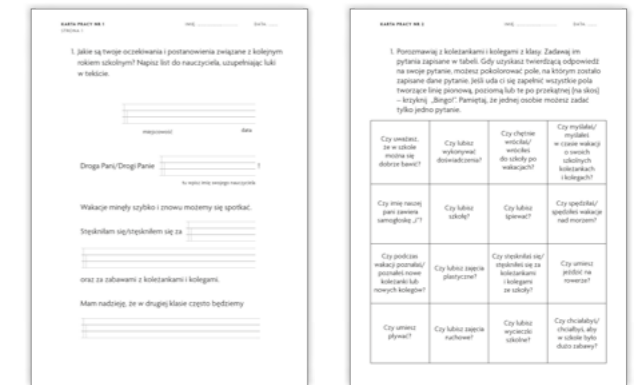
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej.
Klasa 2. Część 1A, s. 4–5

KARTY PRACY:

karta pracy nr 1, karta pracy nr 2

LITERATURA:

Kosyra-Cieślak T., (2013), *Praca z uczniem zdolnym na lekcjach języka polskiego i zajęciach pozalekcyjnych*, Warszawa: ORE.

Krzyżewska J., (1998), *Metody ewaluacyjne*, [w:] tejże, *Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej*, cz. 1, Suwałki: Omega.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

PRZEDSTAWIENIE UCZNIOM NAJWAŻNIEJSZYCH CELÓW LEKCJI ORAZ KRYTERIÓW SUKCESU

Nauczyciel wyznacza sobie na każdą lekcję cele, które chce zrealizować. Są to jego cele, nie zawsze tożsame z celami uczniów. Nauczyciel przedstawia dzieciom, do czego zmierzają, i pokazuje użyteczność celów, a to wpływa na zaangażowanie uczniów w realizację poszczególnych zadań. Do celów trzeba się odnieść pod koniec lekcji, aby sprawdzić, czy i w jakim stopniu zostały osiągnięte. Warto też przedstawić uczniom kryteria sukcesu, czyli konkretne i dające się zmierzyć wymagania, które udowodnią, że cele zostały osiągnięte („Podam trzy propozycje moich zobowiązań na nowy rok szkolny”).

WIZYTÓWKA SZKOŁY

Nauczyciel zapisuje na tablicy w układzie pionowym słowo „szkoła”. Uczniowie dopisują do liter wyrazy, które kojarzą im się ze szkołą (poszczególne litery, np. „s”, nie muszą być pierwszą literą nowego wyrazu).

WSPÓLNE RYSOWANIE

To działanie pokazuje uczniom, jak ważna jest współpraca. Dzieci, pracując w parach, trzymają wspólnie jedną kredkę i wykonują dowolny rysunek.

Dzieci dzielą się refleksjami na temat współpracy z koleżanką/kolegą, odpowiadając na pytania: Co pomogło ci we

wspólnym rysowaniu? Co utrudniało ci pracę? Czy łatwo było wspólnie ustalić tematykę rysunku?

BINGO

Uczniowie pracują z **kartą pracy nr 2**. Aby ćwiczenie przebiegło sprawnie, nauczyciel powinien poinformować uczniów, że znakiem ich gotowości do podjęcia rozmowy jest podniesienie ręki.

KIEDY ZABAWA ŁĄCZY SIĘ Z NAUKĄ?

Dzieci kolejno wymieniają zabawy, które lubią, po czym wspólnie z nauczycielem zastanawiają się, która z nich ma wartość edukacyjną. Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że chodzi o takie zabawy, w czasie których mogą się czegoś nauczyć, np. zabawa w dom uczy zachowań społecznych, zabawa klockami rozwija inteligencję wizualno-przestrzenną, umiejętności konstrukcyjne, zabawa w chowanego kształtuje szybkość reakcji, rozwija zdolność współpracy w grupie, gry stolikowe rozwijają m.in. inteligencję językową, matematyczno-logiczną, przyrodniczą, interpersonalną.

ZAPOZNANIE Z PIOSENKĄ DRUGA KLASA

Uczniowie czytają słowa piosenki *Druga klasa*, następnie odszukują w tekście informacje o tym, czym dla dzieci jest nauka. Chętni uczniowie opowiadają o tym, jaką rolę w ich życiu odgrywa nauka, dlaczego jest tak ważna.

FABRYKA POMYSŁÓW

Uczniowie odpowiadają na polecenia nr 2 i nr 3 (podręcznik, s. 5). Zapisują swoje propozycje na tablicy pomysłów. Analizują, które z pomysłów są realne. Uzasadniają swoje wypowiedzi.

LIST DO NAUCZYCIELA

Dzieci, wypełniając **kartę pracy nr 1**, piszą list do nauczyciela o oczekiwaniach związanych z kolejnym rokiem nauki.

WIZYTÓWKA NASZEJ KLASY

Uczniowie, pracując w grupach, zastanawiają się, co może być wizytówką ich klasy (np. znaczek, rymowanka, układ taneczny). Następnie wspólnie realizują wybrany pomysł.

ZABAWY ORIENTACYJNO-PORZĄDKOWE (ustawianie się w rzędzie, w szeregu, w kolumnie; zabawa „Powódź”).

Dzieci biegają po sali gimnastycznej. Na hasło „powódź” muszą zająć miejsce nad podłogą (np. na ławeczce gimnastycznej, na drabinkach). Można rozszerzyć zakres komend, dodając np. hasło „wichura” – wówczas dzieci kładą się na podłodze itp. Uczniowie uczą się, jak zmienić kierunek poruszania się na umówiony sygnał.

NIEDOKOŃCZONE ZDANIA

- „W tym roku szkolnym planuję/zamierzam...”;
- „Na dzisiejszych zajęciach pomyślałam/pomyślałem...”;

„Dzisiaj odkryłam/odkryłem, że...”.

Zdania podsumowujące pomagają skupić się na najważniejszych umiejętnościach i wiadomościach poznanych w czasie zajęć, pozwalają zrozumieć sens tematyki realizowanej na lekcji. Technika ta rozwija umiejętność wyciągania oraz formułowania wniosków. Dobrym pomysłem jest umieszczenie w klasie na stałe początków zdań podsumowujących. Ułatwi to pracę tą techniką oraz, być może, skłoni uczniów do samodzielnego odnoszenia się do nich w czasie lekcji. Technika zdań podsumowujących można stosować w czasie wymiany zdań w parach, w grupach czy w całej klasie.

KOSZ I WALIZKA

Uczniowie zapisują na kartkach samoprzylepnych przykłady zachowań, cech, postaw, które im towarzyszą – pozytywnych i negatywnych. Następnie przyklejają je na plakatach przedstawiających kosz (cechy negatywne) i walizkę (cechy pozytywne). Na koniec wspólnie z nauczycielem analizują zawartość kosza i walizki.

Celem zabawy jest wybór cech, zachowań i postaw, które warto rozwijać i kształtować w klasie drugiej, oraz wskazanie tych, które są niepotrzebne, nieważne, a nawet szkodliwe.

Jak spędziliśmy wakacje?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- konstruuje pytania związane z wakacjami;
- odpowiada na pytania dotyczące wakacji;
- uważnie słucha wypowiedzi koleżanek i kolegów;
- czyta ze zrozumieniem tekst o różnych miejscach wypoczynku, znajduje w nim odpowiednie fragmenty;
- rozmawia na temat przeczytanego tekstu;
- wskazuje na mapie Polski wybrane miejsca;
- pisze wielką literą nazwy miast, gór i krain geograficznych;
- wie, jakiej jest narodowości.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- zadajemy pytania dotyczące minionych wakacji;
- uważnie słuchamy wypowiedzi koleżanek i kolegów;
- udzielamy odpowiedzi na pytania koleżanki lub kolegi;
- znajdujemy w tekście potrzebne informacje;
- zapisujemy wielką literą nazwy miast, gór, krain geograficznych;
- wskazujemy na mapie Polski wybrane miejsca.

Jak spędziliśmy wakacje?

Pani Ania zaczęła zajęcia. Czekaliśmy z niecierpliwością, co nam powie.

– Bardzo dziękuję za widokówki, które dostałam w czasie wakacji.

– Ojej, a ja nie wysłałam – zasmucił się Darek.

Popatrzyliśmy na siebie. Nie tylko Darek o tym nie pomyślał. Pani, widząc nasze miny, powiedziała:

– Nie nie szkodzi, przecież możecie teraz o wszystkim opowiedzieć.

– Byłem w Jurze Krakowsko-Częstochowskiej – zaczął Karol.

– Oglądałem skały i szukałem skamieniałych amonitów. To takie zwierzęta, które żyły bardzo dawno temu. Pewnego wieczoru zobaczyliśmy ptaka, który wisiał głową w dół. Tata powiedział, że to nie ptak, chociaż ma skrzydła. To był nietoperz nocek! Byliśmy też na wycieczce w Częstochowie i zwiedziliśmy klasztor na Jasnej Górze.

– A my, z rodzicami, babcią i dziadkiem, wybraliśmy się w Tatry – powiedziała Natalka. – Po drodze zatrzymaliśmy się w Wieliczce. Tam, głęboko pod ziemią, jest zabytkowa kopalnia soli. Można w niej oglądać wykute w soli komory, podziemne jeziora, kaplice i ciekawe rzeźby z soli.

Do rozmowy włączyła się Ala:

– My byliśmy na Mazurach. Moi rodzice lubią żeglować. To ich hobby. Razem z siostrą nauczyliśmy się śpiewać szanty, takie piosenki żeglarskie.

Celina, Gabrysia i Bartek opowiedzieli nam o półkoloniach zorganizowanych przez dom kultury. Bartek zdobył wyróżnienie w konkursie „Mistrz Ciekawostek Przyrodniczych”, a Celina była szybsza od trzecioklasistki w zawodach pływackich. Gabrysia znalazła piórko i napisała opowiadanie o czarodziejskim ptaku, który je zgubił. Zakończenie opowiadania brzmiało tak: „Najciekawszymi wakacyjnymi skarbami są wspomnienia!”.

1. Opowiedzcie, gdzie dzieci z klasy 2 a spędzili wakacje.
2. Porozmawiajcie w parach o tym, jak spędziliście wakacje.
3. Dokończcie zdania i je zapiszcie.
W czasie wakacji zdziwiło mnie...
Po wakacjach...
4. Wskażcie w tekście nazwy miast, gór i krain geograficznych.

W tekście są nazwy: miast, gór, krain geograficznych. Piszemy je wielką literą.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

WAKACYJNE SKOJARZENIA

Nauczyciel dzieli dzieci na kilkusobowe grupy. Każdy zespół wybiera swojego lidera, który będzie przedstawiał reszcie klasy propozycje całej grupy – słowa związane z wakacjami. Przedstawiciele grup będą podawać kolejno słowa, aż do wyczerpania pomysłów.

JAK SPĘDZIŁAŚ/SPĘDZIŁEŚ WAKACJE?

(podręcznik, polecenie 2, s. 7)

Dzieci mogą same dobrać się w pary lub może to zrobić – w formie zabawy – nauczyciel. Prowadzący może np. przygotować kartki, na których będą zapisane imiona dwóch uczniów z klasy (np. Jaś – Małgosia, Michał – Jakub). Następnie nauczyciel rozsypuje kartki na podłodze, napisami do dołu. Uczniowie losują kartki i dobierają się w pary zgodnie z zapisanymi na nich imionami.

Nauczyciel wyznacza czas – jedna osoba z pary opowiada o swoich wakacjach, a druga jej słucha. Potem następuje zamiana ról. Następnie chętne dzieci opowiadają na forum klasy o wakacjach swojej koleżanki lub swojego kolegi. Dziecko, o którego wakacjach jest mowa, ocenia, czy osoba opowiadająca dobrze zapamiętała wszystkie fakty.

PRACA Z MAPĄ

Dzieci wskazują na mapie Polski miejsca, które odwiedziły w czasie wakacji (lub miejsca, które chciałyby odwiedzić). Przyczepiają w tych miejscach przygotowane samodzielnie

etykiety z zapisanymi nazwami miejscowości lub z rysunkami symbolizującymi te miejsca.

PRACA Z TEKSTEM JAK SPĘDZILIŚMY WAKACJE?

(podręcznik, s. 6–7)

Nauczyciel (lub dobrze czytające dziecko) czyta tekst opowiadania. Gdy dzieci usłyszą informacje dotyczące miejsca wypoczynku bohaterów opowiadania, reagują w umówiony sposób (np. wstają, podnoszą rękę).

Nauczyciel dzieli klasę na sześć grup. Dwa zespoły opracowują tematykę związaną z wakacjami Karola, kolejne dwie – z wakacjami Natalki, pozostałe dwie – z wakacjami Ali. Uczniowie szukają na mapie miejsc, które odwiedziły dzieci z opowiadania, wykonują rysunki do przeczytanych fragmentów. Mogą wykorzystać zgromadzone w klasie mapki, przewodniki, książki, widokówki (Jura Krakowsko-Częstochowska, Tatry, Wieliczka, Mazury).

Dzieci z poszczególnych grup prezentują swoje prace. Jedna osoba z zespołu odczytuje głośno fragment czytanki dotyczący wakacji ich bohatera.

Dzieci – pod kierunkiem nauczyciela – omawiają i oceniają prezentację każdego zespołu (ocena koleżeńska). Można do tego celu wykorzystać technikę „dwie gwiazdy i jedno życzenie”. „Dwie gwiazdy” to dwie dobre strony pracy, dwa pozytywne komunikaty, natomiast „jedno życzenie” to wskazówka, co należałoby zmienić, zrobić lepiej lub inaczej. Dzieci pracują w parach. Odszukują w tekście opowiadania

nazwy miast, gór, krain geograficznych (podręcznik, polecenie 4, s. 7). Każdy uczeń zapisuje jedną, wybraną przez siebie nazwę na pasku papieru. Nauczyciel prosi, aby każdą nazwę zapisać wielką literą. Następnie dzieci kolejno wypowiadają zapisane nazwy miejsc i wskazują je na mapie Polski. Nauczyciel zbiera przygotowane karty, układa je w wachlarz, podrzuca, rozsypując na dywanie. Każdy uczeń bierze jeden pasek, odczytuje nazwę i mówi, czego ta nazwa dotyczy (czy jest to nazwa miasta, góry czy krainy geograficznej). Przyczepia pasek we właściwym miejscu tabeli narysowanej na tablicy.

Dzieci pod kierunkiem nauczyciela analizują sposób zapisu nazw miast, gór, krain geograficznych.

Nauczyciel pyta: Czy jest coś charakterystycznego w zapisach tych nazw? Co je łączy?

Dzieci powinny zauważyć, że wszystkie nazwy są zapisane wielką literą.

Samodzielnie dochodzą do reguły ortograficznej.

ZAJĘCIA RUCHOWE

Zabawy grupowe z wykorzystaniem elementów pedagogiki cyrku:

- żonglowanie woreczkami gimnastycznymi (przerzucanie woreczków pod podniesioną nogą lub ręką – prawą i lewą, równoczesne rzucanie woreczkami do siebie w parach, podrzucanie dwóch woreczków dwiema rękami itp.);
- chodzenie na szczudłach;

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 6–7

ZASOBY:

SCHOLARIS: **GÓRY LATEM**

SCHOLARIS: **SCENARIUSZ ZAJĘĆ POLSKIE MIASTA**

SCHOLARIS: **LAS SOSNOWY**

SCHOLARIS: **TURYŚCI NAD MORZEM**

LITERATURA:

Sterna D., (2014), *Techniki sprzyjające wprowadzaniu strategii*, [w:] *też*, *Uczę (się) w szkole*, Warszawa: CEO.

- przechodzenie po odwróconej ławeczce z zachowaniem równowagi.

Zabawy z wykorzystaniem chusty animacyjnej:

- przebieganie pod chustą (dzieci spełniające warunek podany przez nauczyciela, np. trzymające niebieski fragment chusty, zmieniają miejsce, przebiegając pod falującą chustą);
- przetaczanie piłki po okręgu na falującej chuście (**Uwaga:** Piłka nie może spaść);
- podrzucanie piłki na chuście (**Uwaga:** Dzieci trzymające chustę muszą się przemieszczać tak, aby piłka nie spadła z chusty);
- zabawa w rekina: jedno dziecko – rekin – wchodzi pod chustę; pozostałe dzieci siadają wokół chusty w siadzie płaskim, trzymają jej brzegi i zamykają oczy. Rekin chwytają za nogi jedno dziecko i wciąga je pod chustę. Gdy dzieci otworzą oczy, zgadują, kogo brakuje.

NIEDOKOŃCZONE ZDANIA

(podręcznik, polecenie 3, s. 7)

- „W czasie wakacji zdziwiło mnie...”
- „Po wakacjach...”

Jak porozumiewają się ludzie?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- poznaje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem nowoczesnych technologii;
- współpracuje z różnymi ludźmi, podejmuje decyzje;
- zapoznaje się z tekstem listu elektronicznego i zaproszenia;
- wyodrębnia głoski w wyrazach wypowiedzianych oraz litery w wyrazach zapisanych;
- tłumaczy własnymi słowami, czym różnią się głoski od liter;
- bierze udział w zabawach i minigrach, respektując reguły i podporządkowując się decyzjom sędziego.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- wymieniamy co najmniej trzy korzyści wynikające z korzystania z internetu i telefonu;
- wymieniamy co najmniej dwie sytuacje, w których korzystanie z internetu i telefonu może być niebezpieczne;
- wspólnie z koleżankami i kolegami tworzymy wiadomość (list, SMS lub zaproszenie);
- tłumaczymy, czym różni się głoska od litery;
- spośród podanych wyrazów wybieramy pięć i dzielimy je na głoski i litery;
- dowiadujemy się, jak dbać o przedmioty w sali gimnastycznej i/lub na boiskach sportowych.

GŁOSKI I LITERY

2. Zaproponujcie wyrazy, które rozpoczynają się od kolejnych samogłosek, a potem spółgłosek. Czy za każdym razem udało wam się znaleźć taki wyraz?

samogłoski a e i o u y **spółgłoski** b c d f g h j k l m n ó p r s t w z ż

3. Przeczytajcie zdanie. Sprawdźcie, czy są w nim wszystkie polskie samogłoski. **Wokół uli są gęste lasy.**

4. Ułóżcie jak najwięcej wyrazów z liter napisanych na kamyczkach. Przygotujcie podobne kamyczki i pobawcie się w układanie wyrazów.

Zwróćcie uwagę! Niektóre głoski brzmią tak samo, ale w różnych wyrazach zapisujemy je inaczej: **u** lub **ó**, **ż** lub **rz**, **h** lub **ch**.

1. Zaobserwujcie, które wyrazy mają różną liczbę głosek i liter. Wytłumaczcie koleżance lub koledze, dlaczego tak jest.

wyraz	głoski	litery
szkoła	sz-k-o-l-a (5)	s-z-k-o-l-a (6)
komputer	k-o-m-p-u-t-e-r (8)	k-o-m-p-u-t-e-r (8)
orzech	o-rz-e-ch (4)	o-r-z-e-c-h (6)

Zaulek słówek

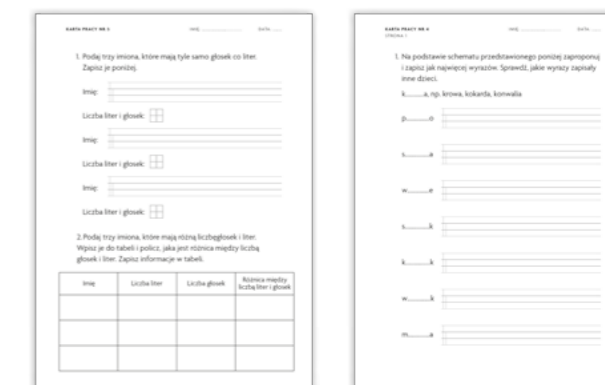
NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 8–9

KARTY PRACY:

karta pracy nr 3, karta pracy nr 4

SCENARIUSZ:

„Jak porozumiewają się ludzie?”

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

WYŚCIG WIADOMOŚCI

Uczniowie są podzieleni na dwa zespoły. Obie grupy siedzą w kręgach po dwóch stronach sali. Nauczyciel przekazuje każdej grupie tę samą jednozdaniową wiadomość (pierwszej słownie, a drugiej – zapisaną na kartce). Uczniowie kolejno przekazują sobie wiadomość jak w czasie zabawy w głuchy telefon. Zadaniem obu zespołów jest przekazać wiadomość w kręgu tak, by jak najszybciej wróciła do pierwszej osoby i aby nie została zniekształcona. Po skończonej zabawie uczniowie wymieniają się spostrzeżeniami na temat przekazywania wiadomości.

Propozycje pytań podsumowujących zabawę:

- Jak myślicie, który sposób przekazania wiadomości jest szybszy? Dlaczego?
- Który sposób przekazania wiadomości jest skuteczniejszy/bardziej dokładny? Dlaczego?
- Jak myślicie, z którego sposobu częściej korzystają wasi rodzice w pracy?
- W jakich sytuacjach warto wybrać przekazywanie wiadomości słowem, a w jakich – pismem?
- Jakie narzędzia służą do przekazywania wiadomości słownych/pisanych obecnie, a co było używane w przeszłości?
- Jak myślicie, czy są sytuacje, kiedy komunikowanie się (słownie lub za pośrednictwem pisma) może być niebezpieczne?
- O czym należy pamiętać w czasie komunikowania się/kontaktowania się, aby było to bezpieczne?

KODEKS ROZMÓWEK NA ODLEGŁOŚĆ

Uczniowie współpracują w czteroosobowych zespołach. Zadaniem grup jest opracowanie zasad bezpiecznego korzystania z telefonu w czasie rozmów oraz z internetu. Dzieci mogą zapisać zasady, przygotować komiks, zaprojektować piktogramy itp. Można również zaproponować uczniom wykonanie plakatów, na których będą dopisywać tekst do haseł:

- „Telefony są pomocne, ponieważ...”
- „Internet i poczta elektroniczna są potrzebne, ponieważ...”
- „Telefony/rozmowy telefoniczne mogą być niebezpieczne, gdy...”
- „Internet może być niebezpieczny, gdy...”

Uwaga: W zależności od liczebności klasy każdy zespół może zająć się innym zagadnieniem, a po skończonej pracy uczniowie wymieniają się informacjami i pomysłami.

ZAPROSZENIE NA TURNIEJ

Uczniowie nadal pracują w kilkuosobowych zespołach – redagują i zapisują treść zaproszenia na „Turniej Głosek i Liter”. Każdy zespół losuje kartkę, na której jest zapisane, w jakiej formie ma być przygotowane zaproszenie (SMS – krótka wiadomość, mająca charakter głównie informacyjny, list elektroniczny, zaproszenie zapisane na kartce – zwrócenie uwagi na formę i stosowanie zwrotów grzecznościowych). Warto zwrócić uwagę na to, by uczniowie pamiętali o zapisaniu następujących informacji: jakiego wydarzenia dotyczy

zaproszenie, kiedy i gdzie odbędzie się uroczystość. Warto zachęcić uczniów, by zaprosili na turniej np. uczniów z innej klasy, tzn. by wydrukowali swoje teksty i wręczyli zaproszenia swoim koleżankom i kolegom.

TURNIEJ GŁOSEK I LITER

Każdy uczeń zapisuje trzy dowolne wyrazy na małych, białych kartkach i wrzuca je do przygotowanego kapelusza/worka. W drugim kapeluszu/worku znajdują się cztery różnokolorowe kartki z napisami: „mowa” (dwa kartoniki), „pismo” (dwa kartoniki) przygotowane przez nauczyciela. Klasa jest podzielona na dwa zespoły, które będą ze sobą rywalizować. Grupy stoją w rzędach na jednym końcu sali. Nauczyciel stoi w miejscu startu, trzymając dwa worki, z których zawodnicy obu drużyn będą losować kartki. Uczniowie kolejno wykonują zadania w turnieju – losują z pierwszego kapelusza jedną kartkę z zapisanym wyrazem, po czym przechodzą do drugiego kapelusza i wyjmują jedną kartkę (z napisem: „mowa” lub „pismo”). Jeśli dzieci wylosują kartkę z napisem „mowa”, mają za zadanie podzielić wylosowany wyraz na głoski. Jeśli wylosują kartkę z napisem „pismo”, zapisują swoje wyrazy na tablicy. Po wykonaniu zadania wrzucają kartki z powrotem do kapelusza, biegną na drugi koniec sali, i wówczas startuje kolejna osoba z każdego zespołu. Wygrywa ta drużyna, która jako pierwsza w całości wykona zadania i znajdzie się po drugiej stronie sali.

JĘZYKOWY CURLING

Na dużym kartonie albo na płycie boiska szkolnego są narysowane dwa kręgi (jeden w drugim od najmniejszego do największego). W każdym kręgu jest zapisane jedno pytanie: Co to jest głoska? lub Co to jest litera?

Uczniowie kolejno rzucają na planszę piłkę lub celują w nią krążkiem za pomocą patyka/drażka i odpowiadają własnymi słowami na pytanie z pierwszego lub drugiego kręgu, w zależności od tego, gdzie zatrzymała się piłka lub zatrzymał się krążek.

SZYBKĄ POTWÓRKA

Wykorzystując doświadczenia i umiejętności zdobyte w czasie zajęć, uczniowie samodzielnie wykonują zadania zaproponowane w **karcie pracy nr 3** i **karcie pracy nr 4**. Na koniec porównują swoje karty z pracą co najmniej dwójga innych dzieci, aby sprawdzić poprawność wykonania zadania.

ZAJĘCIA RUCHOWE

Zabawy ruchowe odbywają się w sali gimnastycznej. Nauczyciel może wykorzystać do tego celu: woreczki, piłki szarfy, a następnie przeprowadzić z dziećmi ćwiczenia w parach (np. rzucanie do siebie piłką oburącz, jedną ręką, podrzucanie woreczka treningowego stopą, odbijanie piłki). Zabawy ruchowe mogą też polegać na układaniu toru przeszkód z dostępnymi przyborami sportowymi.

Co przypomina nam wakacje?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- odkrywa za pomocą zmysłu dotyku zawartość „tajemniczej torby” i potrafi opisać zgromadzone w niej przedmioty;
- szuka w różnych źródłach informacji, prezentuje klasie zdobyte informacje;
- buduje zdania o poprawnej konstrukcji;
- prowadzi doświadczenie i wyciąga wnioski na jego podstawie, prowadzi dziennik obserwacji;
- rozumie sposób powstawania bursztynów;
- zna legendę o pierścieniu Świętej Kingi.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- zgadujemy, co zawiera „tajemnicza torba”, korzystając jedynie ze zmysłu dotyku;
- opisujemy przedmioty znalezione w „tajemniczej torbie”;
- poszukujemy informacji na temat bursztynów, amonitów, wyglądu sójki, pochodzenia soli;
- przedstawiamy koleżankom i kolegom wyniki poszukiwań;
- przeprowadzamy doświadczenie związane z hodowlą kryształków soli;
- eksperymentujemy, elektryzując przez tarcie różne przedmioty.

Co przypomina nam wakacje?

Bursztyny Darka

Bursztyn to skamieniała żywica drzew. Czasami podczas sztormów fale wyrzucają na brzeg bryłki bursztynu o złotych, brązowych lub miodowych barwach.

1. Dowiedźcie się czegoś więcej o bursztynie. Do czego wykorzystuje się bursztyn?

2. Zbadajcie, co się stanie, jeśli potrzebie możliwie dużą bryłkę bursztynu o wełnianą tkaninę, a następnie zbliżycie ją do skrawków papieru. Przeprowadźcie podobne doświadczenie, zastępując bursztyn innymi materiałami.

CZY WIECIE, ŻE...

Czasami w bursztynach można dostrzec zatopione owady, rośliny, pęcherzyki powietrza. Jak myślicie, skąd się tam wzięły?

Piórko znalezione przez Gabrysie

3. To piórk sójki. Sprawdźcie w atlasie ptaków, jak wygląda sójka.

Amonit przywieziony przez Karola

Amonity żyły w morzach przed milionami lat. Ich skamieliny można znaleźć do dziś w skałach wapiennych Gór Świętokrzyskich, na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej i w Tatrach.

4. Poszukajcie więcej informacji o amonitach. Skorzystajcie z encyklopedii i internetu.

Bryłka soli – skarb Natalki

Już dawno temu pozyskiwano sól przez odparowywanie wody ze słonych źródeł. Później powstały pierwsze kopalnie, skąd wydobywano sól w kamiennych blokach, zwanych bałwanami. Sól była bardzo cenna, nazywano ją nawet białym złotem. Jak myślicie, dlaczego?

5. Do czego potrzebna jest sól?
6. Napełnijcie szklankę do połowy ciepłą wodą i rozpuśćcie w niej 5–6 łyżek soli. Przywiążcie nitkę do ołówka i połóżcie go na szklance w ten sposób, aby nitka zanurzona w roztworze dotykała dna. Przez dwa tygodnie obserwujcie, co się będzie działo. Prowadźcie dziennik obserwacji.
7. Przeczytajcie legendę o pierścieniu Świętej Kingi. Skąd, według tej legendy, wzięła się w Polsce sól?

10 CO PRZYPOMINA NAM WAKACJE?

11

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 10–11

KARTY PRACY:

karta pracy nr 5, karta pracy nr 6

ZASOBY:

SCHOLARIS: ELEKTRYZOWANIE CIAŁ

LITERATURA:

Wielka księga eksperymentów: ponad 200 doświadczeń pozwalających zgłębić tajemnice nauki przy zabawie, oprac. tekstu wł. Meiani A., tłum. Łukaszewicz J., (2010), Zielona Góra: Wydawnictwo Elżbieta Jarmolkiewicz.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ROZUMOWANIE INDUKCYJNE

To działanie polega na tworzeniu określeń porównujących, np.: „Moje wakacje były jak...” (...wiatr – szybko minęły, ...gwiazdkowy prezent – pełne niespodzianek itp.).

POSZUKIWANIE W KLASIE UKRYTYCH KARTEK Z LITERAMI

Pomoce: kolorowe kartki z zapisanymi na nich literami tworzącymi hasło wprowadzające w tematykę zajęć (każdy kolor to jeden wyraz).

Przed zajęciami nauczyciel rozkłada kartki w różnych miejscach sali. Podczas zajęć prosi dzieci, aby odnalazły ukryte kartki. Po odnalezieniu jednej kartki dzieci zajmują miejsce na dywanie. Po zgromadzeniu wszystkich kartek uczniowie próbują ułożyć wyrazy ze znalezionych liter w odpowiedniej kolejności tak, aby utworzyły hasło wywołujące tematykę lekcji (np. „Wakacyjne pamiątki”).

TAJEMNICZA TORBA

Uczniowie starają się odgadnąć za pomocą zmysłu dotyku, co znajduje się w „tajemniczej torbie”, opisują wylosowane przedmioty (muszelka, kamyk, piórk, gałązka, szyszka, bryłka soli, bursztyn, piasek, pocztówka, rozgwiazda itp.). Następnie, na podstawie zgromadzonych pamiątek, wskazują na mapie możliwe miejsca wakacyjnego wypoczynku.

PRACA Z TEKSTEM CO PRZYPOMINA NAM WAKACJE?

(podręcznik, s. 10)

Dzieci analizują zdjęcia zamieszczone w podręczniku, a następnie czytają tekst *Co przypomina nam wakacje?*

Nauczyciel dzieli uczniów na cztery grupy. Każdy zespół poszukuje informacji na jeden temat (podręcznik, polecenia 1, 3, s. 10, polecenia 4, 5, s. 11).

Uczniowie w grupach dzielą się poszczególnymi zadaniami:

- a) jedni wyszukują informacje w internecie (przeoglądanie stron wskazanych przez nauczyciela);
- b) inni wyszukują informacje w książkach (atlas ptaków, encyklopedia dla dzieci, książki przyrodnicze itp.);
- c) zebranie wszystkich zdobytych informacji;
- d) kolejni zbierają informacje zdobyte przez grupy, a następnie przedstawiają wyniki pracy na forum klasy.

Rozmowa o bursztynach w klasie może być powiązana z wycieczką i poszukiwaniem żywicy na okolicznych drzewach, a także może stanowić punkt wyjścia do rozważań o tym, skąd się bierze żywica i jaką rolę pełni. Dzieci wykonują zadania z **karty pracy nr 5**.

O CZYM OPOWIEDZIAŁBY NAM OWAD ZATOPIONY W BURSZTYNIE?

Uczniowie, pracując w grupach, tworzą swoje opowiadania. Warto zachęcić dzieci do wplatania elementów dialogu do opowiadań, do stosowania wyrażenia budujących napięcie, wykrzykników.

Uczniowie nagrywają gotowe opowiadania na dyktafon. Potem przedstawiają swoje prace na forum klasy. Pozostałe

dzieci oceniają prezentacje koleżanek/kolegów metodą „dwie gwiazdy, jedno życzenie” (por. poradnik, s. 6–7).

EKSPERYMENTUJEMY (podręcznik, polecenie 2, s. 10)

Uczniowie przeprowadzają eksperymenty wg instrukcji zamieszczonej w podręczniku. Badają różne materiały: bursztyn, szklaną laskę, balonik (np. dzieci obserwują, co się dzieje, gdy zbliżą balonik – po potarciu go wełnianą szmatką – do skrawków papieru lub ściany albo do strużki wody ciekącej z kranu).

Co zaobserwowaliśmy?

Badane przedmioty, potarte wełnianą tkaniną i zbliżone do skrawków papieru, przyciągają je do siebie (powodują uniesienie i przyłączenie się papieru do ich powierzchni).

Balon potarty wełnianą tkaniną i zbliżony do ściany przyczepia się do niej. Balon potarty wełnianą szmatką, zbliżony do strużki wody ciekącej z kranu, powoduje „wygięcie” strumienia wody w kierunku balonika.

Wniosek sformułowany przez nauczyciela: „Obserwowane przez nas przyciąganie ciał jest efektem naelektryzowania ich powierzchni”.

HODOWLA KRYSZTAŁKÓW (podręcznik, polecenie 6, s. 11)

Dzieci przygotowują się do przeprowadzenia doświadczenia związanego z hodowlą kryształków soli wg instrukcji w podręczniku. Uzupełniają pierwszy wpis do dziennika obserwacji (**karta pracy nr 6**). Nauczyciel prosi, aby dzieci systematycz-

nie obserwowały swoje hodowle i zapisywały spostrzeżenia w dzienniku obserwacji.

ZABAWY NA ŚWIEŻYM POWIETRZU

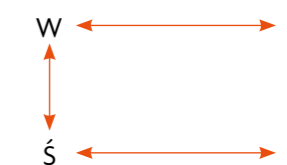
Mogą dotyczyć pokonywania naturalnych przeszkód lub odnosić się do rzutów szyszkami do celu i na odległość.

PODSUMOWANIE

Klasa jest podzielona na czteroosobowe grupy. Uczniowie rozmawiają o tematyce poruszanej na zajęciach:

- Czego się dowiedzieliśmy?
- Co nowego odkryliśmy?

Usytuowanie dzieci w czasie pracy w grupie przedstawia poniższy schemat.

W – dziecko o wysokim potencjale

Ś – dziecko o średnim potencjale

N – dziecko o niskim potencjale

Dziecko o wysokim potencjale (W) pracuje z uczniami o nieco mniejszych możliwościach (Ś). Ci zaś podejmują współpracę z dzieckiem o niskim (N) oraz o wysokim potencjale (W).

Jakie krajobrazy występują w Polsce?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wskazuje charakterystyczne elementy krajobrazów Polski;
- potrafi powiedzieć, co oznaczają kolory na mapie;
- wyciąga wnioski z bezpośredniej obserwacji krajobrazu swojej miejscowości, czyta ze zrozumieniem instrukcję gry „Idź na połów!”;
- wie, czym są mapy i jakie pełnią funkcje;
- zna podstawowe elementy legendy mapy;
- tworzy w grupie przestrzenną mapę Polski;
- potrafi wskazać na wykonanej przez siebie mapie przestrzennej wyżyny, niziny, góry, pojezierza i tereny nadmorskie.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- czytamy ze zrozumieniem instrukcję gry;
- zastanawiamy się, gdzie możemy się bezpiecznie bawić, dzielimy się wiadomościami na temat bezpiecznych i niebezpiecznych miejsc do zabawy;
- podczas zabaw stosujemy się do poleceń nauczyciela;
- obserwujemy krajobraz swojej miejscowości;
- staramy się wyjaśnić znaczenie znaków zamieszczonych w legendzie mapy;
- wykonujemy przestrzenną mapę Polski z masy solnej;
- wskazujemy na wykonanej przez siebie mapie wyżyny, niziny, góry, pojezierza i tereny nadmorskie.

Jakie krajobrazy występują w Polsce?

1. Wyjdźcie na spacer po okolicy. Rozejrzyjcie się uważnie i opowiedzcie, co widzicie wokół siebie.

Krajobraz nadmorski

Krajobraz nizinny

Krajobraz wyżynny

2. Jak wygląda krajobraz nadmorski? Dowiedzcie się, co to są wydmy i klify.

3. Opiszcie krajobraz nizinny i wyżynny.

4. Wybierzcie się na wycieczkę palcem po mapie. Odszukajcie nazwy polskich nizin i wyżyn. Jakimi kolorami są zaznaczone niziny, a jakimi wyżyny?

Krajobraz górski

Elementy krajobrazu to także rzeki, jeziora, lasy, łąki, pola, budynki.

5. Wskażcie na mapie Polski góry. Dowiedzcie się, jak nazywają się polskie góry.

6. Do którego z krajobrazów przedstawionych na zdjęciach podobna jest wasza okolica? Dlaczego?

12 **JAKIE KRAJOBRAZY WYSTĘPUJĄ W POLSCE?**

13

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

GDZIE BYLIŚMY NA WAKACJACH?

Odszukanie w klasie osób, które w czasie wakacji podziwiały taki sam krajobraz ([karta pracy nr 7](#)).

MYŚLENIE TWÓRCZE HIPOTETYCZNE (ćwiczenie rozwijające wyobraźnię i fantazję, pozwalające sprecyzować i zaprezentować swój pomysł)

Nauczyciel dzieli dzieci na dwa zespoły. Pierwszy analizuje pytanie: Jak ukształtowanie powierzchni wpływa na nasze życie? Druga grupa opracowuje pytanie: Co by było, gdyby całą Polskę zajmowały góry? Dzieci najpierw samodzielnie, potem w parach próbują odpowiedzieć na postawione pytania. Po upływie określonego czasu uczniowie łączą się w czwórki i wspólnie ustalają swoje stanowisko. Następnie te zespoły łączą się w grupy ośmioosobowe – systematyzują, hierarchizują pomysły. A potem prezentują wyniki swojej pracy całej klasie. Uczniowie omawiają pomysły innych, oceniają ich trafność, wskazują te, z którymi się nie zgadzają (argumentują).

SPACER PO OKOLICY (podręcznik, polecenie 1, s. 12)

Wycieczka staje się podstawą do rozmowy w grupach na temat zaobserwowanych elementów krajobrazu. Uczniowie dzielą się swoimi spostrzeżeniami na forum klasy.

KRAJOBRAZOWE PUZZLE

Nauczyciel przygotowuje puzzle z kartek z kalendarza i widokówek, które prezentują różne krajobrazy. Dzieci, pracu-

jąc w grupach, układają puzzle i starają się określić, jaki krajobraz został przedstawiony na ich ilustracji.

KRAJOBRAZOWE SYLABY

Nauczyciel zapisuje na kolorowych kartkach wyrażenia: krajobraz górski, krajobraz wyżynny, krajobraz nizinny, krajobraz pojezierzy, krajobraz nadmorski. Następnie prowadzący tnie kartki, dzieląc wyrazy na sylaby, wkłada je do kopert i chowa w różnych miejscach szkoły. Każda z grup ma za zadanie odszukać swoją kopertę zawierającą podpis do obrazka ze złożonych puzzli) na podstawie otrzymanej instrukcji. **Przykłady instrukcji:**

- Idź do pomieszczenia, które – mimo że znajduje się najbliżej słońca – przez cały dzień jest spowite w mroku. W miejscu tym znajduje się wiele tajemniczych przedmiotów, które pamiętają dawne czasy.
- W tym pomieszczeniu możesz się poczuć, jakbyś była/był w innym miejscu, w innym czasie. W jednej chwili możesz wylądować na Księżycu albo znaleźć się w głębokiej jaskini. Możesz spojrzeć w oczy tygrysowi albo podrapać słonia za uchem. Wystarczy zakochać się w... czytaniu.
- To królestwo bardzo ważnej osoby w szkole, która – mimo że jest taka ważna – nie nosi korony.

Koperty można ukryć również w klasie. Nauczyciel prowadzi dzieci w miejsce, gdzie leżą koperty, posługując się wyrazami określającymi stosunki przestrzenne i ułatwiającymi orientację kierunkową.

JAKI TO KRAJOBRAZ?

To działanie polega na wskazaniu charakterystycznych cech danego krajobrazu (na podstawie zdjęć w podręczniku, książek/albumów, zdjęć przyniesionych przez dzieci, ułożonych puzzli oraz zasobów Scholarisa (NAWIGACJA)).

GRA „IDŹ NA POŁÓW!”

Nauczyciel dzieli uczniów na pięć grup. Każdy zespół przygotowuje kilka kompletów kart (jeden komplet to cztery karty) przedstawiających cechy charakterystyczne przydzielonego jej krajobrazu, np.: krajobraz nadmorski (fale, morskie, wydmy, plaża, wybrzeże klifowe), krajobraz pojezierzy (jezioro, szuwały, bagna, zalesiony brzeg), krajobraz górski (hale, strome szczyty, turnie, grań), krajobraz wyżynny (pagórki, niewysokie wzniesienia, pagórki, wąwozy), krajobraz nizinny (teren płaski, odległy horyzont, teren lekko pofałdowany, rozległe łąki). Uczniowie mogą wykonać ilustracje, mogą naklejać zdjęcia z gazet i czasopism itp.

Instrukcja gry:

Dziecko rozpoczynające grę prosi jakiegoś ucznia o kartę niezbędną w jego kolekcji (np. jeśli postanowiło skompletować karty z krajobrazem nadmorskim, wówczas powinno zebrać karty przedstawiające: fale morskie, wydmy itp.). Jeżeli koleżanka/kolega dziecka ma taką kartę, o jaką prosi uczeń, wtedy musi oddać mu wszystkie karty z kompletu. Jeżeli dziecku uda się zebrać cztery karty, odkłada je na bok.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 7, 12–13

KARTY PRACY:

karta pracy nr 7

ZASOBY:

SCHOLARIS: [PREZENTACJA OD GÓR DO MORZA](#)

LITERATURA:

Harmin M., (2013), *Jak angażować uczniów?*, [w:] tegoż, *Duch klasy. Jak motywować uczniów do nauki?*, tłum. Tomaszewska A., Warszawa: CEO.
Sterna D., *Techniki sprzyjające wprowadzaniu strategii*, (2014), [w:] tejże, *Uczę (się) w szkole*, Warszawa: CEO.

Jeśli natomiast pytana osoba nie ma danej karty, mówi „Idź na połów!”. Wtedy dziecko może zabrać („złowić”) jedną z kart ze stołu. Potem kolejny gracz rozpoczyna poszukiwanie kart, aby skompletować swój zestaw z wybranej kategorii. Gra trwa do momentu skompletowania wszystkich zestawów. Wygrywa osoba, która zbierze najwięcej zestawów.

JAKIE INFORMACJE KRYJE MAPA FIZYCZNA?

Nauczyciel rozmawia z dziećmi o informacjach, jakie można odczytać z mapy (np. wyjaśniając znaczenie symboli podanych w legendzie mapy i symbolikę kolorów pojawiających się na mapie). Następnie wskazuje na mapie Polski różne przykłady ukształtowania terenu (np. góry, wyżyny, niziny, tereny nadmorskie). Uczniowie zapisują nazw miast, leżących w poszczególnych częściach kraju. Nauczyciel zwraca uwagę na konieczność pisania nazw miast wielką literą (odwołanie do [podręcznika, polecenie 4, s. 7](#)).

WYKONANIE PRZESTRZENNEJ MAPY POLSKI

Uczniowie w grupach wykonują – z uwzględnieniem ukształtowania terenu – mapę Polski z masy solnej (zob. przepis na masę solną – *Inspiracje artystyczne. Klasa 1. Część 4, s. 18*). Potem dzieci malują mapę fizyczną wg wzoru, a następnie prezentują wyniki pracy na forum klasy.

Co by było, gdyby nie było znaków drogowych?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- słucha tekstu czytanego głośno przez inne osoby;
- streszcza czytane opowiadanie, formułując w kilku zdaniach jego główną myśl;
- wymienia co najmniej dwie zasady bezpiecznego poruszania się pieszych po drogach;
- opisuje, na czym polega zadanie policjantów pracujących w ruchu drogowym;
- nazywa kilka podstawowych znaków drogowych;
- przestrzega zasad poruszania się po drogach, wyjaśniając powód obecności znaków drogowych w danym miejscu.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- czytamy głośno tekst *Spotkanie z policjantką*, właściwie go intonując;
- wyjaśniamy zasady zapisu rozmowy (dialogu), pamiętając o myślach;
- rysujemy komiks/obrazek zainspirowany pracą policjanta;
- poznajemy znaki drogowe i dzielimy się z innymi wiadomościami o bezpiecznym poruszaniu się po drogach.
- nazywamy co najmniej trzy znaki drogowe, wyjaśniając ich znaczenie.

Spotkanie z policjantką

Dzisiaj, gdy tylko przyszlismy do szkoły, pani Ania poprosiła, żebyśmy założyli opaski odblaskowe i ustawili się w pary. Ucieszyliśmy się, bo to oznaczało, że gdzieś się wybieramy!

Najpierw zatrzymaliśmy się przy planie ewakuacji wiszącym na korytarzu. Potem szliśmy zgodnie ze strzałkami narysowanymi na zielonych tabliczkach. Tak należy robić, gdy trzeba szybko i bezpiecznie opuścić jakiś budynek. Przez chwilę zastanawialiśmy się, gdzie jeszcze widzieliśmy takie strzałki. Potem powtórzyliśmy kilka razy trudną nazwę „znaki ewakuacyjne”.

Kiedy wyszliśmy przed szkołę, bardzo się zdziwiłem. Przy bramie stała moja mama w swoim policyjnym mundurze!

– To niespodzianka. Dla Emila i dla was wszystkich. Dziś na zajęciach mamy gościa. Mama Emila jest policjantką. Opowie nam, jak bezpiecznie poruszać się po drogach – wyjaśniła pani i razem poszliśmy na skrzyżowanie.

– Opowiem i pokażę. – Mama się uśmiechnęła. Każdego coś ciekawiło. A ja byłem bardzo dumny, bo mama wszystko wiedziała. Na koniec Ola zapytała:

– Kiedy na przejściu dla pieszych zapali się zielone światło, to kto ma pierwszeństwo: dziewczynka czy chłopiec?

Roześmialiśmy się. Wiedzieliśmy, że to tylko żart Oli.

Noś elementy odblaskowe, żeby kierowcy dobrze cię widzieli.

Kiedy idziesz chodnikiem lub poboczem, staraj się iść z dala od jezdni.

Wysiadaj z samochodu od strony chodnika lub pobocza.

W czasie jazdy samochodem zawsze miej zapięte pasy bezpieczeństwa.

• Jak przygotować znaczniki z wykorzystaniem folii odblaskowej?

14 SPOTKANIE Z POLICJANTKĄ

15

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

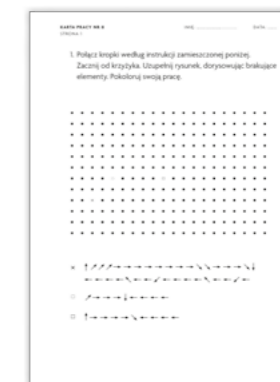
Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 14–15

PORADNIK:

s. 26–27

KARTY PRACY:

karta pracy nr 8

ZASOBY:

SCHOLARIS: **NA DRODZE. NAJCZĘŚCIEJ SPOTYKANE ZNAKI DROGOWE**

SCHOLARIS: **PODSTAWOWE ZNAKI DROGOWE**

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

Tematykę bezpieczeństwa w ruchu drogowym można połączyć z zagadnieniem niepełnosprawności i funkcjonowania osób z niepełnosprawnością w przestrzeni publicznej. Uczniowie, pracując w zespołach, odwołują się do swoich wspomnień/obserwacji i wskazują rozwiązania pomocne dla osób z niepełnosprawnością. Następnie dzieci rozmawiają o taktownym zachowaniu podczas proponowania pomocy osobom z niepełnosprawnością.

POPROWADŹ MNIE DO CELU

Uczniowie dobierają się w pary, jedna z osób ma zawiązane lub zamknięte oczy. Koleżanka/kolega ma za zadanie pomóc tej osobie dostać się z jednego punktu do drugiego. Warto dać uczniom możliwość wyboru sposobu pomagania – może to być prowadzenie za rękę, dawanie instrukcji (np. „Idź dwa kroki w lewo...” itp.).

Po wykonanym ćwiczeniu warto pozwolić dzieciom podzielić się spostrzeżeniami i uwagami na temat tego, jak odnajdywały się w roli osoby pomagającej i tej, której pomoc była udzielana. Refleksje uczniów mogą być początkiem rozmowy na temat tego, w jaki sposób proponować pomoc i jak jej udzielać, aby zachować się taktownie.

WIDZĘ CIĘ! (zabawa ruchowa)

Uczniowie, podzieleni na dwa zespoły, stoją w dwóch końcach sali/boiska lub dość długiego pomieszczenia. Na środku pomieszczenia leży bardzo wiele papierowych kulek. Nauczyciel zadaje pytania – na zmianę raz jednej, raz drugiej drużynie – dotyczące bezpiecznego poruszania się po drogach (podręcznik, s. 15, tekst w ramkach pod ilustracją). W czasie gdy jeden zespół ustala odpowiedź na zadane pytanie, członkowie drugiej grupy kolejno biegną do miejsca, gdzie ułożone są papierowe kulki. Zabierają po jednej i wracają na swoje miejsce. Dzieci biegną po kulki tak długo, aż przeciwna drużyna poprawnie odpowie na pytanie. Potem następuje zmiana – druga drużyna zastanawia się nad odpowiedzią na pytanie, a pierwsza zbiera kulki. Wygrywa drużyna, która zbierze więcej kulek, a więc ta, która szybciej odpowiadała prawidłowo na pytania.

UKŁADANIE PYTAŃ DO TEKSTU

SPOTKANIE Z POLICJANTKĄ ORAZ DO TEMATU ZAJĘĆ

Przed przystąpieniem do czytania uczniowie w parach układają jedno pytanie dotyczące tego, czego chcieliby się dowiedzieć w czasie tych zajęć na temat pracy policjantów i bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Nauczyciel zapisuje pytania w widocznym miejscu.

CZYTANIE TEKSTU SPOTKANIE Z POLICJANTKĄ Z PODZIAŁEM NA ROLE

Nauczyciel przydziela dzieciom role. Uczniowie czytają tekst z podziałem na role.

UKŁADANIE I ZAPISYWANIE DIALOGU

Dzieci w parach układają dialogi (np. rozmowę policjanta z turystą, z rowerzystą, z pieszym lub kierowcą samochodu), a następnie prezentują je na forum klasy.

PRACA PLASTYCZNA – PLAKAT

Dzieci, pracując w kiluosobowych zespołach, wykonują plakaty podsumowujące zebrane informacje na temat bezpieczeństwa w ruchu drogowym i pracy policjantów. Uczniowie wykonują mapy najbliższej okolicy z oznaczeniem znaków drogowych poziomych i pionowych i umieszczają je na plakat�ch.

PODSUMUJMY

Nauczyciel rozmawia z dziećmi o tym, jakie są cechy plakatu jako sposobu przekazywania informacji. Zachęca uczniów do zaprezentowania swoich plakatów uczniom innych klas. Warto też zaproponować uczniom wykonanie zadań z *karty pracy nr 8* – będą mieli możliwość samodzielnego powtórzenia i zweryfikowania zdobytych wiadomości i umiejętności.

ZABAWA RUCHOWA „JAKI TO ZNAK?”

Dzieci mają za zadanie dopasować w ciągu minuty piktoqramy prezentujące znaki drogowe umieszczone na ścianie po jednej stronie sali do opisów ich znaczenia umieszczonych po drugiej stronie sali. Nauczyciel powinien przygotować ok. 15 znaków drogowych i ich opisów.

CZY UWAŻNIE SIĘ PRZYGLĄDASZ?

Uczniowie pracują w zespołach dwuosobowych. Każde dziecko przez mniej więcej minutę przygląda się wskazanej ilustracji (podręcznik, s. 15), starając się zapamiętać jak najwięcej elementów, które sprzyjają podnoszeniu poziomu bezpieczeństwa na drogach. Następnie uczniowie, pracując w parach i nie patrząc na ilustrację, wymieniają zapamiętane elementy, po czym zapisują ich nazwy. Każde dziecko zapisuje je samodzielnie w dowolny sposób zaproponowany przez nauczyciela (np. w formie zdania, w formie obrazkowej lub w formie mapy mentalnej). Po zakończonym ćwiczeniu nauczyciel powinien zachęcić dzieci, aby porównały swoje wnioski ze spostrzeżeniami innych uczniów z klasy.

Jak wybrać się do Chin, nie wychodząc z klasy?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- czyta tekst z podziałem na role;
- nazywa emocje bohaterów opowiadania, odnosząc się do własnych doświadczeń i do czytanego tekstu;
- samodzielnie szuka informacji o położeniu Chin i Szanghaju, korzystając z mapy fizycznej świata;
- podaje kilka różnic kulturowych dotyczących relacji międzyludzkich w krajach Europy Zachodniej i Azji;
- wyjaśnia własnymi słowami, czym jest przewodnik turystyczny i jakie informacje powinny się w nim znaleźć.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- czytamy głośno tekst *Nowy uczeń* z podziałem na role;
- odgrywamy sytuację, o której przeczytaliśmy, próbując nazwać i przekazać emocje bohaterów tego opowiadania;
- samodzielnie szukamy informacji o Chinach w różnych źródłach;
- posługujemy się mapą;
- poznajemy różnice w zachowaniu ludzi w Europie i Azji;
- sprawdzamy, jakie informacje możemy znaleźć w przewodnikach turystycznych;
- współpracujemy przy tworzeniu naszego „Przewodnika po Chinach dla lubiących niespodzianki”.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

SPAKUJ WALIZKĘ DO...

Uczniowie dobierają się w pary, wydają sobie nawzajem polecenie: „Spakuj walizkę...”. Zadaniem uczniów, do których polecenie zostało skierowane, jest wymyślić i zapisać, jakie trzy niezbędne rzeczy wzięliby do jakiegoś kraju, szczególnego miejsca (np. lasu tropikalnego) albo w podróż w czasie (np. do czasów prehistorycznych albo do przyszłości). Następnie dzieci zamieniają się rolami, opowiadając znowu, gdzie zostały wysłane, dlaczego i co ze sobą zabrają.

RECEPTA NA NIEŚMIAŁOŚĆ – „W SZKOLE ZWIERZĄT”

Każdy uczeń losuje kartonik, na którym jest zapisana nazwa zwierzęcia (np. typowego dla obszaru Azji), następnie szuka osoby, która wylosowała nazwę tego samego zwierzęcia. Powstała para ustala i zapisuje co najmniej dwie pozytywne cechy/umiejętności, które ma „jej” zwierzę. Pary prezentują się klasie, przedstawiając, jakim są zwierzęciem i jakie pozytywne cechy/umiejętności posiadają (np. „wspinamy się po drzewach”, „pięknie śpiewamy”). Pozostali uczniowie mają za zadanie powitać nowe zwierzęta wymyślonym „okrzykiem odwagi” oraz dokończyć zdanie: „Cieszymy się, że będziemy razem współpracować, ponieważ...”.

PRACA Z TEKSTEM NOWY UCZEŃ

Dzieci czytają tekst z podziałem na role, zwracając uwagę na sposób zapisu dialogów i informacje w nim zawarte. Nauczyciel może zaproponować uczniom zapisanie zdań

Anna Onichimowska

Nowy uczeń

Usiedliśmy w ławkach. Ledwie pani Ania sięgnęła po kredę, w drzwiach naszej klasy stanęła pani dyrektor z piegowatym blondynkiem.

– To jest Szymek, wasz nowy kolega – powiedziała. – Do tej pory mieszkał w Chinach. – I wyszła.

Szymek oblał się rumieńcem, a potem powiedział „dzień dobry” w taki miękki i zabawny sposób, że kilka osób parsknęło śmiechem. W dodatku uklonił się z rękoma wzdłuż ciała, jak jakiś żołnierz.

– Ale cudak! – zdziwił się Darek.

– Czuję się obrażony – powiedział Szymek.

– Coś ty, on tak zawsze – pisnęła Iwona.

Pani posadziła Szymka obok Sławka. Szymek, zanim usiadł, wyciągnął do kolegi rękę i jeszcze raz się uklonił. A potem wyjął z plecaka zeszyt z okładką w kolorowe smoki i jakieś dziwne znaczki.

Szybko się okazało, że Nowy bardzo dobrze liczy, ale słabo czyta.

I mówi gorzej od Hoana, mimo że jest Polakiem.

– Chodziłem do chińskiej szkoły, bo rodzice chcieli, żebym się nauczył języka chińskiego – opowiadał dzieciom.

– A jak jest po chińsku „tak”? – spytała Natalia.

– Shi de! – odpowiedział, a wszyscy próbowali to powtórzyć. –

Pokażę wam, jak to się pisze – postanowił.

Chińskie znaki nie przypominały w ogóle polskich liter.

– Ojej! – Natalia była pełna podziwu. – Napiszesz mi moje imię? –

Podsunęła mu zeszyt.

Tak wygląda zapisany po chińsku wyraz **tak**.

是的

¹czytaj: szy de.

16

NOWY UCZEŃ

– A gdzie tam mieszkałeś? – zapytał Sławek.

Szymek pokazał im zdjęcia drapacza chmur.

– To nasze okna. – Stuknął w ciemny punkcik. – Na dwudziestym piętrze. Mieszkaliśmy w Szanghaju. Mój tato jest tłumaczem.

Może ja też kiedyś będę.

Na próżno Darek próbował zwrócić na siebie uwagę. To, co Szymek

opowiadał, było sto razy ciekawsze od wyglupów Darka.

1. Czego dowiedzieliście się o nowym uczniu klasy 2a? Odszukajcie na mapie świata Chin.
2. Który fragment tekstu jest przedstawiony na ilustracji?
3. Porozmawiajcie o tym, co dzieci mogą zrobić, żeby Szymek dobrze czuł się w ich klasie.
4. Spróbujcie napisać wyraz **tak** po chińsku.

17

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 16–17

ZASOBY:

SCHOLARIS: SZANGHAJ

w postaci mowy zależnej (**Uwaga:** pojęcie „mowa zależna” jest tylko dla prowadzącego), sam dokonując ich wyboru (jedno/dwa zdania).

Następnie nauczyciel formułuje następujące polecenia:

- Zapiszcie co najmniej trzy zdania z tekstu w taki sposób, by brzmiały tak, jakby ktoś opowiadał drugiej osobie, co się wydarzyło.

- Dokończ zdania:

a) „Pani dyrektor powiedziała, że...”.

b) „Szymek powiedział, że...”.

Po wykonaniu poleceń uczniowie w parach wymieniają się informacjami z tekstu, które szczególnie przykuły ich uwagę.

ZABAWA PARATEATRALNA „W JAKI SPOSÓB PRZYJĄĆ DO KLASY NOWĄ KOLEŻANKĘ LUB NOWEGO KOLEGĘ?”

Nauczyciel odwołuje się do refleksji uczniów po zabawie „Recepta na nieśmiałość – w szkole zwierząt” z rozgrzewki oraz tekstu opowiadania *Nowy uczeń*. Uczniowie w małych grupach opracowują scenki, a następnie prezentują je klasie.

PRZEWODNIK PO CHINACH DLA LUBIĄCYCH NIESPODZIANKI

Dzieci poszukują informacji o Chinach i Szanghaju w różnych źródłach, w tym w internecie.

Nauczyciel inicjuje rozmowę na temat zgodnej współpracy w klasie. Następnie zapisuje wnioski w widocznym miejscu sali.

Nauczyciel inicjuje burzę mózgow, która ma dać odpowiedź na pytanie: Jakie informacje powinny się znaleźć w przewodniku turystycznym po Chinach? Dzieci wskazują, że w przewodniku warto zawrzeć informacje np. o tradycyjnych chińskich potrawach, sposobach spędzania wolnego czasu, typowych współczesnych i tradycyjnych zabudowaniach w tym kraju, świętach i uroczystościach, alfabecie chińskim, miejscach atrakcyjnych dla turystów oraz o roślinach i zwierzętach typowych dla krajów azjatyckich.

Nauczyciel dzieli uczniów na zespoły, których zadaniem jest znalezienie i gromadzenie informacji na dany temat, a następnie zapisanie wniosków za pomocą map mentalnych. Prowadzący powinien zwrócić uwagę na to, aby uczniowie nie zapisywali swoich spostrzeżeń w postaci linearnej, ale np. hasłowo, za pomocą skojarzeń, piktogramów itp.

Uczniowie dzielą się zebranymi informacjami na forum klasy, prezentując sposób notowania odchodzący od zapisu linearnego. Dzieci dzielą się pomysłami, jak można „zapisać” informacje, aby łatwiej je zapamiętać.

Nauczyciel dzieli uczniów na kilka zespołów, których zadaniem będzie przygotowanie przewodnika. Jedna grupa to np. graficy (osoby wykonujące obrazki, drukujące fotografie z internetu, wymyślające i wykonujące okładkę itp.). Drugi zespół mogą stanowić autorzy/redaktorzy (osoby zapisujące wszystkie najważniejsze informacje). Inne grupy – wg pomysłów uczniów.

NIEDOKOŃCZONE ZDANIA

- „Gdybym wybrała się/wybrał się do Chin, opowiedziałabym/opowiedziałbym tam o polskich...”.
- „Gdybym poznała/poznał mieszkańca Chin, wiem, że powinno się.../nie wypadłoby...”.

Każdy uczeń kończy wypowiedź według własnego pomysłu, korzystając z informacji i umiejętności zdobytych w czasie zajęć.

TRUDNA SZTUKA KALIGRAFII

Uczniowie próbują zapisać wyraz „tak” po chińsku – mogą to zrobić na talerzach, za pomocą naostrzonych patyczków tuszem lub farbą, lub kreślą go w piasku, wyklejają z plaste-liny itp.

PODSUMOWANIE – WALIZKA NA TRUDNE PODRÓŻE

Nauczyciel może zaproponować uczniom rozmowę o trudnych sytuacjach, jakie mogą zdarzyć się podczas podróży, zaczynając swoją wypowiedź, np.: Wyobraźcie sobie, że coś niespodziewanego zdarzy się podczas podróży. Jak sądzicie, czy jest coś, co pozwoliłoby wam poradzić sobie z trudną sytuacją, gdy będziecie poza domem? Co – waszym zdaniem – można spakować do walizki na trudną podróż? Każdy z nas ma takie „rzeczy”, które mógłby spakować do walizki w trudną podróż (np. uśmiech albo uścisk dłoni, dobre słowo skierowane do bliskiej osoby: „Już się na ciebie nie gniewam” itp.).

Od obrazka do wykrzyknika. „Zaulek słówek”. Piszemy i czytamy

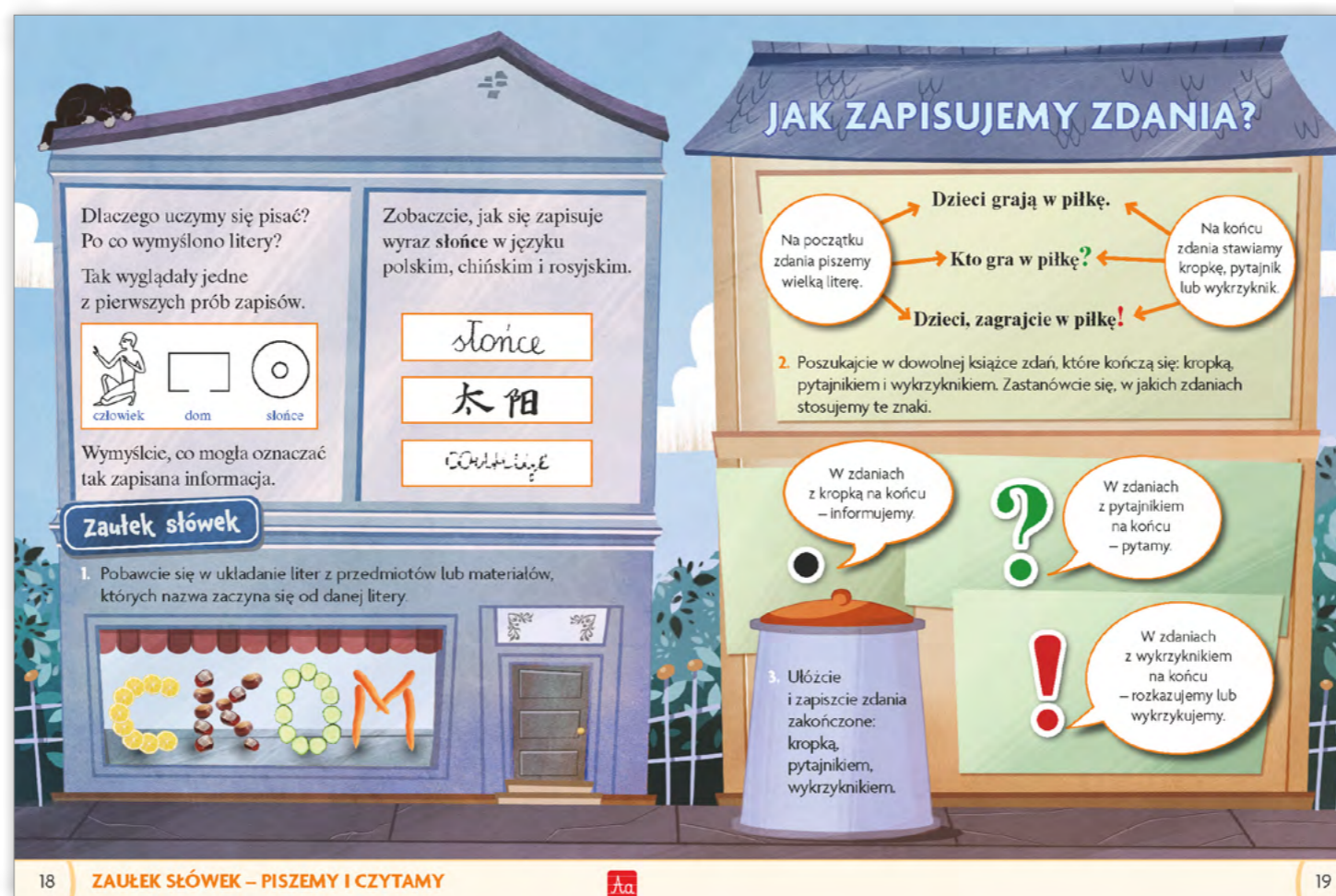
CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- rozumie sens kodowania i dekodowania informacji oraz potrafi je zakodować i dekodować;
- dostrzega różnice między różnymi rodzajami zdań, stosuje właściwą intonację;
- stosuje różne formy komunikowania się;
- wyciąga wnioski związane z wyborem metod przekazywania informacji;
- dostrzega różnice kulturowe, odmienność mieszkańców Ziemi;
- przygotowuje scenki parateatralne i bierze w nich udział;
- wie, jakie znaki należy postawić na końcu różnego rodzaju zdań.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- przekazujemy koleżance/koledze wiadomości bez użycia słów;
- dowiadujemy się o sposobach przekazywania informacji, gdy nie znano jeszcze liter (pisma);
- wyjaśniamy, czym są piktogramy, i określamy okoliczności ich stosowania;
- bierzemy udział w zabawach sprawdzających umiejętności interpunkcyjne i ruchowe.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZABAWA W PARACH

Dziecko przekazuje koleżance/koledze wiadomość bez użycia słów (z wykorzystaniem gestykulacji, mimiki), którą może wymyślić samodzielnie albo skorzystać z zestawu przygotowanego przez nauczyciela. Potem uczniowie przekazują sobie informację przedstawioną za pomocą rysunku. Następnie nauczyciel inicjuje rozmowę na temat obu sposobów przekazywania informacji:

- Który wydaje się wam łatwiejszy?
- Dlaczego wasze wybory są różne?
- Od czego zależy wybór danej metody?

ZANIM WYMYŚLONO LITERY

Dzieci rozmawiają w parach na temat: „Jak przekazywano sobie informacje, zanim wymyślono pismo?”. Następnie wybrane pary prezentują wnioski na forum klasy.

Dzieci poznają różne sposoby przekazywania informacji z zasobów Scholarisa (NAWIGACJA).

Kolejnym punktem zajęć może być odciskanie w plastelinie klinów powstałych z obciętej trzciny wg wymyślonego przez ucznia kodu.

Potem nauczyciel może zainicjować dyskusję na temat: Czy dzisiaj stosowane jest pismo obrazkowe? Dzieci mogą podawać różne przykłady, np.: znaki drogowe, znaki bezpieczeństwa, oznakowania substancji niebezpiecznych, tabliczki i naklejki informacyjne, metki na ubraniach.

Nauczyciel zabiera dzieci na wycieczkę po szkole, której celem jest odnalezienie piktogramów (np. znaki ewakuacyjne, znaki pożarowe, znaki informacyjne). Prowadzący wyjaśnia uczniom znaczenie tych znaków. Po powrocie do sali lekcyjnej dzieci, pracując w czwórkach, próbują wskazać powody stosowania piktogramów.

Prowadzący inicjuje burzę mózgów: W jakim celu wymyślono litery?

Nauczyciel pyta: Czy każdy alfabet wygląda tak samo? Uczniowie udzielają odpowiedzi, odwołując się do informacji z lekcji (podręcznik, s. 18) i własnych doświadczeń np. z podróży do krajów, w których obowiązuje inny – niż łaciński – alfabet. Może być też tak, że w klasie uczy się dziecko wywodzące się z innej kultury niż europejska. Wówczas może ono opowiedzieć o alfabecie obowiązującym w jego rodzinnym kraju.

SCENKI PARATEATRALNE

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy.

Uczniowie przygotowują scenki, a potem przedstawiają je na forum klasy.

Pierwszy zespół przygotowuje rozmowę malucha z rodzicami, odpowiadając na pytanie nauczyciela: Jak sądzicie, o co małe dziecko – bardzo ciekawe świata – może zapytać rodziców podczas wizyty w zoo lub na dworcu kolejowym?

Grupa druga odpowiada na pytanie: W jakich sytuacjach słyszycie najczęściej rozmowę pełną prośb, rozkazów, poleceń,

okrzyków o dużym zabarwieniu emocjonalnym? Trzeci zespół wykonuje polecenie: Przygotujcie rozmowę, której uczestnicy przekazują sobie opinie (informacje) na wybrany przez was temat.

W JAKI SPOSÓB ROZMAWIAMY ZE SOBĄ?

Nauczyciel zapisuje na tablicy zdanie oznajmujące, np.: „Zosia uwielbia spacerować ze swoim psem”.

Dzieci powinny samodzielnie zauważyć zasady zapisu zdania.

- Zdanie ma sens.
- Na początku zdania jest wielka litera.
- Między wyrazami znajdują się odstępki.
- Na końcu zdania jest kropka.

Następnie nauczyciel zapisuje na tablicy zdanie pytające, np.: „Co Zosia lubi robić?”, a potem wykrzyknikowe, np.: „Zosiu, załóż psu smyczk!”.

Swoje spostrzeżenia dzieci mogą zapisać w zeszytach podobnie jak w podręczniku (w dymkach). Łatwiej będzie im się odnieść do ćwiczeń, które będą realizowane w dalszej części lekcji.

Uczniowie porównują swoje zapisy z tymi, które są w podręczniku. Nauczyciel może zapytać:

- Czy wasze notatki były zbliżone do zapisów autorek podręcznika?
- Czy możecie zaproponować regułę dotyczącą stosowania kropki, pytajnika, wykrzyknika?

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 18–19

PORADNIK:

s. 22–23

ZASOBY:

SCHOLARIS: [PISMO HIEROGLIFICZNE](#)

SCHOLARIS: [FILM JĘZYK MIGOWY](#)

Uczniowie prezentują wnioski na forum klasy.

Nauczyciel dokonuje podsumowania wiadomości.

ZABAWA „POSTAW WŁAŚCIWY ZNAK” (podręcznik, polecenie 2, s. 19)

Dzieci przygotowują rysunki z sylwetką pytajnika, wykrzyknika i kropki (każdy znak na osobnej kartce). Następnie piszą na paskach papieru zdanie (nauczyciel czuwa, aby zdania były różnego rodzaju), po czym ustawiają się w dwóch równolicznych kołach (zewnętrznym i wewnętrznym). Uczniowie zwracają się do siebie twarzami i tworzą pary. Na sygnał nauczyciela dzieci z koła zewnętrznego czytają swoje zdania koleżance/koledze z pary. Ta osoba ocenia, jakim znakiem powinno zakończyć się to zdanie, podnosząc odpowiednią sylwetkę. Następuje zamiana ról w parze. Gdy każda osoba z pary odgadnie rodzaj znaku, koło zewnętrzne przesuwa się, tak, aby powstała kolejna para. Potem znowu następuje czytanie zdań itp.

TAK SIĘ KOŃCZY TO ZDANIE

Dziecko losuje kartkę, na której jest zapisane dowolne zdanie oznajmujące, pytające lub wykrzyknikowe, czyta je na głos. Pozostali uczniowie mają za zadanie określić, jakiego rodzaju jest to zdanie, a potem zilustrować mimiką i zachowaniem, jakim znakiem interpunkcyjnym się ono kończy.

Gra – alfabet

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- rozszerza zasób swojego słownika czynnego i biernego, biorąc udział w zabawach językowych;
- wymyśla i zapisuje historyjkę, korzystając z wybranych przez siebie rysunków;
- wyciąga wnioski dotyczące konieczności stosowania znaków przestankowych;
- gra w grę planszową, przestrzegając ustalonych reguł;
- tworzy kodeks gracza fair play;
- projektuje w programie graficznym planszę do gry, używając dostępnych narzędzi.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- podajemy przykłady wyrazów zawierających podany dwuznak;
- wymyślamy historyjkę i zapisujemy ją bez użycia znaków przestankowych i wielkich liter;
- czytamy historyjkę wymyśloną przez inne dzieci z klasy i próbujemy uzupełnić ją brakującymi znakami przestankowymi;
- wymyślamy własną grę i ustalamy jej reguły;
- ustalamy zasady gry fair play;
- wykonujemy projekt planszy do naszej „alfabetycznej gry” w programie graficznym Paint.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 20–21

ZASOBY:

SCHOLARIS: [PORZĄDKOWANIE WEDŁUG ALFABETU](#)

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZABAWY JĘZYKOWE ROZWIJAJĄCE SŁOWNICTWO BIERNE I CZYNNIE

Każdy uczeń losuje kartonik z zapisanym dwuznakiem, a potem wymyśla dwa wyrazy zawierające daną głoskę. Następnie każde dziecko wypowiada na głos – do określonej osoby – wyrazy z dwuznakami. Uczniowie wymieniają się kartonikami, znowu wymyślają dwa wyrazy i prezentują przykłady wybranym koleżankom/kolegom z klasy. Potem uczniowie ponownie wymieniają się kartonikami zawierającymi dwuznaki itp. Kolejnym działaniem na lekcji może być układanie zdań spełniających określony warunek. Uczniowie układają zdania, w których każdy wyraz rozpoczyna się od określonej głoski, np.:

- samogłoski („Uprzejmy Arek umył i obrął owoce”);
- dwuznaku („Szczęśliwe szczenię często szczeka na dżdżownicę”);
- lub od kolejnych liter alfabetu („Anastazja była całkiem duża”, „Eksperyment finansowała grupa Huberta”).

DOBIERANIE WŁAŚCIWEGO ZNAKU DO RÓŻNYCH ZDAŃ

Uczniowie wykorzystują przygotowane na poprzednich zajęciach etykiety znaków kończących zdania (kropka, wykrzyknik, znak zapytania). Zabawę można przeprowadzić na dwa sposoby:

- Każdy uczeń otrzymuje tylko jeden znak (nauczyciel powinien zadbać, aby wśród rozdanych etykiet znalazły się kropki, wykrzykniki i znaki zapytania). Nauczyciel czyta

fragment dowolnego opowiadania (tekstu wymyślonego przez siebie), w którym występują wszystkie rodzaje zdań. Po przeczytaniu każdego zdania dzieci mające właściwy znak wstają, unosząc go nad głowę.

- Każdy uczeń jest właścicielem trzech wykonanych przez siebie znaków. Pokazuje właściwy znak po wysłuchaniu każdego zdania wypowiedzianego przez nauczyciela.

KREATYWNE RYSOWANIE

Uczniowie rysują na kartce grubym flamastrem kropkę, wykrzyknik, znak zapytania (w dowolnej konfiguracji). Tworzą dowolny rysunek, wkomponowując w niego znaki.

KREATYWNE OPOWIADANIE

Uczniowie pracują w parach. Wybierają kilka ilustracji/zdjęć przedstawiających przypadkowe miejsca, postacie, zwierzęta. Wymyślają i zapisują historię na temat ilustracji, nie używając znaków przestankowych i wielkich liter.

Następnie uczniowie wymieniają swoje prace z innymi parami. Uczniowie z każdej dwójki czytają na głos teksty swoich koleżanek/kolegów. Następnie wymieniają się wrażeniami na temat przeczytanych opowiadań, zastanawiając się:

- W jaki sposób czyta się tak zapisaną historię?
- Czy łatwo zrozumieć tę historię, zamiary jej autora?
- Jakie znaczenie ma użycie znaków przestankowych w tekstach pisanych?
- Jak przekłada się to na język mówiony?

Potem uczniowie z poszczególnych par przedstawiają swoje wnioski na forum klasy i porównują je. Na koniec dzieci uzupełniają historyjki znakami przestankowymi.

„GRA Z ALFABETEM”

Dzieci zapoznają się z „Grą z alfabetem” zamieszczoną w podręczniku (s. 20–21). Następnie nauczyciel przedstawia im propozycję gry wg innych reguł.

Uczeń zapisuje litery znajdujące się na polach, na których się zatrzymał. Po zakończeniu gry każdy układa i zapisuje wyraz zawierający jak największą liczbę zapisanych liter. Po przeliczeniu liter dziecko porównuje je z wynikiem koleżanki/kolegi. Potem dzieci, pracując w grupach, wykonują grę w dużym formacie (np. na papierze pakowym). Gra może być przygotowana na podstawie alfabetu (podobnie jak zaproponowano w podręczniku), ale może być wykonana wg nowych pomysłów uczniów. Na początku warto stworzyć listę najbardziej pożądanых cech w grach, np.: jasna instrukcja, proste zasady, kolorowa plansza, atrakcyjna tematyka, ciekawe pomysły na kartach zadań.

Dzieci w każdej grupie wymyślają tematykę swojej gry. Może to być np.: gra przyrodnicza, ekologiczna, podróżnicza, bajkowa, morska, samochodowa. Uczniowie rozdzielają zakres pracy dla każdego członka grupy – wyznaczają spośród siebie osoby odpowiedzialne za ułożenie instrukcji, wykonanie projektu planszy, kart zadań, żetonów (pionków). Warto również wyznaczyć liderów grup, którzy będą

czuwać nad podziałem zadań, ich realizacją oraz spójnością działań każdego z członków grupy.

Uczniowie ustalają zasady „planszowego savoir-vivre’u” (np. „Pamiętaj o powiedzeniu słowa »dziękuję«, gdy ktoś podaje ci kostkę. Gdy o tym zapomnisz, cofasz się na start”). Dzieci grają wg ustalonych zasad (najpierw każda grupa testuje swoją grę, potem przekazuje swoją grę innemu zespołowi).

UCZYMY SIĘ PROJEKTOWAĆ

Uczniowie – pod kierunkiem nauczyciela – projektują planszę do gry z użyciem dostępnych narzędzi.

ZAJĘCIA RUCHOWE

Dzieci uczestniczą w grach wymagających zasad stosowania zasady fair play (np.: zabawa w tor przeszkód, rzucanie do celu, bieganie, wspinięcie się, odbijanie piłki). Uczniowie sami liczą punkty swojego zespołu.

„ALFABETYCZNA” OCENA ZAJĘĆ

Zajęcia były:

- A. atrakcyjne.
- B. bajeczne.
- C. ciekawe.
- D. doskonałe itd.

Jakie warto mieć zasady, by nie było w klasie zwady – kodeks klasowy

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- współtworzy z koleżankami i kolegami kodeks klasowy wybraną techniką;
- tłumaczy, jakie wartości są dla niego istotne;
- tłumaczy takie określenia, jak: „mówić prawdę”, „być uczciwym”, „dotrzymywać słowa”, „szanować innych”, „rozwiązywać konflikty”;
- bierze udział w burzy mózgów na temat tego, jakimi wartościami warto kierować się, współpracując z innymi;
- rozwija umiejętność rozpoznawania sytuacji społecznych, które mogą być zagrożeniem dla niego i innych, oraz zapoznaje się z pojęciem „lojalność”.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- współpracujemy przy wymyślaniu i zapisywaniu naszego kodeksu klasowego;
- wymieniamy się naszymi pomysłami na temat tego, co i dlaczego jest dla nas ważne;
- poznajemy znaczenie nowych pojęć ważnych przy współpracy z innymi ludźmi;
- tworzymy komiks, w którym zastanawiamy się i przedstawiamy, co może stać się w różnych sytuacjach.

Marcin Brykczyński

Kodeks klasowy

Gdy pomocy ktoś wymaga, zawsze chętnie mu pomagam.

Co zadane, w porę robię; co potrzebne, mam przy sobie.

Zamiast kłótnią sobie szkodzić, lepiej mądrze się pogodzić.

Uśmiech jest niezmiennie w modzie, więc uśmiecham się na co dzień.

Dla mnie sprawa to nienowa grzecznie prosić i dziękować.

Kiedy sam coś złego widzę, mówić o tym się nie wstydę.

By zakończyć sprawę całą, czego brak tu, dodaj śmiało.

Umiem przyznać się do winy, bo nie boją przeprosiny.

Mam porządek, nawet w kątach, i dokładnie co dzień sprzątam.

1. Zastanówcie się w grupach, co to znaczy:
 - Być uczciwym.
 - Szanować innych.
 - Dotrzymywać słowa.
2. Zorganizujcie w klasie dyskusję o tym, czy zawsze należy mówić prawdę.
3. Porozmawiajcie o tym, co jest, a co nie jest skarciem. Jakie sytuacje wymagają mówienia o nich dorosłym?
4. Ułóżcie własny kodeks klasowy. Zapiszcie go lub narysujcie w dowolny sposób.

22 KODEKS KLASOWY 23

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 22–23

KARTY PRACY:

karta pracy nr 9

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

Ustalanie klasowych reguł i kodeksów to dobra okazja do wprowadzania uczniów w świat kanonu etycznego, w którym człowiek jest postrzegany jako wartość. W pracy z młodszymi uczniami na początku roku szkolnego warto zrezygnować z zabaw dramowych, a zastąpić je aktywnością twórczą skupioną na teatrze i inscenizacjach. Da to dzieciom możliwość bezpiecznego (z dystansu) poznawania wartości relacji między ludźmi i reguł obowiązujących w grupie.

ZABAWA W KOLE – „NAJBARDZIEJ LUBIĘ, GDY LUDZIE...”

Uczniowie rzucają do siebie piłkę lub kulkę z papieru. Osoba, która złapie przedmiot, kończy zdanie: „Najbardziej lubię, gdy ludzie...”, i rzuca piłkę/kulkę do następnego dziecka.

DOBRY PING-PONG

Uczniowie siedzą w parach naprzeciwko siebie przez określony czas (np. przez minutę) i kolejno, głośno, podają jedną cechę dobrej koleżanki/dobrego kolegi. Odpowiedzi powinny padać dynamicznie, jedna za drugą, aby wywołać u bawiących się jak największą skojarzeń. Chętne dzieci zapisują na tablicy cechy i skojarzenia, które wymieniali uczniowie w czasie zabaw. Wszyscy wspólnie sprawdzają, jakie cechy były podawane najczęściej, po czym rozmawiają o tym, dlaczego akurat te cechy są doceniane przez innych.

KODEKS KLASOWY

Dzieci zapoznają się z propozycją kodeksu klasowego zamieszczonego w podręczniku (s. 22–23). Uczniowie odczytują reguły kodeksu klasowego, wystukując rytm rymowanek w czasie głośnego czytania, przeliczając sylaby w wyrazach i wersach, odnajdując rymujące się słowa.

Nauczyciel może zapytać uczniów, w jakim stopniu zasady wymienione w podręczniku sprawdzają się w ich klasie. Można także poprosić dzieci o wskazanie reguł, które warto wprowadzić do kodeksu klasowego.

CZTERY DUKATY

Uczniowie zostają podzieleni na pięć zespołów. Każdy zespół otrzymuje cztery dukaty (kartonowe koła o średnicy ok. 20 cm) w kolorach: białym, czerwonym, żółtym i zielonym. Na środku każdego dukata znajduje się odpowiednio napis: na białym – „Taka jest/taki jest/takie jest...”; na czerwonym – „Dzięki... można poczuć...”; na żółtym – „Dobre strony to...”; na zielonym – „Gdyby było więcej..., to...”. Nauczyciel przygotowuje kartki, na których są zapisane hasła: mówienie prawdy, bycie uczciwym, dotrzymywanie słowa, szanowanie innych, rozwiązywanie konfliktów. Przedstawiciel każdego zespołu losuje jedną kartkę, po czym uczniowie w zespołach wymyślają, a potem zapisują na dukatach skojarzenia do swojego hasła (postawy), np. zespół pierwszy zastanawia się, jak to jest być uczciwym, co czują ludzie postępujący uczciwie, jakie są dobre strony bycia

uczciwym i co by było, gdyby wśród ludzi było więcej uczciwości. Następnie uczniowie przyklejają swoje dukaty na kartce wokół hasła. Po wykonaniu zadania zespoły przedstawiają na forum klasy swoje spostrzeżenia dotyczące postaw i umieszczają swoje dukaty w widocznym miejscu.

RÓWNE PRAWA W KURNIKU

Nauczyciel prezentuje dzieciom zarys fabuły przedstawienia na temat tego, co to znaczy mieć równe prawa. Uczniowie wspólnie wymyślają przebieg i dialogi przedstawienia lub pantomimę, po czym je prezentują.

Propozycja zarysu fabuły: „W kurniku mieszkały kaczki, gęsi, kury, kurczęta, kogut i indyki. Zwierzęta często się kłóciły o to, kto w kurniku jest najważniejszy, kto najczęściej pracuje i powinien dostawać najlepsze ziarno do jedzenia, i kto powinien spać w najwygodniejszych gniazdach. Pewnie pokłóciłyby się na dobre, gdyby nie perliczka, która zaproponowała, by zastanowiły się, co to znaczy, że wszystkie zwierzęta są równe i mają równe prawa...”

BURZA MÓZGÓW

Uczniowie, na podstawie swoich pomysłów i wiadomości z poprzednich ćwiczeń, zastanawiają się, jakie wartości/cechy są dobre dla ich klasy i dla ich koleżeństwa, co oznacza pojęcie „lojalność” oraz jakie postawy im szkodzą. Zapisują swoje pomysły na tablicy, tworzą kodeks klasowy.

KOMIKS O DOBRZYCH SPRAWACH W NASZEJ KLASIE

Uczniowie, pracując w kilkusobowych grupach, tworzą komiks. Każdy zespół otrzymuje krótką historyjkę obrazkową (karta pracy nr 9). Odwołując się do obrazków, dzieci wymyślają historyjkę z dialogiem, a potem wpisują ją w wyznaczone miejsca. Następnie kolorują ilustracje, nadając tytuły poszczególnym stronom. Z powstałych części powstanie jeden klasowy komiks.

JEŻ W OPAŁACH – JAK WYBRNAĆ Z KŁOPOTÓW? I JAK PROSIĆ O POMOC?

Kilkoro dzieci odgrywa jedną ze scenek (np.: jeź gubi jabłko, jeź spotyka w lesie lisa, jeź kłóci się z kolegą, jeź zostaje okradziony). Uczniowie odgrywają scenkę, a nauczyciel w pewnej chwili mówi: „stop!”. Wtedy aktorzy zatrzymują się, a pozostali uczniowie – widzowie – zastanawiają się i mówią, co jeź może zrobić i kogo poprosić o pomoc, aby wyjść z kłopotów. Aktorzy kończą odgrywanie scenki wg wskazówek widzów.

ZABAWA INTEGRACYJNA W KOLE – „ŚPIOCHA”

Dziecko w środku koła leży lub stoi z zamkniętymi oczami. Jedna z osób stojących w kole skrada się do niego, by go dotknąć. Zadaniem „śpiocha” w środku koła jest nasłuchiwać i wskazać, z której strony ktoś się do niego zbliża.

Kiedy uszy mogą spuchnąć, a gdy spuchną, czy już takie zostaną?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- uważnie słucha przekazywanych informacji i efektywnie korzysta z podawanych instrukcji;
- prowadzi proste doświadczenie przyrodnicze;
- samodzielnie formułuje wnioski z doświadczenia;
- czyta ze zrozumieniem tekst *Straszliwe decybele* Justyny Bednarek i w kilku zdaniach go streszcza;
- dba o kulturę wypowiedzi, w rozmowie uwzględnia intonację w zdaniu oznajmującym, wykrzyknikowym i pytającym;
- pisze z pamięci krótki tekst;
- wymienia co najmniej jedną zasadę bezpiecznego dla zdrowia korzystania z urządzeń emitujących dźwięk;
- wie, że nie można samodzielnie zażywać leków i stosować środków chemicznych.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- badamy wpływ dźwięków na nasze zachowanie i samopoczucie;
- czytamy ze zrozumieniem tekst i opowiadamy o nim;
- zastanawiamy się, jak dźwięki wpływają na nasze zachowanie i nasze samopoczucie;
- piszemy „nasłuchujące dyktando”.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

JAK ROZCHODZI SIĘ DŹWIĘK?

Uczniowie przygotowują doświadczenie wg instrukcji: „Naciągnijcie gumową rękawiczkę na kubek. Przymocujcie ją gumką. Na rękawiczkę połóżcie kilka lekkich przedmiotów, np. ziaren. Stańcie w odległości od kilku centymetrów do kilku kroków od naciągniętej rękawiczki i uderzajcie drewnianą łyżką w garnek. Co się dzieje z ziarnami? Dlaczego?”. Uczniowie na podstawie obserwacji i rozmowy szukają odpowiedzi na pytanie: Jak rozchodzi się dźwięk?

ZABAWA „ZAKŁÓCENIA”

Uczniowie stoją lub siedzą w kręgu. Nauczyciel przekazuje jednemu z nich krótką, kilkuzdaniową wiadomość – historijkę, np.: „Młodsza siostra Joli ma na imię Nina. Chociaż Nina jest jeszcze mała, potrafi krzyknąć tak głośno, że puchną od tego uszy. Mama Joli i Niny ma sposób na małą płaczącą córeczkę – kotylsze ją i tuli. Wtedy Nina przestaje płakać”.

Osoba, której została przekazana wiadomość, staje w środku kręgu i wybiera dziecko, któremu opowie historijkę. W czasie gdy wiadomość jest przekazywana, uczniowie stojący w kręgu hałasują (grają na instrumentach, rozmawiają ze sobą, śpiewają itp.). Dziecko, które odebrało wiadomość, przekazuje ją kolejnej osobie. Zabawa trwa tak długo, aż co najmniej kilka osób przekaze i odbierze wiadomość. Po zakończeniu zabawy nauczyciel rozmawia z dziećmi, zadając pytania, np.:

- Jak czuliście się w hałasie?
- Jak wam się podobało robienie hałasu/zakłóceń?
- Czy było to cały czas przyjemne?
- Jak słuchało się/przekazywało się wiadomości w hałasie?
- Czy wiadomość została zmieniona?

ZABAWA „JAK TO POWIEDZIEĆ?”

Uczniowie losują kartkę z krótkim komunikatem i określoną sytuacją komunikacyjną. Ich zadaniem jest przekazać koleżance/koledze komunikat w odpowiedniej formie (należy zwrócić uwagę na głośność wypowiedzi, zwroty grzecznościowe, formę przekazania wiadomości). **Przykładowe komunikaty i sytuacje mogą dotyczyć:** informowania koleżanki/kolegi o wygranej grze, pytania nauczyciela o instrukcję do zadania, zakupów w sklepie, wizyty u chorej koleżanki, prośby o pomoc przy szukaniu zgubionego przedmiotu itp. Następnie nauczyciel rozmawia z dziećmi na temat tego, w jaki sposób grzecznie i efektywnie się komunikować w różnych sytuacjach.

PRACA Z TEKSTEM STRASZLIWE DECYBELE

Dzieci pod kierunkiem nauczyciela ustalają – na podstawie ilustracji i tytułu tekstu – kilka pytań, np.: Jaki jest główny temat opowiadania? Czego możemy się z niego dowiedzieć? itp.

Uczniowie mogą tworzyć pytania samodzielnie lub w parach, a następnie zapisać wnioski w zeszytach.

Justyna Bednarek

Straszliwe decybele

Po powrocie ze szkoły Jola była nie w sosie.

- Co się stało, córeczko? – Mama weszła do przedpokoju, trzymając na rękach malutką Ninę.
 - Głowa mnie boli – powiedziała Jola. – Muszę się położyć.
- W tym momencie Nina zaczęła się wierać i nagle ryknęła z całej siły, jakby była potężną trąbą, a nie miesięcznym bobasem.
- Ojej... – Jola złapała się za głowę i zniknęła w swoim pokoju.
 - Może to początki grypy? – zaniepokoiła się mama. – Pójdź po doktora Janickiego. Jak to dobrze mieć sąsiada pediatrę!

Sympatyczny doktor przyzwyczajony był do nagłych wezwań do dzieci sąsiadów. Przyszedł szybko.

- Powiedz „aaaa” – poprosił, a Jola otworzyła usta.
- Potem dokładnie ją osłuchał, a na koniec zapytał, jak spędziła dzień. Jola mówiła o zawodach sportowych i o tym, że jej klasa dopingowała najgłośniej. O tym, jak pani przyniosła instrumenty perkusyjne i każdy chciał je wypróbować, o robotnikach, którzy kuli chodnik...

24

STRASZLIWE DECYBELE

Doktor pokiwał głową i poważnym głosem powiedział:

- No taataaaak.
- Co jej jest, panie doktorze? – Mama była zaniepokojona.
- Myślę, że Jola przyjęła dziś potężną dawkę decybeli.

Widząc zdziwioną minę dziewczynki, pan doktor uśmiechnął się życzliwie.

- Decybele to jednostki, którymi mierzy się głośność dźwięku. Nie może ich być za dużo. Jeśli długo przebywamy w hałasie, zaczynamy źle się czuć. Szkodzi nam nie tylko harmider na szkolnym korytarzu, ale też zbyt głośno nastawiony telewizor czy komputer. No i niedobrze jest słuchać głośnej muzyki przez słuchawki. Dlatego zapisuję pani solidną porcję ciszy.

CHCIECIE WIEDZIEĆ WIĘCEJ?

O hałasie mówimy, gdy dźwięk przekracza 70 decybeli. Wtedy szkodzi on zdrowiu. Cicha rozmowa to 40 decybeli, głośna muzyka – 80 decybeli.

1. Jak rozumiecie pierwsze zdanie opowiadania?
2. Wskażcie w tekście fragment, w którym Jola opowiada, jak spędziła dzień.
3. Jaką radę lekarz dał Joli? Co wy byście jej poradzili?
4. Wykonajcie ilustracje, które będziecie mogli zatytułować „Cisza” i „Hałas”.

25

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 24–25

KARTY PRACY:

karta pracy nr 10

	do 40 decybeli cisza	od 40 do 70 decybeli główna	powyżej 70 decybeli hałas
sen			
odkurzacz			
wykonanie prac przy naprawianiu maszyn			
głośna muzyka w pomieszczeniach			
rozmowa			
start myślnika			
hałas w pomieszczeniu			

ZASOBY:

SCHOLARIS: **CO TO JEST HAŁAS?**

SCHOLARIS: **NIE HAŁASUJĘ**

SCHOLARIS: **CO JEST GŁOŚNE? CO JEST CICHE?**

Nauczyciel poleca uczniom, aby w dowolnych źródłach wiedzy poszukali informacji o poziomie hałasu emitowanego przez różne urządzenia, porównali je, a następnie zapisali wnioski w zeszytach. Podczas realizacji tego ćwiczenia warto zaproponować uczniom wykonanie zadań z **karty pracy nr 10**.

„NIE TAKI HAŁAS STRASZNY, GDY...”

Uczniowie, pracując w parach, piszą naprzemiennie i dyktują sobie krótki tekst zdanie po zdaniu.

Przykład tekstu: „Decybele pokazują, jak głośne coś jest. Hałas szkodzi naszemu zdrowiu. Warto dbać o swoje uszy i unikać hałasu. Czasem można zachować się głośno, ale nie zawsze”.

STRASZLIWE DECYBELE – CHRONOLOGIA WYDARZEŃ

Uczniowie siedzą w kręgu. Przedstawiają treść opowiadania w taki sposób, że kolejno kontynuują opowiadanie historii, wskazując na najważniejsze wątki. Mogą sobie pomagać, cicho czytając tekst i w miarę możliwości szybko wyszukując potrzebne informacje.

CICHY OBRAZEK (podręcznik, polecenie 4, s. 25)

Uczniowie, pracując w dwóch grupach, wykonują ilustracje hałasu i ciszy.

Uwaga: Dzieci w czasie pracy nie mogą się porozumiewać.

Dlaczego hałas czasem pomaga, a czasem szkodzi?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zgodnie współpracuje z rówieśnikami przy rozwiązywaniu zadań w grze terenowej;
- podaje co najmniej trzy sposoby, jak można ograniczyć wpływ hałasu na samopoczucie i zdrowie;
- zapisuje co najmniej dwa skutki długotrwałego przebywania w hałasie dla zdrowia i dla środowiska przyrodniczego;
- wskazuje co najmniej dwie sytuacje, w których hałas jest uzasadniony;
- podaje, w jaki sposób wezwać pomoc w sytuacji zagrożenia zdrowia i/lub życia.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- bezpiecznie uczestniczymy w grze terenowej;
- szukamy sposobu, jak dojść do porozumienia, gdy mamy różne zdanie na dany temat;
- zapisujemy nasze pomysły, dlaczego hałas nie jest dobry dla nas i dla przyrody;
- rozmawiamy o tym, kiedy hałas jest naszym sprzymierzeńcem;
- ćwiczymy, jak wezwać pomoc w groźnej sytuacji;
- opisujemy ilustrację z podręcznika, wymieniając źródła hałasu.

Józef Ratajczak
Hałas

Hałas na nic nie ma czasu,
robi za dużo hałasu.
Co mówicie? Nic nie słyszę.
Więcej proszę hałas o ciszę.
A hałas z wielkim hałasem
w świat wędruje borem, lasem.

26 **HAŁAS**

Wyjdźcie na boisko szkolne i posłuchajcie, czy głos słycać tak samo przez tubę jak i bez niej. Następnie sprawdźcie w parach, z jakiej odległości możecie usłyszeć swoje głosy.

1. Wskażcie na ilustracji źródła hałasu. Gdzie w mieście można odpocząć od hałasu? W jaki sposób tłumi się hałas?
2. Porozmawiajcie o tym, dlaczego hałas szkodzi zdrowiu.
3. Zastanówcie się, kiedy konieczne jest nadawanie głośnych sygnałów.
4. Ułóżcie wiersz o ciszy.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

Zajęcia mogą być przeprowadzone jako gra terenowa w okolicy szkoły lub jako zabawa na terenie szkoły/klasy, w czasie której uczniowie rozwiązują poszczególne zadania. Warto zaplanować przebieg zabawy w okolicach zurbanizowanych oraz w pobliżu terenów zielonych (miasto i park, osiedle przy ulicy i las itp.). Uczniowie, przygotowując grę terenową i biorąc w niej udział, wykorzystują własne doświadczenia, wiadomości i umiejętności zdobyte podczas wcześniejszych zajęć dotyczących wpływu hałasu na zdrowie i samopoczucie człowieka.

GRA „TROPICIELE HAŁASU”

Wersja 1: nauczyciel przygotowuje wcześniej zadania dla uczniów i umieszcza je w oznaczonych miejscach. Dzieci, przechodząc przez tor gry, wykonują kolejne zadania.

Wersja 2: uczniowie podzieleni na dwa zespoły z pomocą nauczyciela wymyślają zadania i następnie szukają na trasie gry możliwości ich wykonania.

Przygotowanie gry

Nauczyciel wyznacza osoby odpowiedzialne za przygotowanie i przeprowadzenie gry terenowej. Wśród nich są uczniowie odpowiedzialni za: ekwipunek, dokumentowanie obserwacji, pilnowanie porządku i zachowanie zasad bezpieczeństwa, wyznaczenie trasy gry.

Prowadzący zwraca uczniom uwagę na konieczność grzeczności i kulturalnego zwracania się do siebie, umiętnego

prezentowania swojego zdania i negocjowania przy podziale ról i obowiązków. Potem dzieci dzielą się pomysłami na temat wykonywanych zadań.

Następnie nauczyciel inicjuje swobodną rozmowę na temat hałasu i jego wpływu na ludzi. Punktem wyjścia do dyskusji z dziećmi jest wiersz *Hałas* Józefa Ratajczaka, a także ilustracja w podręczniku (s. 26–27).

Uczniowie wymieniają, a potem wypisują na dużym kartonie (np. w postaci mapy mentalnej lub tabeli) wszystkie elementy widoczne na ilustracji, które są związane z hałasem. Prowadzący powinien zwrócić dzieciom uwagę, aby wykonując to zadanie, mogły – do każdego elementu odnoszącego się do hałasu – dopisać przykłady jego wpływu na człowieka i środowisko, a także podać sposoby ograniczenia negatywnego oddziaływania hałasu na samopoczucie ludzi.

Propozycje zadań do wykonania w czasie gry terenowej

- Zapiszcie nazwy wszystkich hałasujących obiektów, jakie zauważyliście. Zanotujcie, o której godzinie prowadziliście obserwację.
- Nagracie na dyktafon odgłosy dokumentujące wszystkie hałasujące obiekty, jakie spotkaliście. Możecie też nagrać film.
- Poszukajcie miejsca, w którym można odpocząć od hałasu. Dlaczego wybraliście to miejsce?
- Wyobraźcie sobie, że jesteście ptakami. Napiszcie list do ludzi, w którym prosicie, by nie hałasowali w waszym

domu – środowisku naturalnym. Napiszcie, dlaczego hałas jest niedobry zarówno dla nich, jak i dla was.

- Sprawdźcie, jak dobry jest wasz słuch. Dzieci stają w pewnej odległości od siebie tak, aby się nawzajem usłyszeć, gdy mówią szeptem, normalnym głosem, gdy śpiewają. Za każdym razem mierzą odległość, jaka ich dzieli. Porównują odległości i wyciągają wnioski. Następnie konstruują z papieru tubę i „trąbkę do słuchania”. Porozumiewają się za pomocą tych przedmiotów i rozmawiają o tym, czy odległość zmienia się, gdy ich używają.
- Ułóżcie scenkę przedstawiającą sytuację, w której można pohłasować ze szczęścia.
- Przypomnijcie sobie zasady wzywania i udzielania pomocy w wypadkach:
 - sprawdź, czy jesteś bezpieczna/bezpieczny;
 - wołaj o pomoc;
 - wezwij pomoc pod numerem alarmowym 112.
- Zastanówcie się, w jaki sposób hałas czy głośne sygnały pomagają w takich sytuacjach. Dlaczego?

Uwaga: Scenkę, w której dzieci ćwiczą wzywanie pomocy, należy odegrać w szkole.

JAK OGRANICZYĆ HAŁAS

Dzieci przygotowują najpierw duży karton, a potem zapisują na nim, w jaki sposób można ograniczyć wpływ hałasu-

NAWIGACJA

• **PODRĘCZNIK:**
Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 26–27

PORADNIK:
s. 24–25

ZASOBY:

SCHOLARIS: [CO TO JEST HAŁAS?](#)

SCHOLARIS: [NIE HAŁASUJĘ](#)

SCHOLARIS: [CO JEST GŁOŚNE? CO JEST CICHE?](#)

„Zaułek słówek” – zdanie, wyraz, sylaba

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- analizuje treść ogłoszeń i wyciąga wnioski dotyczące koniecznych i zbędnych informacji zawartych w ogłoszeniach;
- pisze w grupie ogłoszenie;
- układa samodzielnie zdania, wyróżnia w nich wyrazy, a w wyrazach sylaby;
- układa i zapisuje wyliczanki-rymowanki;
- czyta ogłoszenie zamieszczone w podręczniku;
- przygotowuje rozsypankę wyrazową dla koleżanki/kolegi;
- wymyśla rebusy dla koleżanek i kolegów;
- wie, że nie należy zabierać cudzej własności, i stara się przestrzegać tej zasady.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- odkrywamy, jakie informacje powinno zawierać ogłoszenie;
- wspólnie z koleżankami i kolegami piszemy treść ogłoszenia, korzystając z komputera;
- czytamy ogłoszenie zamieszczone w podręczniku;
- przygotowujemy zadania (rebusy, rozsypanki sylabowe) dla koleżanek i kolegów;
- zgodnie współpracujemy w grupie, realizując zadania.

1. Przeczytajcie ogłoszenie. Do kogo jest skierowane?

OGŁOSZENIE
Niedaleko parku zaginął młody pies. Ma czarną, kudłatą sierść i białą łatkę z przodu. Na szyi ma brązową obrozę. Wabi się Łatek. Nie jest groźny. Znalazcę prosimy o kontakt ze sprzedawcą w kwaciarni koło parku. Czeka zrozpaczony Kuba.

2. Ile wyrazów ma to zdanie? Które zdanie w ogłoszeniu ma najwięcej wyrazów?

Niedaleko parku zaginął młody pies.

3. Ile sylab jest w każdym wyrazie tego zdania? Podzielcie na sylaby inne wyrazy.

Nie da le ko par ku za gi nął mło dy pies.

4. Ułóżcie z sylab różne imiona psów. Zapiszcie je. Zwróćcie uwagę, że imiona, także zwierząt, piszemy wielką literą.

ŁA A ZA NO BU TRO KA NU
PIK BE BA SEK TEK REK

5. Wyobraźcie sobie, że do szkoły przybłąkał się pies. Napiszcie ogłoszenie w tej sprawie. Zastanówcie się, jakie informacje będą potrzebne, żeby właściciel mógł odnaleźć swoje zwierzę.

6. Rozwiążcie rebusy. Napiszcie odgadnięte wyrazy w kolejności alfabetycznej i ułóżcie z nimi zdania.

ce ba ce ta
mas ka

7. Odszukajcie w każdym wyrazie sylabę **sto**. Narysujcie rebusy do tych wyrazów.

prostokąt • stolica • miasto
stopień • ciasto • listopad

8. Ułóżcie jak najwięcej wyrazów z sylab tworzących wyraz **makulatura**.

9. Połączcie ze sobą kolejne sylaby. Jakie wyrazy odczytacie?

KLA SA LA TO LEK
KO MIS KA TAR KA
DZIE CI CHO MIK SER
CA ŁA PIE SEK RET

Zaułek słówek

28 **ZAULEK SŁÓWEK – ZDANIE, WYRAZ, SYLABA** 29

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 28–29

ZASOBY:

SCHOLARIS: **EKRAN INTERAKTYWNY DOSKONALĄCY ANALIZĘ WZROKOWĄ I SŁUCHOWĄ WYRAZÓW**

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZABAWA Z PIŁKĄ – „DOKOŃCZ WYRAZ”

Dziecko rozpoczynając zabawę wypowiada część wyrazu, pomijając ostatnią sylabę. Rzuca piłkę do wybranej osoby, której zadaniem jest dokończenie wyrazu. Uczeń kończy słowo, a następnie sam wymyśla zadanie dla kolejnego uczestnika zabawy.

ANALIZA OGŁOSZENIA

Nauczyciel czyta dzieciom treść ogłoszenia.

Uwaga: Ogłoszenie powinno być niekompletne i na pewno nie może pełnić funkcji wzorcowej. Ćwiczenie to ma na celu kształcenie umiejętności krytycznego czytania. Ma za zadanie zmobilizować dziecko do aktywnego modyfikowania tekstu – uzupełniania lub eliminowania danych.

Przykład ogłoszenia:

- „Zgubiłam portfel. Znalazcę proszę o zwrot. Kasia”.
- Uczniowie zapisują informacje w tabeli.

Co wiemy?	Czego nie wiemy?

- Dzieci pracują w grupach. Wspólnie zastanawiają się, jakie informacje powinno zawierać ogłoszenie, aby spełniało swoją funkcję.
- Nauczyciel porównuje i omawia wyniki prac poszczególnych grup. Następnie dzieci uzupełniają tabelę elementami niezbędnymi w pisaniu ogłoszeń.

- Dzieci czytają ogłoszenie z **podręcznika (s. 28)**, a następnie sprawdzają, czy zawiera wszystkie niezbędne elementy.
- Uczniowie wspólnie wykonują planszę zawierającą wskazówki do napisania poprawnego ogłoszenia. Plansza będzie pełniła funkcję pomocy dydaktycznej.
- Uczniowie analizują kolejne ogłoszenie przygotowane przez nauczyciela, które zawiera wszystkie niezbędne informacje.

Przykład:

Ważne ogłoszenie!

W piękne jesienne popołudnie spacerowałam po parku. W okolicy wejścia do parku zgubiłam portfel. Jest mały, czerwony, w kształcie prostokąta, zamykany na zamek. Dostałam go od mamy na ósme urodziny. Znalazcę proszę o kontakt. Mój nowy numer telefonu: 11 22 33 44 55.

Smutna Kasia

Uczniowie pracują w grupach. Wspólnie zastanawiają się, jakie zbędne informacje zawiera ogłoszenie. Wskazują niepotrzebne zdania i wyrazy. Porównują swoje obserwacje z obserwacjami innych grup. Wyciągają wnioski, którymi dzielą się z całą klasą (np. „To zdanie było niepotrzebne, bo...”, „Ten wyraz był niepotrzebny, bo...”).

LOGICZNE ZDANIA

Uczniowie w grupie tworzą logiczne zdanie. Ma ono zawierać tyle wyrazów, ile jest dzieci w zespole. Każde z dzieci jest reprezentantem jednego wyrazu. Uczniowie prezentują swoje zdanie przed resztą klasy, ustawiając się zgodnie z kolejnością występowania wyrazów.

ZABAWA „TWÓRZ WYRAZY, DZIEL NA SYLABY”

Uczniowie otrzymują od nauczyciela przygotowane na kartkach litery alfabetu. Tworzą z nich wyrazy, wychodząc na środek sali, trzymając litery przed sobą, aby umożliwić sprawdzenie wykonania zadania przez klasę.

Uwaga: Nauczyciel musi wymyślić takie wyrazy, w których każda litera występuje tylko raz. Jeśli liczba dzieci w klasie jest mniejsza niż liczba liter w alfabecie, dzieci otrzymują po dwie litery. Jeżeli okaże się, że zestaw liter otrzymanych przez jednego ucznia wchodzi w skład jednego wyrazu, dziecko prosi o pomoc osobę, która w danej chwili nie bierze udziału w zabawie. Po utworzeniu wyrazu dzieci dzielą go na sylaby, odsuwając się od siebie we właściwych miejscach.

SYLABY, WYRAZY, ZDANIA

Dzieci czytają zdaniami ogłoszenie zamieszczone w **podręczniku (polecenie 1, s. 28)**, najpierw chórem, głośno (jedno zdanie), potem drugie zdanie cicho (indywidualnie), następnie trzecie zdanie znowu chórem, głośno itd. Po czym

uczniowie czytają wyrazami ogłoszenie zamieszczone w **podręczniku (polecenie 2, s. 28)**. Dzieci czytają chórem pierwsze zdanie ogłoszenia. Starają się je zapamiętać, a wymawiając każdy wyraz, podskakują. Wybrane dziecko czyta drugie zdanie ogłoszenia. Uczniowie, wykorzystując odpowiednią liczbę kredek, zaznaczają liczbę wyrazów w odczytanym zdaniu. Kolejne zdania można opracować wg pomysłów dzieci.

Dzieci układają zdania z rozsypanki wyrazowej. Układają i zapisują po jednym zdaniu (aby ułatwić koleżankom i kolegom ułożenie zdań, każdy wyraz mogą zapisać innym kolorem). Rozcinają swoje zdanie zgodnie z podziałem na sylaby i przekazują innemu dziecku do ułożenia. Nauczyciel pyta dzieci o to, co może im pomóc w ułożeniu zdania. Uczniowie na pewno domyślą się, że wielka litera oznacza początek zdania, a kropka, pytajnik lub wykrzyknik wskaże jego zakończenie. Po sprawdzeniu poprawności wykonania zadania dzieci wklejają ułożone zdania do zeszytów. Potem układają z sylab imiona psów (**podręcznik, polecenie 4, s. 28**).

Uczniowie mogą też samodzielnie rozwiązywać rebusy zamieszczone w **podręczniku (polecenie 6, s. 29)** i/lub wymyślać rebusy jednowyrazowe dla pozostałych dzieci.

Bohater i bohater – dlaczego pan Mikołaj z opowiadania jest „podwójnym bohaterem”?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- uważnie słucha czytanego tekstu;
- tłumaczy własnymi słowami, kim jest bohater literacki;
- streszcza fabułę opowiadania, zachowując logiczny ciąg przyczynowo-skutkowy;
- z pomocą nauczyciela korzysta z katalogu bibliotecznego, by sprawdzić, czy dana lektura jest dostępna;
- zapoznaje się z językiem migowym;
- nazywa i rozróżnia niektóre zwierzęta żyjące naturalnie w Polsce oraz zwierzęta egzotyczne.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- czytamy opowiadanie *Pan Mikołaj i lew*, zwracając uwagę na historię głównego bohatera;
- opowiadamy własnymi słowami po kolei wydarzenia, o których przeczytaliśmy;
- korzystamy ze zbiorów szkolnej biblioteki;
- wymieniamy się informacjami o zwierzętach żyjących w Polsce oraz o zwierzętach egzotycznych;
- poznajemy, w jaki sposób porozumiewają się osoby niedosłyszące.

 Justyna Bednarek
Pan Mikołaj i lew

Wszyscy w zoo lubili pielęgniarza Mikołaja. On sam kochał swoją pracę i zwierzęta. Niektórzy sądzili, że rozumie ich mowę.

Kiedy żyrafa Anastazja straciła apetyt i posmutniała, pan Mikołaj kazał dać jej na obiad sałatę, bo to jej wielki przysmak. Anastazja od razu odzyskała humor. Innym razem z klatki uciekła papuga ara, szukano jej przez tydzień. I gdy wszyscy stracili nadzieję, że wróci, pan Mikołaj przyniósł arę, podziobaną przez gawrony, ale żywą. Skąd wiedział, gdzie jej szukać? Nie zdradził tego. Bo pielęgniarz Mikołaj nie mówił i porozumiewał się na migi.

Gdy zwierzę zasnęło, pan Mikołaj wraz z weterynarzem weszli do klatki. Jeden z gości odwiedzających zoo przetarł czoło chusteczką.

– A co, jeśli on was zje? – wyszeptał ze strachem.

– Gdzie tam zje, przecież śpi – mruknął weterynarz.

Tymczasem dzielny pielęgniarz podszedł do lwa, pochylił się i... wyciągnął drzazgę, która utkwiała zwierzęciu w tylnej łapie. W jednej chwili stało się jasne, dlaczego Barnaba tak dziwnie się zachowywał. Po prostu cierpiał.

Dyrektorka zoo odetchnęła z ulgą i zaprosiła pana Mikołaja do swojego gabinetu.

– Skąd pan wiedział, co się stało?

Pan Mikołaj sięgnął po kartkę i napisał: „Wiedziałem, że go boli. Wskazywało na to jego zachowanie. Zwierzęta mówią do nas oczami, ustawieniem uszu albo pozycją, w jakiej siedzą. Wystarczy im się przyglądać”.

Pewnego dnia stary lew Barnaba zachowywał się inaczej niż zwykle. Nikt nie wiedział, co mu się stało. Wreszcie dyrektorka zoo wezwała pana Mikołaja, który podszedł do klatki i przez dłuższą chwilę spokojnie przyglądał się Barnabie. Potem na migi pokazał, że musi wejść do jego klatki.

Wezwany weterynarz specjalnym pistoletem zrobił Barnabie zastrzyk usypiający.

1. Kto jest bohaterem opowiadania? Czego się o nim dowiedzieliście?
2. Co się działo, zanim pan Mikołaj wyciągnął drzazgę z łapy lwa? Co zdarzyło się później? Jakie inne ilustracje można wykonać do tego opowiadania?
3. Co wiecie o ogrodach zoologicznych? Czego chcielibyście się dowiedzieć?
4. Jeśli chcecie poznać doktora, który rozumiał mowę zwierząt, przeczytajcie jedną z książek Hugh (czytaj: hju) Loftinga o doktorze Dolittle (czytaj: dolitl).

30 PAN MIKOŁAJ I LEW
31

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 30–31

ZASOBY:

SCHOLARIS: [FILM JĘZYK MIGOWY](#)

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

Zajęcia są okazją do zapoznania z wieloznacznością słowa „bohater”: bohater literacki i człowiek wykazujący się bohaterską postawą. Warto przy okazji tych zajęć nawiązać do tematu osób z niepełnosprawnością, szczególnie osób niedosłyszących i niesłyszących, jako ludzi na co dzień funkcjonujących w społeczeństwie. Warto zwrócić uwagę na czynniki inkluzywne, z którymi mogą stykać się uczniowie tak, by niepełnosprawność innych osób nie stanowiła bariery ani nie była najważniejszym wyznacznikiem relacji z tymi osobami.

Można zasygnalizować również problem etyczny hodowania i sprowadzania zwierząt egzotycznych i zwrócić uwagę na odpowiedzialne kupowanie zwierząt egzotycznych w sklepach zoologicznych, sprawdzanie ich pochodzenia, zapewnienie odpowiednich warunków do życia. Warto poszukać informacji o ogrodach zoologicznych w zbiorach szkolnej biblioteki i w internecie.

TO MNIE CIEKAWI

Uczniowie, odnosząc się do tytułu opowiadania *Pan Mikołaj i lew* Justyny Bednarek, a także do ilustracji zamieszczonej przy tym tekście, zastanawiają się, o czym będzie utwór. Następnie indywidualnie zapisują dwa pytania do tekstu (np.: Co się stało z lwem?, Kim jest pan Mikołaj?, Jakie zwierzęta mieszkają w zoo?).

RUNDA SAFARI

Uczniowie stoją w kręgu – nauczyciel wybiera dwie osoby, które wchodzi do środka kręgu. Dzieci mają za zadanie wymienić jak najszybciej po trzy nazwy zwierząt egzotycznych. Wygrywa osoba, która zrobi to szybciej. Uczniowie wracają do kręgu, każdy z nich wyznacza następną osobę do zabawy. Zabawa toczy się tak długo, aż każdy uczeń weźmie czynny udział w „safari”.

BŁYSKAWICZNE SKOJARZENIA – BOHATER TO...

Dzieci rysują na dużym kartonie sylwetkę człowieka. Karton umieszczają na tablicy lub w innym widocznym miejscu. Każdy z uczniów podaje co najmniej jedno skojarzenie związane ze słowem „bohater” i zapisuje je na kartce samoprzylepnej. Następnie wszystkie dzieci przyczepiają swoje kartki do narysowanej sylwety. Ćwiczenie może być podstawą do rozmowy o tym, kto może być bohaterem.

OPOWIADANIE PAN MIKOŁAJ I LEW

Uczniowie, słuchając opowiadania czytanego przez nauczyciela, próbują odnaleźć odpowiedzi na pytania postawione na początku zajęć. Dzieci, pracując w parach, streszczają sobie nawzajem fabułę tekstu Justyny Bednarek. Uczniowie uzupełniają fabułę opowiadania w taki sposób, aby zachować logikę wypowiedzi, pamiętając o tym, aby nie pomijać porządku przyczynowo-skutkowego oraz chronologii wydarzeń.

Nauczyciel może zabrać dzieci do szkolnej biblioteki i zlecić im wyszukanie znaczenia słowa „bohater” w słownikach i leksykonach. Potem – już w sali lekcyjnej – uczniowie zapisują w zeszytach najważniejsze wiadomości.

Prowadzący może zainicjować dyskusję na temat: Dlaczego pan Mikołaj jest „podwójnym bohaterem?”, zachęcając dzieci do wyjaśnienia, na czym polega wieloznaczność słowa „bohater”. Mogą padać różne odpowiedzi, np.: „bohater” – osoba występująca w utworze literackim, osoba mająca cechy, o których była mowa w zabawie „Błyskawiczne skojarzenia...” itp.

Następnie nauczyciel zachęca dzieci do rozmowy o tym, dlaczego pan Mikołaj, będąc głównym bohaterem opowiadania, nie wypowiada w tekście ani jednej kwestii. Warto zadać uczniom pytanie: Czy można się porozumiewać bez słów?, które może się stać podstawą do dyskusji na temat sposobów komunikacji osób z niepełnosprawnością narządu mowy, słuchu, wzroku.

Potem uczniowie, nie używając słów, przekazują sobie nieskomplikowany komunikat, np.:

- Podaj mi czerwoną kredkę.
- Czy mogę otworzyć okno?
- Lubię pomarańcze.

Ćwiczenie jest podstawą do zapoznania z językiem migowym jako formą porozumiewania się osób niedosłyszących. Dzieci mogą wyszukać w internecie lub w innych źródłach podstawowe znaki języka migowego, a także na-

uczyć się kilku podstawowych zwrotów lub liter w tym języku.

ORTOGRAFICZNY ZWIERZYNIEC

Uczniowie znajdują w słowniku ortograficznym nazwy zwierząt egzotycznych zwierząt i występujących w Polsce, które zawierają trudność ortograficzną (np. żyrafa, hipopotam, jeź). Każdy z uczniów wybiera jedno zwierzę i rysuje je, po czym zapisuje poprawnie nazwę przedstawionego zwierzęcia. Następnie wszystkie dzieci umieszczają swoje ilustracje w widocznym miejscu, tworząc „ortograficzny zwierzyniec”.

RUNDA „NAJBARDZIEJ...”

Każdy uczeń losuje jedną z kartek, na których są zapisane zdania rozpoczynające się od słowa „Najbardziej...”, np.:

- „Najbardziej zdziwiła mnie informacja, że...”;
- „Najbardziej cieszę się, że nauczyłam się/nauczyłem się...”;
- „Najbardziej podobało mi się ćwiczenie/zadanie... ponieważ...”;
- „Najbardziej doceniam, że...”.

Czy ptaki śpiewają po to, aby umilić nam życie?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- potrafi wyrażać trudne emocje w sposób akceptowany przez innych;
- wymienia sposoby porozumiewania się zwierząt i wyjaśnia ich znaczenie;
- czyta tekst popularnonaukowy;
- układa i zadaje pytania dotyczące tekstu;
- potrafi udzielić odpowiedzi na pytania dotyczące porozumiewania się zwierząt;
- wie, jakie zagrożenie niesie spotkanie z nieznanym zwierzęciem;
- wie, do kogo zwrócić się o pomoc w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy listę znanych nam emocji;
- szukamy rozwiązań na radzenie sobie z trudnymi uczuciami;
- podajemy przykłady zachowań zwierząt i tłumaczymy ich znaczenie;
- czytamy tekst *Jak porozumiewają się zwierzęta?* i odszukujemy informacje będące odpowiedzią na pytanie zawarte w tytule.

Adam Wajrak

Jak porozumiewają się zwierzęta?

Jak wiecie, my, ludzie, porozumiewamy się, mówiąc, czyli wydajemy dźwięki, które coś oznaczają. Za pomocą dźwięków porozumiewają się również zwierzęta.

Ptaki potrafią śpiewać, krakać, krzyżeć, piszczeć lub gwizdać. Potrafią bębnić, tak jak dzięcioły uderzające w drzewo, albo buczeć – jak bekas, który przepuszcza powietrze przez pióra ogona w czasie lotu w dół. Te wszystkie, nawet dziwaczne dźwięki zawierają informacje. Pohukiwanie to najbardziej znany głos puszczyka. Wydaje go nocą nie po to, żeby przestraszyć ludzi, ale by inne puszczyki wiedziały, że dane terytorium jest już zajęte. Ryczą jelenie, wyją wilki. Rozgadane są kumkające i terkoczące żaby, ropuchy i rzekotki.

Dźwięki nie są jedyną formą zwierzęcych pogaduszek. Ci, którzy mają psa lub kota, doskonale wiedzą, że ułożenie ciała to też informacja. Zdenerwowanemu psu lub kotu jeży się sierść. Ucieszony pies macha ogonem. Rozmówki zapachowe są innym sposobem porozumiewania się zwierząt. Wiele z nich zostawia zapachowe liściki, które oznaczają, że zwierzę jest zakochany albo zamieszkał na danym terytorium i nie życzy sobie towarzystwa. Mrówki mieszkające w tym samym mrowisku wydzielają podobny zapach. Dzięki niemu odróżniają współmieszkańców od obcych mrówek. Mrówce, która inaczej pachnie, nie pozwolą wejść do mrowiska.

1. Jakie znaczenie inne niż wymienione w opowiadaniu sygnały wysyłane przez zwierzęta?
2. Dowiedzcie się, w jaki sposób różne zwierzęta reagują na spotkanie z człowiekiem.
3. Porozmawiajcie o tym, jak trzeba się zachować, gdy podchodzi do nas obce zwierzę na ulicy, w parku, w lesie.

32 JAK POROZUMIEWAJĄ SIĘ ZWIERZĘTA?
33

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 32–33

ZASOBY:

SCHOLARIS: [KARTY PRACY NAZYWAMY UCZUCIA](#)
SCHOLARIS: [IMPROWIZACJA RUCHOWA PRZEDSTAWIAJĄCA: RADOŚĆ, SMUTEK, ZŁOŚĆ – GALERIA ZDJĘĆ](#)

SCENARIUSZ:

„Jak porozumiewają się zwierzęta?”

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZNAJDŹ SWOJĄ PARĘ

Nauczyciel przygotowuje kartki, na których zapisuje nazwy zwierząt. Każda nazwa jest zapisana na dwóch kartkach. Uczniowie losują po jednej kartce, odczytują nazwę zwierzęcia i naśladują odgłosy przez nie wydawane. Dzieci, odnosząc się do usłyszanych dźwięków, próbują zidentyfikować te, które są zbliżone do brzmień wydawanych przez nie każdego dnia. Odszukują osobę wydającą podobne odgłosy i łączą się w pary. Uczniowie zastanawiają się, jakie aspekty związane z ich zwierzęciem budzą w nich przyjemne doznania, a jakie wywołują strach.

GALERIA NASZYCH UCZUĆ

Uczniowie w parach (utworzonych w pierwszym ćwiczeniu) tworzą listę znanych im emocji. Zapisują swoje propozycje na osobnych karteczkach (np.: „strach”, „gniew”, „smutek”, „radość”, „wstyd”, „lęk”, „zdziwienie”, „poczucie winy”, „zaciekawienie”, „miłość”, „ekscytacja”).

Następnie wspólnie zastanawiają się, które z zaproponowanych przez nich uczuć są odbierane jako przyjemne, a które jako przykre.

Dzieci wrzucają przygotowane karteczki z nazwami uczuć/emocji do pudełka przygotowanego przez nauczyciela.

W czasie tego ćwiczenia warto zwrócić uwagę uczniów na istotną rolę emocji w życiu człowieka. Nauczyciel powinien podkreślić, że uczucia pojawiają się niezależnie od woli,

że mają różny charakter. Człowiek nie ma wpływu na sterowanie emocjami. Ważne jest, aby swoje uczucia wyrażał w sposób akceptowany przez innych ludzi, pamiętając o poszanowaniu ich godności, wartości, zasad kultury.

JAK RADZIĆ SOBIE Z TRUDNYMI UCZUCIAMI?

Uczniowie, pracując w parach, zastanawiają się, jak można wyrazić trudne uczucia w sposób, który będzie zaakceptowany przez otoczenie. Kończą rozpoczęte przez nauczyciela zdania:

- „Gdy jestem zły na kolegę, mogę...” (powiedzieć mu, że jestem na niego zły za jego zachowanie).
- „Gdy ktoś zrobił mi przykrość...” (mówię, że jego zachowanie sprawiło mi przykrość).
- „Jeśli jestem bardzo zagniewana/zagniewany, mogę...” (pobiegać lub zrobić 20 przysiadów).
- „Jeśli koleżanka/kolega zwraca się do mnie obraźliwie, mogę...” (porozmawiać o tym z mamą).

O CZYM MÓWI NASZE CIAŁO?

Uczniowie losują z pudełka kartkę, na której jest zapisana nazwa uczucia/emocji. Próbuje przedstawić treść zapisu za pomocą mimiki, przybierając różne pozy. Zadaniem pozostałych dzieci jest odgadnięcie nazwy uczucia zaprezentowanego przez koleżankę/kolegę. Zapisują swoją propozycję. Za każde poprawne wskazanie otrzymują 1 punkt.

Ćwiczenie to może być zrealizowane indywidualnie lub w utworzonych wcześniej parach. Zależy to od umiejętności nazywania oraz rozumienia uczuć przez dzieci.

W POSZUKIWANIU DŹWIĘKÓW

Dzieci wychodzą na spacer. Znajdują miejsce odległe od dźwięków ulicznych. Zamykają oczy i wsłuchują się w odgłosy natury. Starają się wyłonić wszystkie dźwięki, nawet te bardzo ciche, i zapisują źródło ich pochodzenia (np.: pies, liście, ptaki, owady). Po powrocie do klasy uzupełniają zapis, dodając rodzaj usłyszanych dźwięków (np.: szczekanie psa, szelest liści, śpiew ptaków, bzyczenie owadów).

ZWIERZĘCE POGADUCHY

Nauczyciel prezentuje uczniom nagrania różnych dźwięków wydawanych przez zwierzęta. Uczniowie słuchają ich i odgadują, jakie zwierzę wydaje dany dźwięk. Dzieci zastanawiają się, czy dźwięki wydawane przez zwierzęta coś oznaczają.

- Dlaczego pies szczeka?
- Dlaczego ptaki śpiewają?
- Dlaczego kot miauczy i pryca?

Dzieci odpowiadają na pytania.

Następnie uczniowie, pracując w grupach, zastanawiają się, czy zachowania zwierząt mogą być źródłem informacji o nich. Uczniowie zapisują swoje przemyślenia, np.:

- Kot łąsi się do właściciela, gdy dopomina się o uwagę.

- Kot, starając się odstraszyć przeciwnika, wygina grzbiet w łuk i puszy się.
- Pies, chcąc odstraszyć kogoś/coś, warczy i pokazuje zęby.
- Samiec pawia, chcąc przypodobać się swojej wybrance, prezentuje rozpostarty ogon.
- Skunks wydziela nieprzyjemny zapach, aby odstraszyć wrogów.

PRACA Z TEKSTEM

Uczniowie w grupach czytają opowiadanie *Jak porozumiewają się zwierzęta?* (podręcznik, s. 32–33). Następnie układają i zapisują po cztery pytania dotyczące tekstu Adama Wajraka. Będą one wykorzystane do sprawdzenia stopnia zrozumienia opowiadania przez koleżanki i kolegów z innych grup. Każdy zespół przekazuje swoje pytania innej grupie. Dzieci, korzystając z informacji zawartych w tekście *Jak porozumiewają się zwierzęta?*, udzielają pisemnej odpowiedzi na pytania.

Co by było, gdyby nie było pór roku?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- rozumie hipotetycznie, formułując odpowiedzi na pytanie kluczowe;
- czyta poezję dziecięcą (wiersz *Jesień* Józefa Czechowicza);
- rozszerza zasób słownictwa poprzez kontakt z poezją;
- uzupełnia brakujące fragmenty wiersza wg własnego pomysłu;
- wykonuje rysunek – symbol jesieni;
- rozumie zależność zjawisk przyrody od pór roku;
- wie, co to są wyrazy rymujące się, sprawdza w wierszu ich miejsce, wymyśla rymy do podanych słów.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- czytamy wiersz *Jesień* Józefa Czechowicza;
- wskazujemy rymy w tekście Czechowicza;
- uzupełniamy brakujące fragmenty wiersza wg własnych pomysłów;
- piszemy „biegające dyktando”;
- wymieniamy pory roku, nazwy kolejnych miesięcy;
- wymieniamy zmiany zachodzące w przyrodzie jesienią;
- układamy wierszyk o jesieni.

23 września
Pierwszy dzień jesieni

Gazeta Przyjazna
Czasopismo klasy 2 Numer 1

SPOTKANIE Z POEZJĄ

Józef Czechowicz
Jesień

Szumiał las, śpiewał las,
gubił złote liście,
świeciło się jasne słońko
chłodno a złościście...

Rano mgła w pole szła,
wiatr ją rwał i strzępił...
Opadały ciężkie grona
kalin i jarzębin...

Każdy zmierzch moczył deszcz,
płakał, drżał na szybkach...
I tak ładnie mówił tatuś:
Jesień gra na skrzypkach...

REDAKCJA OGŁASZA KONKURS NA:

- najciekawszą jesienną pracę plastyczną, wykonaną z materiałów przyrodniczych;
- opowiadanie pod tytułem „Jesień gra na skrzypkach”.

NASI REPORTERZY INFORMUJĄ

Ptaki, które jeszcze nie odleciały do ciepłych krajów, są już przygotowane do podróży. Zostaną z nami wiewiórki, wróble, wrony oraz dzięcioły, które mieszkają w pobliskim lesie.

HUMOR ZE SZKOLNEJ ŁAWKI

– Olku, co to jest wiatr?
– To powietrze, któremu bardzo się spieszy.

CIEKAWOSTKA

Tylko dwa razy w roku dzień i noc trwają tyle samo godzin. Jednym z tych dni jest 22 lub 23 września, pierwszy dzień astronomicznej jesieni. To zjawisko zostało nazwane równonocą. Druga równonoc przypada pierwszego dnia wiosny.

DARY JESIENI!

Z księgi przysłów

Wrzesień chodzi po rosie,
zbiera grzyby we wrzosie.

Przygotujcie klasową gazetkę zastanówcie się, co w niej zamieszcacie. Podzielcie się zadaniami.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 34–35

ZASOBY

SCHOLARIS: [BARWY JESIENI](#)

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

GWIAZDY SKOJARZEŃ

Dzieci podają swoje skojarzenia związane z z jesienią.

ZABAWA „KAPUSTA”

Nauczyciel przygotowuje kartki, na każdej zapisuje jedno polecenie. Następnie nawija jedną kartkę na drugą (jak liście w główce kapusty). Uczniowie ustawiają się w kole i rzucają do siebie „kapustą” – odwijają jedną kartkę, wykonują polecenie i rzucają „kapustę” dalej. **Przykłady poleceń:**

- Kiedy rozpoczyna się kalendarzowa jesień?
- Czym pachnie jesień?
- Jakie kolory ma jesień?

CO BY BYŁO, GDYBY NIE BYŁO PÓR ROKU?

Nauczyciel pyta dzieci: Co by było, gdyby nie było pór roku? Uczniowie prezentują swoje pomysły w formie burzy mózgów. W trakcie rozmowy wybrane dzieci przypominają nazwy pór roku i nazwy miesięcy.

Prowadzący prosi dzieci, aby pracując w parach, a potem w czwórkach, odpowiedziały na pytanie: Za co lubię jesień? Każda z grup może podzielić się swoimi spostrzeżeniami na forum klasy.

Następnie dzieci pod kierunkiem nauczyciela wskazują i omawiają zmiany zachodzące w przyrodzie jesienią. Potem każde dziecko samodzielnie czyta informacje dotyczące zjawiska równonocy i ptasich zwyczajów, które są zawarte w „Gazecie Przyjaznej” (podręcznik, s. 35).

BIEGAJĄCE DYKTANDO

Nauczyciel zapisuje każdą strofę wiersza Józefa Czechowicza na kartce w innym kolorze i rozcina tak, aby każdy wers był zapisany oddzielnie (jedna zwrotka może być zapisana na kilku kartkach, ale każda z nich musi być w innym kolorze). Kartki z zapisanymi wersami są rozłożone w różnych miejscach sali. Uczniowie pracują w parach, zajmując się tylko jedną strofą wiersza (zapisaną na wybranym kolorze kartki). Jedno dziecko pełni rolę zarówno kuriera, jak i osoby czytającej wiersz Czechowicza. Drugi z uczniów zapisuje wysłuchany tekst utworu poetyckiego. Dziecko piszące otrzymuje kartkę, ołówek, gumkę i siada w odległym miejscu sali lub na korytarzu, aby nie widzieć zapisu przygotowanego przez nauczyciela. Osoba, której zadaniem jest dyktowanie wersów wiersza, odszukuje miejsce, w którym są umieszczone kartki w przydzielonym kolorze, odczytuje fragment wiersza, biegnie do osoby piszącej i dyktuje jej tekst, czuwając nad poprawnością zapisu. Jeśli dziecko zapomni tekst lub będzie miało wątpliwości związane z zapisem, może wracać do miejsca, w którym znajduje się przygotowana przez nauczyciela kartka, aby sprawdzić sposób zapisu (nie może jednak zabierać kartki ze sobą). Po przedyktowaniu fragmentu wiersza uczniowie układają wersy tak, aby powstała logicznie zbudowana zwrotka. Na zakończenie pary piszące tę samą zwrotkę porównują swoje prace i sprawdzają poprawność z oryginałem.

ZABAWA W TWORZENIE RYMÓW

Nauczyciel poleca dzieciom, aby wyszukały w wierszu *Jesień* czynności typowe dla człowieka, ale także te przyporządkowane dla lasu, mgły, zmierzchu, deszczu, jesieni.

Potem prowadzący realizuje ćwiczenia rozwijające umiejętności słownikowo-frazeologiczne uczniów. W tym celu nauczyciel prosi dzieci np. o:

- wskazanie wyrazów o znaczeniu przeciwnym (np. do słów: „deszczowa”, „ponura”, „mokra”, „kolorowa”, „ciepła”, „słoneczna” itp.);
- podanie wyrazów bliskoznacznych (do słów: „pada”, „leje”, „mży”, „siąpi”, „kropi”);
- zgromadzenie czasowników do podanych rzeczowników (do słowa „wiatr”: „huczy”, „wyje”, „wieje”, „szumi”, „porywa”, „wznosi”, „wzdycha”; do słowa „liście”: „spadają”, „wirują”, „tańczą”, „szeleszczą”, „łopoczą”, „przyklejają się”; do słowa „jesień”: „nadchodzi”, „skrada się”, „zagościła”, „zadomowiła się” itp.).

Nauczyciel powinien pamiętać, że im dłużej pozwoli uczniom znajdować nowe słowa wiążące się ze wskazanymi pojęciami, tym jest większe prawdopodobieństwo, że dzieci wskażą wyrazy nieoczywiste, zaskakujące, zaczerpnięte z ich wyobrażeń. Następnie dzieli uczniów na zespoły i prosi, aby każda z grup ułożyła krótką rymowaną o tematyce jesiennej. Po upływie określonego czasu przedstawiciele poszczególnych zespołów prezentują swoje prace na forum klasy, a pozostali uczniowie je oceniają.

SYMBOLE JESIENI

Dzieci przygotowują rysunki – piktogramy kojarzące się z jesienią. **Uwaga:** Prace uczniów mogą być umieszczone w jesiennym gazecie.

KOSZ I WALIZKA

Trzeba pamiętać, mając na uwadze różne preferencje dzieci, że praca tą metodą powinna odbywać się indywidualnie. Każdy uczeń, korzystając z rysunków przedstawiających symbole jesieni, tworzy wykaz (zestaw) elementów związanych z tą porą roku, które wzbudzają w nim uczucia pozytywne lub negatywne. Następnie dziecko zapisuje swoje spostrzeżenia na kartkach i przykleja we właściwym miejscu w zeszytu (np. pod symbolem kosza i walizki).

„DOBRCZE, ŻE...”, „ALE NASTĘPNYM RAZEM...”

Uczniowie zastanawiają się nad przebiegiem zajęć i nad formą swojej aktywności podczas lekcji. Samodzielnie kończą zdania rozpoczynające się od słów:

- „Dobrze, że...”;
- „Następnym razem...”.

Metoda ta pozwala dzieciom dostrzec sukcesy, ale też wskazuje kierunek ewentualnych zmian w ich postawach, zachowaniach i poglądach.

„Zaułek słówek” – spółgłoski miękkie

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- formułuje zdania pytające, aby dowiedzieć się, jakie zwierzę reprezentuje;
- zna sposoby zmiękczenia spółgłosek;
- czytelnie i estetycznie podpisuje rysunki, dbając o poprawność ortograficzną wyrazów;
- pisze wyrazy ze zmiękczeniami wg podanego wzoru;
- przygotowuje rysunki do zabawy „Papier, nożyce, kamień” oraz bierze w niej udział;
- dba o bezpieczeństwo swoje i innych w czasie zabawy „Wyścigi do zmiękczeń”;
- potrafi cieszyć się ze zwycięstwa, ale i godnie znieść porażkę w czasie zabawy.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- zadajemy pytania, aby dowiedzieć się, co przedstawiają rysunki, które mamy przyklejone do pleców;
- opisujemy rysunek, aby pomóc koleżankom i kolegom w rozwiązaniu zagadki;
- podpisujemy rysunki zgodnie z zasadami ortografii;
- układamy wyrazy z rozsypanki sylabowej, aby dowiedzieć się, ile imion można ułożyć z podanych sylab;
- przygotowujemy rysunki do zabawy „Papier, nożyce, kamień”;
- bierzemy udział w zabawie „Wyścigi do zmiękczeń”.

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 36–37

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

CO SŁOŃCE MA WSPÓLNEGO ZE SŁONIAMI?

(podręcznik, polecenie 3, s. 36)

Giełda pomysłów – dzieci odpowiadają na postawione pytanie, pamiętając, że każda odpowiedź jest dobra, nawet ta najbardziej absurdalna.

ZABAWA „POWIEDZ MI, KIM/CZYM JESTEM?”

Nauczyciel przykleja do pleców każdego ucznia kartkę z rysunkiem (przedstawiającym człowieka, zwierzę, roślinę, rzecz), w którego nazwie występuje spółgłoska (aby ułatwić dzieciom zgadywanie, można umówić się na jedną kategorię, np. zwierzęta: słoń, koń, jeleń, ryś, struś, łódź, łabędź, niedźwiedź, ćma, świstak, świnia, żrebak, sikora, nietoperz, dzięcioł, bocian, osioł, koziół). Uczniowie chodzą po klasie i zadają wybranemu dziecku pytanie na temat rysunku przyklejonego do jego pleców (powinny być to pytania skonstruowane tak, aby odpowiedź brzmiała „tak” lub „nie”).

Uwaga: Jeśli uczniowie znają zabawę w 10 pytań, zadanie to nie powinno sprawiać im kłopotów. Jeśli nie, należy dać im wskazówki, w jaki sposób powinni formułować pytania, aby znaleźć odpowiedź, np.:

- Najpierw zadaj pytanie ogólne, np. Czy jestem ptakiem?
- Potem zadawaj pytania szczegółowe, np.: Czy jestem zwierzęciem egzotycznym? Czy jestem zwierzęciem hodowlanym? Czy jestem duży/mali?

Jeżeli dziecko nie potrafi zgadnąć, można poprosić uczniów o opisanie zwierzęcia, aby naprowadzić je na właściwą od-

powiedź. Po odgadnięciu, jakie zwierzę znajduje się na rysunku, uczniowie podpisują swoje ilustracje, wykorzystując słowniczki ortograficzne lub wzorując się na podpisach przygotowanych przez nauczyciela. Na koniec nauczyciel zbiera kartki z podpisanymi rysunkami i wiesza je na tablicy.

CO ŁĄCZY WYRAZY?

Dzieci, obserwując wyrazy umieszczone na tablicy (z poprzedniego ćwiczenia), rozmawiają w czwórkach o elementach, które te wyrazy łączą. Potem prezentują swoje przemyślenia – dzieci powinny dojść do wniosku, że brzmią one miękko.

Następnie uczniowie szukają podobieństw i różnic w parach wyrazów (leń – len, nić – nic). Po czym nauczyciel zleca dzieciom, aby wśród zamieszczonych w podręczniku słów wskazały słowa o miękkim i twardym brzmieniu (polecenie 1, s. 36). Po wykonaniu ćwiczenia nauczyciel pyta dzieci: Jak zapisujemy zmiękczenia? Szybkim sposobem sprawdzenia znajomości zapisu spółgłosek miękkich jest zastosowanie „światelka”. Jeśli odpowiedź uczniów na pytanie brzmi twierdząco, dzieci podnoszą światełko w kolorze zielonym. Jeśli przecząco, pokazują światełko czerwone. Jeśli natomiast uczniowie nie są pewni, podnoszą światełko żółte.

Uwaga: Dzieci powinny pamiętać z klasy pierwszej, że spółgłoski są zmiękczone w dwojaki sposób. Jeśli nie pamiętają, można odwołać się do napisów (nazw zwierząt) i tym sposobem naprowadzić uczniów na właściwą odpowiedź.

Nauczyciel poleca uczniom pogrupować wyrazy (nazwy zwierząt) – wg sposobu zmiękczenia (przez kreskę i przez „i”). Dzieci tworzą podgrupy wyrazów z różnymi typami zmiękczeń:

- **zmiękczenie przez kreskę na końcu** (np. koń, słoń, ryś, jeleń, struś, łabędź, niedźwiedź, łódź);
- **zmiękczenie przez kreskę przed spółgłoską** (np. ćma, ślimak, świstak, żrebak, niedźwiedź);
- **zmiękczenie przez „i” przed samogłoską** (np. nietoperz, bocian, osioł, koziół, niedźwiedź);
- **Zmiękczenie przez „i”, gdy wyraz tworzy sylabę, kiedy wyraźnie słychać „i”** (np. sikora, pisklę).

Dzieci po kierunku nauczyciela próbują, odwołując się do pogrupowanych wyrazów, sformułować wnioski dotyczące sposobu zapisu spółgłosek miękkich. Następnie prowadzący dzieli uczniów na czteroosobowe zespoły, z których każdy ma odpowiedzieć na pytania:

Co to są zdrobnienia? Kiedy stosujemy zdrobnienia?

Wybrane osoby z poszczególnych grup przedstawiają wnioski na forum klasy. Po czym dzieci wykonują ćwiczenie dotyczące układania imion z sylab i zapisywania ich (podręcznik, polecenie 4, s. 36). Nauczyciel poleca uczniom, aby zanalizowali słuchowo i wzrokowo, na czym polegają różnice w brzmieniu i zapisie wyrazów (podręcznik, polecenie 5, s. 37). Później dzieci, wzorując się na przykładach z podręcznika, zapisują na tablicy słowa: „koń” i „słoń”, a następnie tworzą zapis:

Jeden koń. Dwa konie. Nie ma koni.
Jeden słoń. Trzy słonie. Ile tu słoni?

ZABAWA „PAPIER, NOŻYCE, KAMIEN”

Uczniowie tworzą rysunki przedstawiające ludzi, zwierzęta, rośliny, rzeczy, których nazwy zawierają spółgłoski miękkie (zmiękczone przez kreskę oraz przez „i”). Każdy z nich jest podpisany (najlepiej, aby podpis był wydrukowany). Nauczyciel wiesza rysunki na ścianie (jeden obok drugiego). Klasa jest podzielona na dwie grupy. Dzieci ustawiają się naprzeciwko siebie, na końcu linii utworzonej przez wiszące rysunki. Jedno dziecko z każdego zespołu zaczyna zabawę od podania nazwy pierwszego rysunku, wskazując go jednocześnie. Dzieci idą szybko wzdłuż kolejnych rysunków, podając głośno ich nazwy. W miejscu spotkania odliczają do trzech i pokazują gestem symbol papieru, nożyczek lub kamienia. Uczeń, który przegrał, ustawia się na końcu kolejki swojej drużyny, a zabawę rozpoczyna kolejna osoba w kolejce. Dziecko, które wygrało, kontynuuje zabawę w miejscu, w którym się zatrzymało itd. Zespół, który jako pierwszy dotrze do końca ciągu rysunków, otrzymuje punkt i gra rozpoczyna się od nowa.

Uwaga: Można przygotować dwie wersje tej gry: wyrazy ze spółgłoską miękką zmiękczone przez „i” oraz wyrazy ze spółgłoską miękką zmiękczone przez kreskę.

Jakie tajemnice kryje las?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- dekoduje informacje umieszczone na tablicach informacyjnych i znakach spotykanych w lasach;
- opisuje życie w różnych ekosystemach, wymienia cztery piętra lasu i własnymi słowami krótko je charakteryzuje;
- zapisuje co najmniej jedno pytanie, na które chciałby uzyskać odpowiedź w czasie zajęć;
- bierze aktywny udział w rozmowie na temat zasad bezpiecznego i kulturalnego zachowania się w lasach i w czasie wycieczek przyrodniczych;
- określa, jakie okazy przyrodnicze można zbierać w lasach, stosuje pojęcie „rośliny chronione”;
- bierze udział w planowaniu i wykonaniu makiety lasu.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- odczytujemy informacje z tablic informacyjnych w lasach i na szlakach turystycznych;
- opowiadamy, jakie zwierzęta i rośliny występują w różnych piętrach lasu;
- rozmawiamy i dzielimy się pomysłami na temat tego, jak bezpiecznie i kulturalnie zachować się w lesie;
- poznajemy pojęcie „rośliny chronione” i stosujemy się do zasad ochrony przyrody;
- wykorzystujemy swoje mocne strony przy wykonaniu makiety lasu.

Jakie tajemnice kryje las?

Wybraliśmy się na wycieczkę do lasu. Przy tablicy informacyjnej spotkaliśmy się z panem leśniczym. Obiecał nam opowiedzieć o leśnych tajemnicach.

ŚCIEŻKA PRZYRODNICZA
STACJA 1: WARSTWY LASU

korony drzew
podszyt
runo
ściółka

Czym pan się zajmuje?

Dlaczego w lesie należy zachować ciszę?

Kto zasadził drzewa w lesie?

Co to jest pomnik przyrody?

Jak długo muszą rosnąć drzewa, żeby powstał gęsty las?

Co to są warstwy lasu?

Jakie zwierzęta można spotkać w lesie?

Co się dzieje ze złamanym drzewem?

1. Poszukajcie odpowiedzi na pytania, które dzieci zadały panu leśniczemu. Zapiszcie pytania, które wy chcielibyście mu zadać.
2. Sprawdźcie, czego można się dowiedzieć z tablic informacyjnych znajdujących się w lesie.
3. Dowiedzcie się, jakie rośliny i zwierzęta żyją w poszczególnych warstwach lasu.
4. Zbierzcie różne okazy przyrodnicze i wykonajcie makiety lasu.

38 JAKIE TAJEMNICE KRYJE LAS? 39

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 38–39

ZASOBY:

SCHOLARIS: [LAS: ŻYCIE W KAŻDEJ WARSTWIE](#)

SCHOLARIS: [SCENARIUSZ LEKCI DBAM O LAS](#)

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

Zajęcia można zaplanować jako wycieczkę do lasu i spotkanie z leśniczym. Przed wyjściem warto przypomnieć zasady bezpiecznego spacerowania po lesie.

WITAJ, PRZYGODO!

Uczniowie wspólnie zastanawiają się nad tym, w jaki sposób należy przygotować się do wyjścia do lasu. Należy założyć ubrania z długimi rękawami i spodnie z długimi nogawkami, wygodne, wysokie pełne buty, zabrać ze sobą nakrycie głowy, użyć środków przeciwko insektom (np. komarom, kleszczom), przeciw owadom i pająkom, zabrać jedzenie i picie, a w miarę możliwości także mapę, kompas, lornetkę i aparat fotograficzny.

OCHRONA ROŚLIN

Dzieci szukają w szkolnych słownikach i leksykonach przyrody definicji pojęcia „rośliny chronione”. Sprawdzają, jakie rośliny, występujące w najbliższej okolicy, są pod ochroną. Rozmawiają o tym, jakie znaczenie ma ochrona niektórych roślin. Dzieci pracują w kiluosobowych zespołach, układają i zapisują treść „Listu roślin chronionych do ludzi odwiedzających lasy”. Uczniowie podają i zapisują argumenty wyjaśniające konieczność dbania o przyrodę, a w szczególności o pewne gatunki roślin.

PRZYGOTOWANIE WYWIADU Z LEŚNICZYM

Uczniowie na podstawie tekstu i ilustracji z podręcznika oraz własnych pomysłów układają pytania, które chcieliby zadać leśniczemu.

PAKT Z PRZYRODĄ

Dzieci zapisują na wspólnej kartce zasady bezpiecznego i kulturalnego zachowania się w lesie. Podpisują się pod stworzonym w ten sposób kodeksem.

PIĘTROWY DOM

Uczniowie rysują na dużym kartonie szablon piętrowego domu (piwnica, parter, piętro i dach). Uczniowie wspólnie zastanawiają się, jakie funkcje pełnią poszczególne części domu. Swoje pomysły zapisują hasłowo na obrazku (np. piwnica – magazyn dla przedmiotów przydatnych w przyszłości lub dla zbędnych rzeczy; piwnica – miejsce zamieszkania zwierząt; parter i piętro – mieszkanie, dach – ochrona przed nadmiernym nasłonecznieniem lub opadami deszczu/śniegu/gradu itp.). Przygotowana plansza jest podstawą do wprowadzenia pojęcia pięter/warstw w budowie lasu. Dzieci szukają analogii między warstwami lasu a piętrami budynku mieszkalnego. Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela przygotowują na planszy miejsce na informacje, które zostaną uzupełnione (dopisane) po powrocie z wycieczki (np.: Jak nazywają się poszczególne piętra/warstwy lasu? Czym się charakteryzują poszczególne

piętra/warstwy lasu? Jakie zwierzęta i rośliny są dla nich typowe? itp.).

WYCIECZKA DO LASU

Uczniowie przed wyjściem na wycieczkę dzielą się zadaniami, wskazując osoby odpowiedzialne za: kompletność ekwipunku, przygotowanie pytań i ich zadawanie podczas wywiadu z panem leśniczym, notowanie odpowiedzi leśniczego i innych wniosków pojawiających się na wycieczce itp.). Podczas wycieczki dzieci prowadzą obserwacje przyrodnicze, sprawdzając, jak zbudowany jest las. W tym celu uważnie przyglądają się warstwom lasu, począwszy od ściółki po korony drzew. Dzieci mogą też szukać roślin chronionych typowych dla danego obszaru leśnego. Jeśli jest taka możliwość, mogą poszukać okazów przyrody niebędących pod ochroną, które można zabrać do domu/szkoły (np. żołędzie, liście). Dzieci mają też okazję fotografować przestrzeń lasu i jego mieszkańców. Po powrocie z wycieczki uczniowie uzupełniają szablon piętrowego domu o nazwy pięter/warstw lasu. **Uwaga:** Jeśli wycieczka i/lub spotkanie z leśniczym nie jest/nie są możliwe, wówczas w innych źródłach wiedzy na temat lasu można szukać odpowiedzi na pytania sformułowane przez uczniów. Dzieci mogą też opcjonalnie przeprowadzić minisondaż wśród swoich bliskich/znajomych, pytając ich np.: Z czym kojarzy się wam las? Jakie warstwy lasu możesz wymienić? Dlaczego należy pamiętać o zasadach bezpieczeństwa w lesie? itp.

MAKIETA LASU

Dzieci wykonują z materiałów plastycznych (np. z masy solnej) makiety lasu. Następnie wkomponowują w nią zebrane okazy przyrody i przygotowują podpisy wyjaśniające pochodzenie materiałów. Uczniowie przygotowują także kartoniki z podpisami wyjaśniającymi, co znajduje się na makiecie.

DARY OD LASU

Dzieci zbierają informacje na temat sposobów prowadzenia ekologicznej gospodarki drzewnej. Potem wykonują ilustrację przedstawiającą cykl zastępowania wyciętych drzew nowymi drzewami itp. Po czym nauczyciel, rozmawiając z dziećmi na temat wykorzystywania drzew w okresie świąt Bożego Narodzenia, zwraca ich uwagę na konieczność zakupu drzewek tylko z legalnych hodowli, a później – po upływie okresu świątecznego – o obowiązku utylizacji drzewek. Warto zasugerować dzieciom, aby w miarę możliwości wykorzystywały ścięte drzewa np. do robienia z nich zabawek czy dekoracji.

ZABAWA PARATEATRALNA „GDYBYM BYŁA/BYŁ ROŚLINĄ, CHCIAŁBYM/CHCIAŁBYM...”

Uczniowie kolejno kończą rozpoczęte przez nauczyciela zdanie wg własnych pomysłów. Warto, aby podczas tej zabawy nauczyciel nakłonił dzieci do wykorzystania ich doświadczeń z wycieczki do lasu i wiadomości zebranych podczas pisania listu roślin do ludzi.

Chłop jak dąb – czyli co ma wspólnego mężczyzna z drzewem?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wymyśla nowe definicje drzewa;
- prowadzi obserwacje przyrodnicze w trakcie wycieczki;
- omawia wyniki swoich obserwacji;
- rozpoznaje drzewa po wyglądzie kory, liści, korony, nasion;
- wie, jak rozmnażają się drzewa;
- rozumie znaczenie drzew dla człowieka;
- przejawia szacunek do przyrody poprzez propagowanie zachowań ekologicznych;
- zakłada album drzew.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- wymyślamy nowe definicje dla drzewa;
- wymieniamy elementy odróżniające różne gatunki drzew;
- prowadzimy obserwacje przyrodnicze, zapisujemy je w kartach pracy;
- szanujemy przyrodę, wiemy, jakie korzyści czerpie z niej człowiek;
- zakładamy swój album drzew, w którym zamieścimy liście przyniesione z wycieczki.

Poznajemy drzewa

<p>sosna</p> 	<p>modrzew</p> 	<p>dąb</p> 	<p>buk</p>
<p>jodła</p> 	<p>świerk</p> 	<p>klon</p> 	<p>brzoza</p>

• Sprawdźcie, co się stanie z szyszką sosny, jeśli włożycie ją do wody na dwie godziny. Potem połóżcie tę samą szyszkę na kilka godzin w ciepłe miejsce. Co zaobserwowaliście?

- Wykonajcie album drzew. Wklejcie do niego zebrane w lesie liście i odbite na kartkach wzory kory różnych drzew. Podpiszcie, z jakich drzew pochodzą.
- Przygotujcie kilkanaście zołędzi i wybierzcie miejsce, gdzie będą mogły rosnąć dęby. Zasadźcie owoce, podlejcie je i oznaczcie to miejsce. Wiosną zaczynajcie obserwować swoją uprawę. Sprawdźcie, czy wszystkie zołędzie wykiełkowały.

40 POZNAJEMY DRZEWIA
41

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZABAWA „TYSIĄC DEFINICJI”

Uczniowie wymyślają jak najwięcej nowych, niecodziennych (nawet absurdalnych) określeń definiujących drzewo (np. „Drzewo to ogromny parasol słoneczny, bo daje cień”, „Drzewo jest królem wszystkich roślin, bo ma koronę”).

„Tysiąc definicji” jest ćwiczeniem pobudzającym zdolności abstrahowania. Polega ono na tworzeniu nowych, niecodziennych, zaskakujących definicji rzeczy dobrze znanych, bliskich i całkiem zwyczajnych. Dziecko tworzy nieograniczoną liczbę definicji. Ćwiczenie to skłania do fantazjowania, poszukiwania nietypowych rozwiązań, pobudza wyobraźnię. Ważne, aby definiowania nie skończyć zbyt wcześnie, gdyż często dopiero ostatnie definicje bywają najbardziej niezwykłe i zaskakujące. Elementem wieńczącym to zadanie może być wykonanie przez uczniów ilustracji stanowiącej graficzne wyobrażenie najbardziej oryginalnych definicji drzewa.

ZABAWA W SKOJARZENIA ŁAŃCUCHOWE

Dzieci kolejno podają skojarzenia związane ze słowem podanym przez nauczyciela.

Przykład: drzewo – liście – szelest – szept.

WYCIECZKA PRZYRODNICZA

Dzieci, podzielone wcześniej przez nauczyciela na grupy, biorą udział w spacerze po okolicy.

Obserwują drzewa, odrysowują/opisują liście, odbijają wzory kory, opisują/rysują korony drzew, ilustrują nasiona, mierzą obwody drzew.

Uczniowie mogą też zbierać dozwolone okazy przyrody, fotografować je.

Po powrocie z wycieczki każda z grup przedstawia wyniki obserwacji przeprowadzonych w lesie. Uczniowie wskazują podobieństwa i różnice między drzewami, porównując swoje prace ze zdjęciami drzew zamieszczonymi w podręczniku (s. 40–41). Po czym dzieci wykonują doświadczenie opisane w podręczniku (s. 40), a następnie – na tej podstawie – formułują wnioski.

ZABAWA „PAPIER, NOŻYCE, KAMIENI”

Uczniowie tworzą rysunki wybranych drzew (liści, owoców, nasion). Każdy z nich jest opatrzony podpisem – nazwą drzewa. Nauczyciel przeprowadza zabawę zgodnie z opisem zawartym w poradniku (s. 38–39).

WYKONANIE ALBUMU DRZEW

Kryteria sukcesu:

- Mój album zawiera co najmniej siedem przykładów drzew.
- Na każdej kartce jest przyklejony jeden liść.
- Każdy liść jest podpisany nazwą drzewa, z którego pochodzi.
- Do albumu jest dołączony wzór odbity z kory.
- Album jest wykonany starannie.

- Album ma stronę tytułową z imieniem i nazwiskiem autora pracy.

GRY I ZABAWY BIEŻNE W TERENIE

Dzieci pokonują naturalne przeszkody, np.: biorąc udział w slalomie między drzewami, pokonując tor przeszkód, wykonując ćwiczenia na utrzymywanie równowagi.

ZDANIA PODSUMOWUJĄCE

- „Dziś dowiedziałam się/dowiedziałem się, że kora...”
- „Po dzisiejszej lekcji rozpoznam...”
- „Nauczyłam się/nauczyłem się, że...”
- „Zrozumiałam/zrozumiałem, że...”
- „Zaskoczyło mnie to, że ...”
- „Chciałabym/chciałbym jeszcze dowiedzieć się...”
- „Chciałabym/chciałbym jeszcze poznać...”
- „Dzięki wysłuchanym zdaniom podsumowującym, przypomniałam/przypomniałem sobie...”

TEST-POWTÓRKA

Celem testu jest skłonienie wszystkich uczniów do zebrania i powtórzenia zagadnień omawianych na zajęciach. Nauczyciel przygotowuje pytania dotyczące zagadnień poruszanych na lekcji. Uczniowie udzielają odpowiedzi pisemnie. W czasie gdy uczniowie piszą swoją odpowiedź, nauczyciel zapisuje na tablicy poprawne rozwiązanie. Tempo powtórki powinno być dosyć szybkie, aby dzieci nie przepisywały

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 40–41

ZASOBY:

SCHOLARIS: [POZNAJEMY DRZEWIA I KSZTAŁTY ICH LIŚCI](#)

WIERZBA

AKACJA

TOPOLA

BUK

ŚWIERK

SOSNA

KLON

DĄB

LITERATURA:

Nęcka E., Orzechowski J., Słabosz A., Szymura B., (2012), *Trening twórczości*, Sopot: GWP.

odpowiedzi z tablicy, ale samodzielnie pisały swoje odpowiedzi. Po napisaniu rozwiązania przez nauczyciela uczniowie sami sprawdzają poprawność swoich odpowiedzi i ewentualnie poprawiają błędy. Nauczyciel podaje następne pytanie, uczniowie udzielają odpowiedzi, a on zapisuje poprawne rozwiązanie na tablicy itd. Test-powtórka daje uczniom szansę sprawdzenia, czy opanowali zagadnienia, którym była poświęcona lekcja. Dzieci, zauważając błędy czy braki w odpowiedziach, dokonują natychmiastowej korekty zapisów (a przy tej okazji uzupełniają swoją wiedzę). Test-powtórka nie wiąże się z ocenianiem przez nauczyciela stopnia opanowania materiału. Służy zarówno ogólnemu spojrzeniu na realizację celów lekcji założonych przez nauczyciela, jak i samoocenie. **Uwaga:** Pytania do testu mogą być przygotowane przez nauczyciela albo samodzielnie przez uczniów.

Po zakończeniu testu nauczyciel może zapytać dzieci o stopień ich zadowolenia z jakości przyswojonych wiadomości, o wskazanie trudniejszych treści, do których powinien wrócić na następnej lekcji.

Przykłady pytań:

- Które drzewo ma białą korę? (brzoza)
- Jak nazywają się owoce dębu? (zołędzie)
- Jakie drzewo ma czerwone owoce i można z nich robić korale? (jarzębina)
- Które z drzew iglastych zrzucą igły na zimę? (modrzew)

Dlaczego jesienią liście opadają z drzew, a igły nie?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- słucha wiersza czytanego przez inne osoby;
- czyta wiersz z podziałem na role,
- tworzy opisy na podstawie bezpośredniej obserwacji;
- szuka w wierszach informacji o liściach;
- przygotowuje scenkę teatralną, w której bohaterami są liście, i występuje w niej;
- odróżnia drzewa liściaste od iglastych;
- przejawia szacunek do świata przyrody;
- dostrzega związek przyczynowy ze skutkiem (wie, dlaczego liście opadają z drzew).

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- czytamy wiersz Józefa Czechowicza *U leśnych listków...* z podziałem na role, stosując się do znaków przestankowych i zwracając uwagę na nastrój poszczególnych fragmentów wiersza;
- układamy historię liścia;
- przygotowujemy zagadki dla koleżanek i kolegów, opisując liście;
- rozpoznajemy drzewa, analizując wygląd ich liści;
- współpracujemy z koleżankami i kolegami, przygotowując scenki teatralne.

Józef Czechowicz

U leśnych listków...

(fragmenty)

Jak lekko wiatr przewiewa...
Jak śpiewnie szumią drzewa...
Szumią, bo jesień lubią.
Złociste liście gubią.
Gubią liście czerwone
i rude, i brązowe,
wśród których kto śpi,
usłyszy ich rozmowę.
A jeśli to śpią dzieci,
to kiedy listek leci
z pożółkłych leśnych drzew,
słyszą cichutki śpiew.

Liść klonu
A ja spadam jak ptaki.
Długo na wietrze krążę.
Po co się śpieszyć na ziemię?
Mam dużo czasu. Zdażę.
Jestem czerwiejszy od innych,
migoce bardziej złociście.
I wszystkie dzieci wiedzą,
że śliczne są klonu liście.

Liść jesionu
Płynę w powietrzu jesieni
niby zielona łódka,
zgrabna, zwinna i prędką,
jak babie lato leciutka.
Od słońca, co jeszcze świeci,
zgrzeję się, brzegi zwinę,
poderwę się spod drzewa
i dalej gdzieś popłynę.

Drzewa szumią
Dokoła, listki, dokoła,
dopóki jesień wesoła.
Dopóki niebo nie płacze,
niech każdy w słońku poskacze...

Liść dębu
Nie tknęły mnie jeszcze deszcze,
nie oplakaly mnie sloty.
Opadam z dębu piękny.
Opadam z dębu złoty.
Suchy jestem. Nie śpiewam.
Tylko tak sobie szeleszczę,
póki nie zmyły mnie sloty,
nie oplakaly deszcze.

Liść buku
Jestem ciemnoczerwony.
Najciemniejszy w tym lesie.
Spadam ciężko i prędko.
To znaczy, że już jesień.

● Przykryjcie liść kartką i delikatnie pokolorujcie ją kredką świecową.

1. O czym opowiadają leśne listki?
2. Wybierzcie dowolny liść, który spadł z drzewa. Jaki jest w dotyku? Opiszcie jego kształt i kolor. Możecie wykorzystać wyrazy, którymi poeta opisał liście.
3. Wyobraźcie sobie, że jesteście jednym z tych liści. Co czujecie? Napiszcie kilka zdań o przygodach waszego liścia i namalujcie ilustrację.
4. Wymyślcie scenkę teatralną, w której zagrają leśne listki.

42 U LEŚNYCH LISTKÓW... 43

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 42–43

PORADNIK:

s. 6–7

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

KLASOWY TENIS

Klasa jest podzielona na cztery grupy. Dwa zespoły stoją po jednej stronie sali, a dwa – po drugiej. Najpierw uczniowie w swoich grupach podają i zapisują na kartkach nazwy znanych im gatunków drzew. Potem przedstawiciele poszczególnych grup – na zmianę – wymieniają nazwę jednego gatunku drzewa, aż do wyczerpania pomysłów. Dzieci muszą uważać, aby nie powtórzyć nazwy gatunku drzewa już wymienionego oraz by nie przekraczać czasu wyznaczonego na odpowiedź dla jednej grupy. Jeśli któraś z tych reguł zostanie złamana, jedno dziecko z grupy odpada.

LIŚCIE WIRUJĄCE NA WIETRZE

Nauczyciel proponuje uczniom obserwację liści wirujących na wietrze. Może to mieć miejsce w terenie, ale także podczas projekcji filmu w klasie. Następnie prowadzący zleca dzieciom, aby pracując w grupach, wyobraziły sobie, że są liściem i przedstawiły jego historię (podręcznik, polecenie 3, s. 43). W tym celu dzieci wybierają sobie liść konkretnego drzewa (mogą wykorzystać okazy zebrane podczas szkolnej wycieczki poprzedniego dnia). Po czym wymyślają jego historię od czasu, kiedy rósł na drzewie. Uczniowie zastanawiają się, dokąd mógł go zanieść podmuch wiatru, co zobaczył po drodze, co się z nim stało. Potem niektórzy uczniowie prezentują swoją opowieść innym dzieciom, wplatając w opowiadaną historię wyrazy dźwiękonaśladowcze, nazwy emocji. Dzieci, jeśli wyrażą taką chęć, mogą

wykonać również taniec liścia na wietrze. Po wysłuchaniu opowieści nauczyciel pyta: Co sprawiło wam szczególną trudność w wykonaniu zadania? Co było dla was łatwe? W którym momencie wystąpiły trudności? Jaki moment tworzenia opowieści o historii liścia uważacie za najbardziej ciekawy? Następnie dzieci oceniają wysłuchane opowieści, wskazując tę najbardziej interesującą.

DLACZEGO JESIENIĄ LIŚCIE OPADAJĄ Z DRZEW?

DLACZEGO IGŁY NIE OPADAJĄ?

Nauczyciel zachęca uczniów do odpowiedzi na postawione pytania, wykorzystując metodę kuli śniegowej. Każde dziecko ma czas na przygotowanie swojej opinii na tematy wskazane w pytaniach (może ją zapisać). Po upływie ustalonego czasu uczniowie łączą się w pary, rozmawiają o swoich przemyśleniach i ustalają wspólne stanowisko. Następnie pary łączą się w czwórki, dzielą się swoimi spostrzeżeniami i starają się udzielić odpowiedzi, która będzie wspólna dla wszystkich członków grupy. Potem czwórki łączą się w ósemki i ustalają wspólne stanowisko, zapisując je na dużej planszy lub przedstawiając słownie pozostałym zespołom.

U LEŚNYCH LISTKÓW... JÓZEFA CZECHOWICZA.

PRACA Z WIERSZEM

Nauczyciel dzieli dzieci na cztery grupy, zlecając im przeczytanie wiersza z podziałem na role. Każda z nich przygotowuje się do głośnego czytania określonego fragmentu

wiersza (liść buku, dębu, klonu, jesionu). Uczniowie w obrębie jednego zespołu grupy ustalają, w jaki sposób zaprezentują swój fragment innym dzieciom, zwracając uwagę na to, czy czytają wspólnie cały fragment, czy każde dziecko czyta po jednym wersie itp.). Dzieci wybierają również osobę/osoby, która/które ruchem przedstawia sposób opadania liści na ziemię. **Uwaga:** Pierwszą część wiersza czyta nauczyciel, ostatnią – wszyscy razem. Następnie nauczyciel, odwołując się do podręcznika (polecenie 1, s. 43), prosi uczniów, aby w formie mapy mentalnej udzielili odpowiedzi na następujące pytania: O czym opowiedziały wasze liście? Czego się o nich dowiedzieliście? Potem uczniowie nadal pracują w grupach. Każdy zespół otrzymuje kartkę. Na jej środku dzieci rysują liść (zgodny z rzeczywistym wyglądem), wokół zapisują słowa kluczowe, np.: liść buku: ciemnoczerwony, najciemniejszy, spada prędko i ciężko, opadając, zwiastuje jesień; liść dębu: piękny, złoty, nie śpiewa – szeleści, suchy, nie został zmoczony przez deszcz; liść klonu: krąży jak ptak, spada wolno, czerwiejszy od innych, migoce złociście, śliczny; liść jesionu: płynie jak łódka, spada leciutko jak babie lato, ogrzewa się w słońcu, podrywa się. **Uwaga:** Przed przystąpieniem do tego zadania uczniowie powinni zgromadzić słownictwo potrzebne do opisu liścia, uwzględniając jego wielkość, kształt, kolor, brzegi, układ żyłek, odczucia dotykowe, zapachowe, jakie wywołuje itp. Można wydrukować rysunki przedstawiające różnorodne kształty liści wraz z ich nazwami. Następnie grupy zamieniają się swoimi praca-

mi. Uczniowie próbują odczytać mapę mentalną innego zespołu i prezentują ją na forum klasy. Po prezentacji następuje ocena przedstawionych map mentalnych. Dzieci dokonują oceny koleżeńskiej metodą „dwie gwiazdy i jedno życzenie”. Potem nauczyciel pyta np.: Czy łatwo odczytać mapę mentalną stworzoną przez inne osoby? Uzasadnijcie.

ZABAWY PARATEATRALNE

Dzieci, podzielone na grupy, wymyślają scenki teatralne, w których grają leśne listki (podręcznik, polecenie 4, s. 43). Każdy zespół przedstawia inną scenkę, wcielając się w rolę np.: młodych listków pojawiających się wiosną na drzewie, liści smaganych wiatrem, jesiennych liści wirujących na wietrze; liści leżących się na leśnej drodze.

PRAWDA, FAŁSZ

Uczniowie przygotowują po jednym zdaniem dotyczącym lekcji (mogą to być zdania prawdziwe i fałszywe). Dzieci kolejno wychodzą na środek klasy i czytają swoje zdania. Pozostali uczniowie za pomocą „świąteczek” (kredki, flamastrow, klocków Cuisenaire’a) wyrażają swoją opinię na temat prawdziwości stwierdzeń (zielony – prawda, czerwony – fałsz).

JAKA BYŁA TA LEKCJA?

Uczniowie określają cechy lekcji, wykorzystując kolejne litery rozpoczynające wyrazy: buk, klon, jesion (np.: Dzisiejsza lekcja była: **B** – bombowa, **U** – udana, **K** – kapitalna).

Co słysząc jesienią, gdy pająk tka nić, a gęślarz mu przygrywa?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zapoznaje się z zasadami zapisywania wyrazów z „ą” i „ę”;
- próbuje uwzględnić w zapisywaniu wyrazów z „ą” i „ę” różnice między zapisem a wymową (unika przesadnej poprawności w wymowie);
- czyta ze zrozumieniem i korzysta z przeczytanych treści, łącząc informacje zaczerpnięte z tekstu z informacjami uzyskanymi z ilustracji;
- zapoznaje się ze słownikiem i z kroniką jako formami użytkowymi i tekstami kultury;
- układa zdania zawierające podane wyrazy i je zapisuje.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- słuchamy, mówimy i piszemy wyrazy z „ą” i „ę”, starając się zauważyć różnicę między wymową a pisownią;
- czytamy zdania w „Zaułku słówek”, porównujemy informacje z tekstu z informacjami uzyskanymi z ilustracji;
- dowiadujemy się, czym są kronika i słownik;
- pięknie i poprawnie piszemy zdania z pamięci, uwzględniamy znaki interpunkcyjne.

1. Przeczytajcie tekst. Wskażcie wyrazy z „ą” i „ę”. Obejrzyjcie ilustrację. Które zdania nie opisują ilustracji?

Na łące rośnie dąb.
Wśród gałęzi śpiewa zięba.
W korę dębu stuka dzięcioł.
Pod dębem leżą żółędzie.
Między nimi chodzą brązowe gołębie.
Pająk tka pajęczynę – nitki babiego lata.
Zza gęstwiny krzewów spogląda zajac.
W oddali spaceruje gęś z gąskami.
Na niebie widać wielobarwną tęczę.

2. Co ciekawego zauważacie w zapisie tych wyrazów?
żółędź – żółędzie
pająk – pajęczyna
gałąź – gałęzie

3. Przeczytajcie zdania. Zapamiętajcie je i napiszcie w zeszytach.
Mam pędzel i farby.
Maluję kolorową tęczę.

4. Wymyślcie pytania do krzyżówki.

	g	e	ś		
p	a	j	ą	k	
	i	ą	k	a	
z	a	j	ą	c	
	k	o	ż	l	ę

5. Ułóżcie zdania z wyrazami zapisanymi na listkach.

6. Załóżcie słowniczek. Zapisujcie w nim wyrazy, które sprawiają trudności w zapisie, oraz takie, które was zaciekawiają.

44 ZAULEK SŁÓWEK – WYRAZY Z „Ą”, „Ę” 45

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 44–45

PORADNIK:

Można zaproponować uczniom wykonanie gry (np. planszowej) z wykorzystaniem zasad pisowni z „ą” i „ę” (s. 30–31).

ZASOBY:

SCHOLARIS: [ORTOGRAFIA Z UŚMIECHEM. CZĘŚĆ 5](#)

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

Zajęcia poświęcone rozwijaniu znajomości zasad ortografii i umiejętności poprawnego zapisywania i wymawiania wyrazów z „ą” i „ę” można połączyć z treściami kulturowymi. Ze względu na termin realizacji zajęć warto sięgnąć do tematyki dotyczącej zwyczajów związanych z rytmem pór roku, do sposobów spędzania jesiennych wieczorów w dawnych czasach (spotykanie się przy okazji pracy, wykonywanie dekoracji i ozdób z myślą o świętach Bożego Narodzenia, wspólne muzykowanie).

TAK TO SŁYSZĘ, TAK TO PISZĘ

Dzieci pracują w czteroosobowych zespołach. Warto, aby każdy zespół tworzyli: jeden uczeń mający łatwość posługiwania się zasadami ortograficznymi, uczeń z trudnościami w tym zakresie i dwoje dzieci o przeciętnych umiejętnościach w posługiwaniu się zasadami ortograficznymi. Zadanie przebiega w ten sposób, że uczniowie losują kartki z przygotowanymi wyrazami z „ą” i „ę”. Na każdej kartce znajduje się jedno słowo. Dziecko, które wylosowało kartkę, czyta zapisany na niej wyraz, pozostali uczniowie go zapisują. Gdy każda osoba w zespole podyktuje swój wyraz innym, uczniowie porównują zapisy między sobą, zestawiając je z podanym wzorem. Następnie dzieci ustalają poprawną pisownię i jeśli popełniły błędy, zapisują wyrazy jeszcze raz. Nauczyciel może zainicjować rozmowę na temat różnic między wymową a pisownią wyrazów z „ą” i „ę”. Uczniowie wskazują przyczyny błędów w zapisie takich wyrazów.

Potem uczniowie odczytują wyrazy zamieszczone w ramce w podręczniku (polecenie 2, s. 44), starają się odkryć/ustalić zasadę ułatwiającą zapamiętanie zasad poprawnego zapisu słów z „ą” i „ę”.

Następnie nauczyciel prosi dzieci, aby przeczytały na głos zdania zamieszczone w podręczniku (polecenie 1, polecenie 2, s. 44–45), starając się unikać przesadnej poprawności w wymowie.

Prowadzący prosi uczniów, aby każdy z nich samodzielnie (w pracy indywidualnej) przeczytał po cichu zdania zamieszczone w podręczniku (polecenie 1, s. 44), zanalizował ich treść, a następnie wskazał te, które nie opisują ilustracji.

PO CO TWORZY SIĘ KRONIKI?

Nauczyciel rozmawia z dziećmi na temat cech charakterystycznych kroniki, np.: O czym jest kronika? Po co się ją tworzy? Jakie informacje można zamieszczać w kronice? Uczniowie opowiadają, czy kiedykolwiek i gdzie spotkali się z pojęciem „kroniki” (np. kronika szkolna, kronika wycieczki, kronika jako eksponat muzealny).

Nauczyciel – w formie burzy mózgów – próbuje odpowiedzieć na pytanie: Jakie są elementy wspólne między kroniką a słownikiem?

Potem dzieci pod kierunkiem prowadzącego rozmawiają o sposobach spędzania wieczorów w dawnych czasach. Nauczyciel pyta dzieci: Jakimi były formy rozrywki przewidziane na jesienne wieczory? Czym zajmowali się ludzie, aby wy-

pełnić czas? Uczniowie mogą odwołać się do różnych zwyczajów, np.: robienia poduszek i pierzyn z gęsiego pierza, muzykowania (zapoznanie z instrumentem o nazwie gęśle), malowania, wykonywania ozdób z bibuły i żółędzi itp.

Uwaga: Jeśli jest taka możliwość, dzieci mogą porozmawiać ze swoimi babkami i dziadkami na temat znanych im jesiennych zwyczajów.

Następnie dzieci zakładają klasową kronikę zawierającą elementy słownika dawnych słów i zwyczajów, w której zapisują zebrane informacje (z uwzględnieniem wyrazów z „ą” i „ę”), wymyślone rymowanki, krzyżówki zawierające hasła z „ą” i „ę”, zamieszczają przygotowane ilustracje.

DYKTANDO NA PAJĘCZYNI

Uczniowie w parach dyktują sobie po dwa wybrane przez siebie zdania z podręcznika (s. 44). Po zapisaniu zdań dzieci wspólnie sprawdzają poprawność wykonanego zadania.

ZNAJDŹ ZAKOŃCZENIE MOJEGO ZDANIA

Każdy uczeń otrzymuje kartkę z zapisanym jednym słowem z „ą” lub „ę” (np. „idę”, „spaceruję”, „rosnę”, „maluję”, „idą”, „spacerują”, „rosną”, „malują”). Uczniowie chodzą po klasie i dobierają się w pary. Dzieci podają osobie z pary początek ułożonego przez siebie zdania zawierającego wyraz z kartki. Drugi uczeń kończy to zdanie, pamiętając, aby w zakończeniu znalazł się wyraz z jego kartki. Schemat może przebiegać następująco:

- uczeń nr 1 mówi: „Idę na spacer na łąkę...”;
- uczeń nr 2 kończy zdanie, mówiąc: „..., ponieważ rosną tam kwiatki”.

Ćwiczenie trwa tak długo, aż uczniowie będą mieli okazję ułożyć fragmenty zdań ze swoimi wyrazami co najmniej trzy razy.

ZAJĘCIA RUCHOWE W SALI GIMNASTYCZNEJ

Zabawy ruchowe (z wykorzystaniem chusty animacyjnej) są zainspirowane pedagogiką cyrku, którą charakteryzuje swobodna ekspresja ciała.

Nauczyciel może zaproponować uczniom gry zespołowe (np. mecz piłki nożnej).

„GDYBYM PRZENIOSŁA SIĘ/PRZENIOSŁ SIĘ DO PRZESZŁOŚCI JESIENIĄ...”

Uczniowie, zainspirowani zwyczajami ludzi z minionych epok, dzielą się swoimi propozycjami spędzania wolnego czasu.

RUNDA „DZIĘKUJĘ... ZA...”

Dzieci, dzieląc się spostrzeżeniami ze współpracy z koleżankami i kolegami, składają konkretnej osobie podziękowania za udzieloną pomoc czy podsuniecie jakiegoś rozwiązania itp.

Co łączy borsuka z kosem? Mieszkańcy drzew

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- korzysta z encyklopedii dla dzieci, książek, albumów, czasopism przyrodniczych, internetu jako źródeł informacji;
- posługuje się zdaniami o poprawnej konstrukcji, przekazując informacje w swoim filmie,
- tworzy krótki opis wybranego zwierzęcia;
- czyta i rozumie krótkie teksty popularnonaukowe;
- znajduje w tekście informacje dotyczące dzięciołów;
- rozpoznaje wybrane zwierzęta żyjące w lesie;
- współdziała z innymi dziećmi.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- korzystamy z różnych źródeł, aby zgromadzić informacje o wybranym zwierzęciu;
- układamy wypowiedź, którą zaprezentujemy w swoim filmie;
- bierzemy udział w rozmowie na temat zwierząt, których domem są drzewa;
- czytamy tekst *Mieszkańcy drzew* Adama Wajraka i porównujemy informacje w nim przedstawione z informacjami zaprezentowanymi w filmach;
- odnajdujemy w tekście zdania opisujące dzięcioły;
- aktywnie wykonujemy powierzone nam zadania.

Adam Wajrak
Mieszkańcy drzew

Drzewo można porównać do piętrowego domu. Przyjrzyjmy się jego mieszkańcom.

W najwyższych dziuplach żyją leśne nietoperze.

W małej dziupli, pozostawionej przez dzięcioła, może się zagnieździć sóweczka, czyli najmniejsza sowa.

W gniazdku przypominającym balkon może zamieszkać kos.

W naturalnych dziuplach mieszkają mucholówki i sikory. Naturalne dziuple powstają wtedy, kiedy do małej szpary w korze drzewa dostanie się woda. Gdy woda zamrze, rozsądza szparę i tworzy się większa szczelina.

Na samym dole, w wykopanych między korzeniami norach, mogą mieszkać lisy albo borsuki.

W dużej dziupli, zrobionej przez dzięcioła czarnego, chętnie zamieszka kuna albo przypominająca wiewiórkę popielica.

Na dużym, rozłożystym drzewie może zbudować gniazdo bocian czarny, a jeszcze wyżej myszolew, jastrząb lub kruk.

W koronach drzew widać gniazda grubodziobów. Tam też mieszkają wiewiórki, które budują domki podobne do gniazd.

Wymieńcie nazwy ptaków opisanych w tekście. Dowiedźcie się, które z nich odlatują z naszego kraju, a które u nas zimują.

Poszukajcie informacji o dzięciołach. Dlaczego są nazywane lekarzami drzew?

Poszukajcie różnych powiedzeń i przysłów o ptakach.

46 MIESZKAŃCY DRZEW 47

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 46–47

PORADNIK:

s. 6–7

KARTY PRACY:

karta pracy nr 11

ZASOBY:

SCHOLARIS: **A TO CI DOPIERO! CZY WIECIE, KTO UKRYWA SIĘ W POLSKIM LESIE? SCENARIUSZ LEKCJI DOTYCZĄCEJ LASU I JEGO MIESZKAŃCÓW**

LITERATURA:

Baukobza L., Moulinier A., (1997), *Zwierzęta*, tłum. Deryło K., Lublin: Wydawnictwo Paweł Skokowski.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ILE ZNAMY ZWIERZĄT?

Dzieci pracują w parach, z których każda otrzymuje kartkę podzieloną na 16 kwadratów. Uczniowie zapisują nazwy zwierząt żyjących w lasach (raz jedno dziecko, raz drugie). Na każdy zapis mają 10 sekund (dzieci same odmierzają czas, licząc do 10). Jeśli w określonym czasie któryś z uczniów nie znajdzie pomysłu, rysuje w kwadracie znak „x”. Zabawa kończy się, gdy są uzupełnione wszystkie pola. Wygrywa to dziecko, któremu udało się wpisać najwięcej nazw zwierząt.

CO ŁĄCZY BORSUKA Z KOSEM?

Nauczyciel inicjuje burzę mózgow, pytając dzieci o to, co łączy borsuka z kosem. Należy pamiętać, że każda odpowiedź jest dobra, nawet ta najbardziej zaskakująca. Po podaniu wszystkich pomysłów nauczyciel wspólnie z dziećmi omawia je i selekcjonuje.

NAGRYWAMY FILM O ZWIERZĘTACH

Uwaga: Nauczyciel dyskretnie kieruje wyborami uczniów, skupiając ich uwagę na zwierzętach zaprezentowanych w tekście Adama Wajraka (podręcznik, s. 46).

Uczniowie pracują w czteroosobowych grupach. Rozdzielają między siebie role: operatora kamery, osoby opowiadającej (narratora), reżysera. Dzieci zastanawiają się, jaką rolę ma do spełnienia każda osoba zaangażowana w tworzenie filmu. Wybierają zagadnienia, które poruszą w swoim materiale. Poszukują w zgromadzonych źródłach (np.: książkach,

albumach, czasopismach przyrodniczych, internecie) informacji o bohaterze swojego filmu (jednym z mieszkańców drzew). Uczniowie systematyzują zebrane informacje wg podanych przez nauczyciela kryteriów sukcesu.

Przykładowe kryteria sukcesu:

- Przygotuję informacje o wybranym zwierzęciu.
- W swojej wypowiedzi uwzględnię wiadomości dotyczące następujących elementów:
 - grupy, do jakiej należy zwierzę (ssak czy ptak);
 - wyglądu zwierzęcia (wielkość, kolor piór/sierści, wygląd dzioba/pyska, cechy charakterystyczne);
 - trybu życia;
 - sposobu odżywiania;
 - miejsca bytowania (dziupla, gniazdo, nora);
 - ciekawostek o zwierzęciu.

Uczniowie nagrywają film (zgodnie z przydzielonymi wcześniej rolami), korzystając ze zgromadzonych informacji. Film mogą nagrać, wykorzystując telefon komórkowy lub kamerę. Potem dzieci prezentują nagranie klasie. Na zakończenie oceniają się wzajemnie metodą „dwie gwiazdy i jedno życzenie” (poradnik, s. 6–7).

PRACA Z TEKSTEM MIESZKAŃCY DRZEW ADAMA WAJRKA

Każde dziecko po cichu czyta tekst Wajraka. Następnie nauczyciel prosi uczniów, aby porównali informacje zawartych w tekście z informacjami przekazanymi w trakcie prezenta-

cji nagrań. W tym celu prowadzący pyta: Czego dowiedzieliśmy się z tekstu Adama Wajraka? Jakie informacje zostały zamieszczone w materiale filmowym? Jakie treści powtórzyły się zarówno w tekście *Mieszkańcy drzew*, jak i filmie? Które z informacji były zaskakujące? Co wzbudziło wasze zdziwienie? Następnie nauczyciel dzieli uczniów ponownie na zespoły. Zadanie polega na tym, że członkowie każdej grupy mają zamknąć podręczniki i w określonym czasie stworzyć listę nazw ptaków opisanych w tekście Wajraka (podręcznik, polecenie 1, s. 47). Po upływie tego czasu dzieci przeliczają swoje zestawienia, porównując wyniki każdego z zespołów. Zwycięska grupa wymyśla dla pozostałych dzieci zadanie związane z tematyką zajęć (np.: Ułóżcie zagadkę; Zaprezentujcie odgłosy wydawane przez...). Następnie dzieci, uwzględniając podział na ptaki zimujące w Polsce i ptaki odlatujące do ciepłych krajów, wpisują nazwy tych zwierząt do tabeli przygotowanej na arkuszu papieru (podręcznik, polecenie 1, s. 47).

Potem nauczyciel prosi uczniów, aby drogą eliminacji wyszukali informacje o dzięciołach (karta pracy nr 11). Prowadzący poleca dzieciom, aby zapytały rodziców/opiekunów, co oznacza powiedzenie: „Wybierać się jak sójka za morze”. Nauczyciel zwraca uwagę dzieci, aby dowiedziały się, czy ich bliscy znają jeszcze jakieś inne przysłowia, których bohaterami są ptaki. Jeśli tak, to wówczas zadaniem każdego ucznia jest zapisanie takiego powiedzenia i wyjaśnienia jego znaczenia.

JAKIE TO ZWIERZĘ?

Każde dziecko samodzielnie wykonuje rysunek przedstawiający zwierzę – mieszkańca drzew (**Uwaga:** dzieci nie pokazują swoich prac koleżankom i kolegom). Gdy rysunki są skończone, dzieci ustawiają się w dwóch równolicznych kółkach (zewnątrznym i wewnętrznym), twarzami do siebie, tworząc pary. Na określony sygnał dziecko w kole zewnętrznym opisuje osobie z pary narysowane przez siebie zwierzę. Zadaniem tej osoby jest odgadnięcie, jakie zwierzę znajduje się na rysunku. Potem następuje zamiana ról. Gdy każda osoba z pary odgadnie nazwę zwierzęcia, dzieci wymieniają się rysunkami i koło zewnętrzne przesuwa się o jedną osobę tak, aby powstały nowe pary. Znowu następuje etap opisywania i odgadywania. Zabawę powtarzamy kilka razy.

ZDANIA PODSUMOWUJĄCE

- „Dziś dowiedziałam się/dowiedziałem się, że drzewo...”
- „Po dzisiejszej lekcji rozpoznam...”
- „Chciałabym/chciałbym jeszcze dowiedzieć się...”
- „Chciałabym/chciałbym jeszcze poznać...”
- „Dzięki wysłuchanym zdaniom podsumowującym przypomniałam/przypomniałem sobie...”

Co to znaczy, że drzewa nie przemijają? W co zmieniają się drzewa?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- układa fragment opowiadania na podstawie wylosowanego wyrazu;
- tworzy listę atrybutów drzewa wg kolejnych liter alfabetu;
- uczy się tworzyć mapę myśli;
- czyta fragment opowiadania *W co zmieniają się drzewa?*;
- projektuje drewniany wynalazek, wskazując możliwości jego wykorzystania;
- wskazuje wyrazy dźwiękonaśladowcze;
- przygotowuje uroczystość z okazji Światowego Dnia Drzewa.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- wspólnie układamy opowiadanie, dbając, aby miało sens i stanowiło logiczną całość;
- poznajemy sposoby na zapamiętywanie (mapa myśli);
- czytamy opowiadanie *W co zmieniają się drzewa?*, dbając o poprawność, płynność i wyrazistość wypowiedzi;
- tworzymy projekt drewnianego wynalazku;
- przygotowujemy uroczystość z okazji Światowego Dnia Drzewa.

W co zmieniają się drzewa?

Mój tata jest stolarzem i często powtarza, że każde drzewo ma duszę. Gdy słyszy szum gałęzi, mówi, że to drzewa rozmawiają z wiatrem.

Kiedyś razem z dziadkiem zbudowali dla mnie domek na drzewie, bez użycia gwoździ! Tata prosił wtedy, żebym nigdy nie zapomniał, jak ważne są drzewa. Dostarczają tlen, wylapują pyły i spaliny, chronią przed wiatrem i hałasem. Dają nam drewno, żywicę, owoce i nasiona. Są domem dla wielu zwierząt: wiewiórek, srok, dzięciołów.

W domu całą rodziną siadamy często przy drewnianym stole, który oczywiście zrobił tata. Słyszymy wtedy od taty: „Drzewa nie przemijają – one zamieniają się w stół, krzesło, szafę albo dom”. Wiemy o tym doskonale, bo cały nasz dom jest zbudowany z drewna. Ma drewniane podłogi, schody i meble. Większość z nich zrobili tata lub dziadek. Dziadek nie tylko jest stolarzem, ale również rzeźbi w drewnie. Na półkach i szafkach stoją jego drewniane dzieła.

Babcia opowiadała, że gdy się urodziłem, tata zasadził dąb. Rośnie on blisko innego, dużego dębu, który ma już trzydzieści pięć lat – tyle, ile tata. To drzewo posadził dziadek, kiedy urodził się mój tata. Mamy taką rodzinną tradycję.

Niedawno były moje urodziny. W tym dniu dowiedziałem się, że będę miał rodzeństwo!

– O, to powiększy się nie tylko nasza rodzina, ale przybędzie też nowy dąb – powiedziałem, a rodzice się uśmiechnęli.

• Jak zrobić mebelki z drewnianych kłamek i patyczków po lodach?

48 **W CO ZMIENIAJĄ SIĘ DRZEWA?**

49

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 48–49

PORADNIK:

s. 6–7

ZASOBY:

SCHOLARIS: [DREWNO – INTERAKTYWNE PUZZLE](#)

LITERATURA:

Nęcka E., Orzechowski J., Słabosz A., Szymura B., (2012), *Trening twórczości*, Sopot: GWP.

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

WSPÓLNE OPOWIADANIE

Dzieci zapisują na kartce jeden wyraz, który nasuwa im się po obejrzeniu ilustracji zamieszczonej w [podręczniku \(s. 49\)](#). Wszystkie kartki wrzucają do pudełka, a następnie losują jedną z nich (jeśli wylosują swoją kartkę, wymieniają ją na inną). Uczniowie rozpoczynają tworzenie opowiadania wg ustalonej wspólnie kolejności. Nauczyciel nagrywa lub zapisuje treść opowieści. W każdym fragmencie musi pojawić się wyraz wylosowany z pudełka. Dodatkowo uczniowie po wysłuchaniu fragmentu (zdania) opowiadania, muszą domyślić się, jaki wyraz został wylosowany (pomocą może być ilustracja w podręczniku, ale lepiej, aby dzieci odwołały się do swojej pamięci). Kolejni uczniowie muszą zachować logiczną ciągłość opowiadania. Ostatnia osoba powinna pamiętać, że jej zdanie będzie stanowiło zakończenie. Potem następuje wysłuchanie/odczytanie całego opowiadania. Na zakończenie klasa wymyśla tytuł dla swojego dzieła (może być zabawny).

TWORZENIE MAPY MYŚLI

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy i wydaje im następujące polecenia:

- Na środku kartki zapiszcie słowo „drzewo”. Najlepiej, gdy je narysujecie, wtedy na pewno lepiej zapamiętacie, czego dotyczy wasza mapa myśli.
- Narysujcie pierwszą grubą kreskę (konar), tam zapiszcie najważniejsze skojarzenie (przy grubych liniach zawsze

zapisujemy najważniejsze informacje!). Jeśli macie inne, równie ważne skojarzenie, narysujcie drugą grubą linię, zaczynając od drzewa (drugi konar), potem kolejne itd.

- Od grubych linii narysujcie nieco cieńsze linie i zapiszcie tam informacje mniej istotne.
 - Jeżeli przychodzi wam na myśl informacje bardziej szczegółowe, dorysujcie kolejne cieńsze linie i tam je zapiszcie.
- Uwaga:** Unikajcie pisania zdań, wpisujcie słowa kluczowe, tzn. słowa, które kojarzą wam się z danym tematem. Używajcie kolorów, wstawiajcie rysunki, przyklejajcie zdjęcia.
- Na zakończenie podsumujcie waszą pracę, korzystając z opracowanej mapy myśli. Pamiętajcie, że jest to wasza własna mapa, dlatego powinna mieć indywidualny charakter.

CZYTANIE OPOWIADANIA W CO ZMIENIAJĄ SIĘ DRZEWA?

([podręcznik, s. 48–49](#)).

Dzieci mogą czytać tekst na głos fragmentami. Uczniowie wybierani do czytania są wyłaniani drogą losowania za pomocą patyczków. Uczniowie, odwołując się do przeczytanego opowiadania, uzupełniają mapę myśli o nowe informacje dotyczące drzew. Po czym nauczyciel prosi dzieci, aby pracując w parach, odpowiedziały na następujące pytania ([podręcznik, polecenie 1, s. 49](#)): Co to znaczy, że drzewa nie przemijają? W co zmieniają się drzewa?

Po upływie określonego czasu wybrani uczniowie przedstawiają swoje odpowiedzi na forum klasy.

NASZ DREWNIANY WYNALAZEK

Uczniowie projektują urządzenie wykonane z drewna. Zadanie obejmuje także: wymyślenie nazwy dla tego przedmiotu, określenie jego funkcji i wskazanie odbiorcy, dla którego jest przeznaczony.

JAKIE ODGŁOSY WYDAJE DRZEWO?

Uczniowie pracują w czteroosobowych zespołach. Zapisują wyrazy określające odgłosy drzew (wyrazy dźwiękonaśladowcze, np. „szumi”, „skrzypi”, „szeleści”, „trzeszczy”). Po upływie czasu wyznaczonego przez nauczyciela dzieci kończą pracę i obliczają, ile wyrazów udało im się zapisać. Porównują swój wynik z wynikami innych grup.

PRZYGOTOWANIE SCENEK PARATEATRALNYCH W ZESPOŁACH

Nauczyciel przygotowuje następujące zdjęcia/rysunki:

- drzew (drzewo smagane wiatrem, drzewo w oazie, drzewo w dżungli, samotne drzewo na sawannie, karłowate drzewo na pustyni);
- różnych przedmiotów wykonanych z drewna (stary dom, podłoga, figurka);
- zwierząt (żyrafa, małpa);
- krajobrazów (źródło w oazie);
- ludzi (stary człowiek, rzeźbiarz, człowiek zmęczony upałem).

Ilustracje mogą być oznaczone przez nauczyciela na odwrocie, aby stanowiły pary (np. drzewo na sawannie i żyrafa, drzewo w dżungli i małpa). Nauczyciel rozkłada ilustracje na podłozie. Każdy uczeń wybiera jeden, dowolny rysunek. Ogląda go uważnie i opisuje. Następnie dzieci szukają osoby, która wybrała zdjęcie/rysunek, stanowiące dopełnienie ich zdjęcia/rysunku. Wspólnie zastanawiają się, o czym drzewo może rozmawiać ze swoim towarzyszem. Przygotowują scenkę parateatralną z użyciem wyrazów dźwiękonaśladowczych i prezentują przygotowaną scenkę. Na koniec następuje ocena koleżeńska.

BURZA MÓZGÓW: CZY DRZEWA POTRZEBUJĄ SWOJEGO ŚWIĘTA?

Uczniowie pracują w sześciuosobowych grupach. Dziela się zadaniami: wymyślają propozycje obchodów Światowego Dnia Drzewa, piszą życzenia dla drzewa, wymyślają i projektują prezent dla drzewa; układają kroki do „tańca na cześć drzewa”.

PRZYRODA BLISKO NAS

Nauczyciel prosi dzieci, aby wyszukały w internecie informacje o pomnikach przyrody w swojej najbliższej okolicy. Potem dzieci zapisują te informacje w programie Word. W swojej wypowiedzi uczniowie mogą uwzględnić: wiek pomnika przyrody, jego wielkość i usytuowanie itp.

Kto czaruje w drewnie?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- samodzielnie czyta wiersz *Drewniane czary* Natalii Usenko;
- dzieli się z innymi swoimi doświadczeniami i wiadomościami na temat sztuki ludowej i rzeźbiarstwa;
- wspólnie z koleżankami i kolegami szuka w najbliższej okolicy rzeźb lub płaskorzeźb;
- podaje co najmniej dwa materiały, w których można rzeźbić, i nazwę co najmniej jednego narzędzia używanego przez rzeźbiarzy;
- poprawnie pod względem ortograficznym zapisuje nazwy zawodów kończących się na „-arz”;
- samodzielnie, w dowolnym materiale, wykonuje rzeźbę lub płaskorzeźbę inspirowaną oglądanymi dziełami sztuki.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- czytamy wiersz *Drewniane czary* Natalii Usenko;
- współpracujemy przy odnajdywaniu w naszej okolicy rzeźb i „ukrytych” dzieł sztuki;
- dowiadujemy się, z czego i jakimi narzędziami rzeźbiarz tworzy swoje dzieła;
- poprawnie zapisujemy nazwy zawodów kończące się na „-arz”;
- czerpiemy informacje z fotografii, ilustracji i filmów.

Natalia Usenko
Drewniane czary

Szedł raz człowiek łąką zieloną.
Ujrzał starą lipę zwaloną.
Zabrał cztery grube konary
i zaczęły się czary-mary...

Bo z jednego kawałka drewna
powstał smok.
Z drugiego – królowna.
Trzeci stał się rycerzem w zbroi.
A ten czwarty?
Nietknięty stoi.

Człowiek głaszcze go i ogląda.
– Może zrobię z ciebie wielbłąda?
Albo kota? To się okaże...

A kim jest ten człowiek?
Rzeźbiarzem!

1. Przyjrzyjcie się zdjęciom i opowiedzcie, co dzieci zobaczyły w pracowni rzeźbiarza. O co dzieci mogły zapytać rzeźbiarza?
2. Obejrzyjcie w albumach zdjęcia rzeźb sławnych artystów. Dowiedzcie się, w jakich materiałach można rzeźbić.
3. Wykonajcie rzeźby z gliny, plasteliny lub innego materiału. Przygotujcie wystawę swoich prac.
4. Pobawcie się w parach w żywe rzeźby i rzeźbiarzy.

50 DREWNIANE CZARY
51

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 50–51

ZASOBY:

SCHOLARIS: [ZAWODY ARTYSTYCZNE](#)

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

Przed rozpoczęciem realizacji zagadnień zaproponowanych w podręczniku można sprawdzić, czy jest szansa na odwiedzenie pracowni lokalnego artysty albo muzeum regionalnego. Jeśli jest taka możliwość, wówczas warto zaplanować wycieczkę. Powinna się ona odbyć przed omawianiem zagadnień z podręcznika. Pomysły zamieszczone poniżej mogą stanowić podsumowanie wycieczki/wizyty w pracowni artysty czy w muzeum regionalnym albo pełnić rolę odrębnej lekcji.

„RZEŹBIARZ” – ZABAWA PARATEATRALNA

Uczniowie są podzieleni na trzy-, czteroosobowe zespoły. Zadaniem zespołów jest ułożenie ze swoich ciał „rzeźby” smoka, rycerza, księżniczki lub innych postaci wg pomysłów uczniów i nauczyciela.

PRACA RZEŹBIARZA

Dzieci odwiedzają szkolną bibliotekę, wyszukując w katalogu bibliotecznym – z pomocą nauczyciela i/lub bibliotekarza – albumy ze sztuką (szczególnie z dziełami rzeźbiarzy). Uczniowie je wypożyczają, aby potem – już w sali lekcyjnej – obejrzyć reprodukcje i fotografie dzieł sztuki. Następnie dzieci dzielą się wrażeniami, wymieniają spostrzeżeniami i odczuciami estetycznymi. Po czym nauczyciel pyta uczniów: W jakim materiale można rzeźbić? Jakie jest przeznaczenie rzeźb? W jakich miejscach można je zobaczyć? Dzieci mogą wskazać różne miejsca: muzea, miejsca sakralne, galerie sztuki

itp. Potem nauczyciel inicjuje rozmowę o tym, kto może być rzeźbiarzem/artystą i jakimi cechami powinien się charakteryzować, a następnie rysuje na dużym kartonie sylwetkę człowieka. Każdy z uczniów na karteczkach samoprzylepnych zapisuje cechy, które kojarzą mu się z byciem rzeźbiarzem/artystą. Dzieci przyklejają kartki na narysowanej sylwetce. Wspólnie analizują podane cechy. Potem czytają na głos wiersz *Drewniane czary* Natalii Usenko, zwracając uwagę na intonację oraz znaki interpunkcyjne w tekście poetyckim. Nauczyciel prosi, aby uczniowie – na podstawie wiersza – wymienili zadania rzeźbiarza i wskazali, skąd artysta czerpie inspiracje do wykonania dzieł. Potem dzieci opisują zdjęcia przedstawiające pracownię rzeźbiarza, zwracając uwagę na elementy na pierwszym i drugim planie, określając czynności wykonywane przez osoby widoczne na fotografii. Nauczyciel może zachęcić uczniów, aby wyszukali w książkach, albumach i innych źródłach informacje o tym, jak nazywają się narzędzia używane przez rzeźbiarzy. Po wykonaniu zadania dzieci wymieniają się zebranymi informacjami. Nauczyciel powinien uwrażliwić uczniów na konieczność sprawdzenia, kto jest autorem omawianego dzieła sztuki, gdzie można znaleźć wiadomości o artyście.

CZY W KAŻDYM ZAWODZIE MOŻNA BYĆ ARTYSTĄ?

Uczniowie kolejno wymieniają jak najwięcej nazw zawodów kończących się na „-arz”. Zapisują propozycje w widocznym miejscu (np. na tablicy).

Nauczyciel inicjuje swobodną rozmowę na temat: Czy każdy może być artystą w swoim zawodzie? Potem dzieci wykonują rzeźby z plasteliny, masy solnej itp. przedstawiające osobę uprawiającą jakiś zawód. Podpisują swoje rzeźby z uwzględnieniem zasady poprawnego zapisu ortograficznego. Na koniec dzieci pod kierunkiem nauczyciela przygotowują wystawę swoich prac. Prowadzący zwraca uczniom uwagę, aby podczas komentowania i oceny prac innych pamiętali o kulturze wypowiedzi, doceniali i szanowali różnorodność gustów estetycznych.

CZY JA MOGĘ BYĆ RZEŹBIARZEM/ARTYSTĄ?

Uczniowie wymieniają się swoimi przemyśleniami na temat tego, czy mogliby być rzeźbiarzami/artystami, czy chcieliby zajmować się twórczością. Uzasadniają swoje wypowiedzi.

PODSUMOWANIE I OCENA KOLEŻEŃSKA

Kończenie zdań:

- „Gdy opisuję rzeźbę/obraz albo ilustrację, zwracam uwagę na...”
- „Gdybym mogła/mógł zadać pytanie rzeźbiarzowi...”
- „Zaciekawilo mnie, gdy... powiedziała/powiedział...”
- „Zastanawiam się, co przedstawia rzeźba, którą zobaczyłam/zobaczyłem...”
- „Myślę, że w pracy malarza/autora obrazów i ilustracji najciekawsze/najtrudniejsze jest...”
- „Dziękuję... za wspólną pracę przy...”

RUNDA BEZ PRZYMUSU

Każdy uczeń wg ustalonej kolejności może wypowiedzieć się na temat związany z pracą rzeźbiarza, np.: Czego dowiedział się/dowiedziałeś się na dzisiejszych zajęciach?, Jakich narzędzi używa rzeźbiarz? Dobrze, jeśli poprzednia odpowiedź jest uzupełniana przez kolejne osoby. Dziecko ma prawo nie zabierać głosu (jeśli nie jest pewne swojej odpowiedzi lub nie potrafi poszerzyć wypowiedzi poprzedników). Runda bez przymusu to technika, którą można stosować w każdym momencie lekcji (np. zadając pytanie czy stawiając problem całej klasie lub tylko jednej z grup). Technika ta, stając się inspiracją, formą powtórki czy formą podpowiedzi, umożliwia każdemu uczniowi w klasie – bez elementu przymusu – wyrażenie opinii. Możliwość nieudzielenia odpowiedzi daje dzieciom poczucie bezpieczeństwa (np. jeśli są nieśmiałe, nie potrafią – z własnej inicjatywy – zaproponować jakiegoś pomysłu czy udzielić odpowiedzi na postawione pytanie). Niektórzy są zdania, że technika ta może rozwijać bierną postawę wśród dzieci, które będą korzystały z przywileju nieudzielenia odpowiedzi. Doświadczenie pokazuje jednak, że z czasem i one będą chciały podzielić się swoją opinią na tematy, które są im znane.

Czy wyrazy mają swoje rodziny?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- pisze wspólnie z innymi opowiadanie wg podanych warunków;
- umie utworzyć rodziny wyrazów;
- analizuje budowę wyrazów należących do tej samej rodziny wyrazów, znajdując powtarzalność ich części;
- wyciąga wnioski z zapisów wyrazów z „rz” wymiennym i samodzielnie dochodzi do zasady ortograficznej;
- uczestniczy w grze „Ortograficzny Piotruś” i potrafi odnaleźć pary wyrazów (wyraz z „rz” i wyraz uzasadniający pisownię);
- czyta *Wierszyk ortograficzny* i uczy się go na pamięć;
- układa zdania z wyrazami zawierającymi „rz” wymienne.
- bierze udział w zabawie „Biegające dyktando”.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- tworzymy wspólnie opowiadanie;
- poznajemy rodziny wyrazów;
- samodzielnie dochodzimy do wniosków, jak napisać wyraz z „rz” wymiennym;
- bierzemy udział w grze „Ortograficzny Piotruś” i odnajdujemy pary wyrazów;
- układamy zdania z wyrazami zawierającymi „rz” wymienne.
- bawimy się, pisząc „biegające dyktando”.

Zaulek słówek

1. Ułóżcie zdania z wyrazami:
morze,
może.

Wierszyk ortograficzny
Spytał kiedyś orzeł:
– Wie pan, jak się pisze „morze”?
Czy tam w środku tkwi „er-zet”?
Orzeł orłu na to wnet:
– Skoro się na „r” wymienia,
to tkwić musi, bez wątpienia!
Agnieszka Frączek

2. Przeczytajcie zdania. Zapamiętajcie je i napiszcie w zeszytach.
Piekarz pracuje w piekarni.
Księgarz pracuje w księgarni.

3. Wymyślcie dalszy ciąg zdań.
Na wysokiej górze...
Za siódmym morzem...

ZWRÓĆCIE UWAGĘ
Rz piszemy między innymi wtedy, gdy wymienia się na r.

52 ZAULEK SŁÓWEK – WYRAZY Z RZ WYMIENNIM 53

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 52–53

PORADNIK:

s. 58–59

ZASOBY:

SCHOLARIS:

TWORZYMY RODZINY WYRAZÓW – WERSJA 1
TWORZYMY RODZINY WYRAZÓW – WERSJA 2

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

Celem lekcji jest poznanie zasady pisowni wyrazów z „rz” wymiennym. Dzięki najprostszym przykładom, popartym odpowiednimi grafikami, uczeń bez problemu, niemal intuicyjnie poznaje podstawowe reguły ortograficzne.

WSPÓLNE PISANIE OPOWIADANIA

Każdy z uczniów pisze na kartce wyraz nawiązujący do pytania, które podaje nauczyciel. Dzieci nie wiedzą, co piszą pozostali uczniowie. Po napisaniu wyrazu zginają kartkę, aby sąsiad, któremu przekażą swój fragment zdania, nie widział ich zapisu. Nauczyciel zadaje pierwsze pytanie, np.: Kto? Uczniowie piszą swoją propozycję, która nazywa bohatera opowiadania, zaginają brzeg kartki i przekazują ją sąsiadowi. Nauczyciel zadaje drugie pytanie, np.: Z kim? Dzieci podają swój pomysł, zaginają kartkę, oddają kolejnej osobie itd. Kolejne pytania zależą od pomysłu nauczyciela, np.: Co zrobili?, Gdzie?, Dlaczego? Zabawa kończy się, gdy kartka zatoczy koło i wróci do właściciela. Każde z dzieci odczytuje tekst zapisany na swojej kartce.

RODZINY WYRAZÓW

Nauczyciel pyta dzieci: Co to znaczy, że dziedziczymy coś po przodkach? Potem prowadzący zachęca uczniów, aby wyszukali wśród członków swojej rodziny elementy podobieństwa, zapisali je, a następnie odczytali wnioski na forum klasy (np.: Jestem podobna/podobny do..., ponieważ..., Mama jest podobna do swojego taty, ponieważ... itp.). Po czym uczniowie szukają podobieństw pozarodzinnych.

Nauczyciel poleca dzieciom, aby pracując w parach, odpowiedziały na pytanie: Co jeszcze może być do siebie podobne? Uczniowie tworzą listę podobnych przedmiotów, osób, zwierząt i uzasadniają swoje propozycje (np.: Koty są podobne do siebie, ponieważ wszystkie miauczą).

Nauczyciel, wykorzystując metodę burzy mózgów, prosi dzieci o odpowiedź na pytanie: Czy wyrazy mają swoje rodziny? W jaki sposób można tworzyć rodzinę wyrazów? Następnie dzieci, pracując w parach, tworzą rodziny wyrazów (np.: dom – domownik, domostwo, podomka, domofon, bezdomny; wiatr – wietrzyk, wiatrak, wiatrowskaz, wiatromierz). Prowadzący poleca dzieciom przeczytanie tekstów znajdujących się pod ilustracjami w *podręczniku* (s. 52–53) i zwrócenie uwagi na pary wyrazów, które tam zamieszczono. Następnie uczniowie wyciągają wnioski z zapisów, samodzielnie określając zasady pisowni wyrazów z „rz” wymiennym.

Potem dzieci układają zdania z parami wyrazów. W każdym zdaniu muszą wystąpić dwa wyrazy z tej samej rodziny, które uzasadniają pisownię z „rz” wymiennym (np. „Leciutki wietrzyk zamienił się w silny wiatr”).

GRA „ORTOGRAFICZNY PIOTRUŚ”

Gra „Ortograficzny Piotruś” kształtuje spostrzegawczość, rozwija umiejętność kojarzenia. Dzieci, współpracując ze sobą, wchodzą w interakcje z drugim człowiekiem, dlatego też uczą się zachowań społecznych. Gra jest przeznaczona

dla 2–4 osób. Talia składa się z 25 kart, na których są zapisane wyrazy – 24 z nich stanowią pary wyrazów, np.: zachmurzenie – chmura, wietrzyk – wiatr, morze – morski, drzewo – drewno. Jedna karta jest „Piotrusiem”, który nie ma pary. Karty rozdaje się kolejno graczom (np. po 5). Z otrzymanych kart każdy gracz wyodrębnia pary i odkłada je na bok. W chwili rozpoczęcia gry pierwsze dziecko dobiera sobie kartę z zestawu kart, które nie zostały rozdane (jeśli nie wszystkie karty zostały rozdane, losuje jedną kartę od gracza siedzącego po jego prawej stronie). Jeśli dobrana (wylosowana) karta stanowi parę z kartą, którą ma, odkłada je na bok. Jeśli nie – zatrzymuje kartę, a grę podejmuje kolejna osoba. Osoba, która jako pierwsza pozbędzie się wszystkich kart – wygrywa. Ostatni gracz zostaje z „Piotrusiem” – przegrywa.

WIERSZYK ORTOGRAFICZNY

Dzieci czytają *Wierszyk ortograficzny* Agnieszki Frączek, a potem uczą się tekstu na pamięć.

„BIEGAJĄCE DYKTANDO”

Klasa jest podzielona na trzysobowe zespoły: w każdej grupie jest czytający, piszący i kurier. Nauczyciel daje każdemu przedstawicielowi zespołu czytającego kartkę z zapisaną treścią dyktanda. Czytający przekazuje kurierowi treść dyktanda po jednym zdaniu. Kurier po wysłuchaniu każdego zdania biegnie do osoby piszącej, dyktuje jej treść zdania

i sprawdza poprawność zapisu. Jeśli zapomni treść zdania lub nie jest pewien zapisu, może wrócić do czytającego i ponownie wysłuchać zdania, ale nie może zabrać od niego kartki. Po napisaniu całego dyktanda następuje sprawdzenie z oryginałem.

TWORZYMY OBRAZKOWE RODZINY WYRAZÓW

Dzieci korzystają z przeglądarki internetowej i edytora tekstu. Wyszukują obrazki ilustrujące rodziny wyrazów. Kopiują je, wklejają do dokumentu tekstowego, podpisują.

TEST-POWTÓRKA

Nauczyciel dyktuje dzieciom wyrazy zawierające „rz” wymienne (uczniowie dodatkowo mogą uzasadnić pisownię, np. „malarz”, bo „malarka”). W czasie gdy uczniowie zapisują wyraz w zeszytach, nauczyciel pisze go na tablicy. Po napisaniu wyrazu przez nauczyciela dzieci sprawdzają poprawność swoich zapisów i ewentualnie poprawiają błędy. Nauczyciel dyktuje następny wyraz, a uczniowie samodzielnie zapisują go w swoich zeszytach itd.

Jak dobrze zaplanować wycieczkę

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- czyta głośno fragment tekstu *Jesienna wycieczka*;
- samodzielnie, wg własnego pomysłu, wykonuje pracę plastyczną inspirowaną jesienną wycieczką;
- aktywnie uczestniczy w przygotowaniach do wycieczki, proponując pytania/zagadnienia, na jakie będzie szukać odpowiedzi;
- układa krótkie opowiadanie o jesieni i je zapisuje;
- bada otoczenie w dogodny dla siebie sposób zgodnie ze swoimi zainteresowaniami i predyspozycjami;
- obserwuje przyrodę;
- dostrzega powiązanie zmian zachodzących w przyrodzie z warunkami pogodowymi (np. wilgotność, długość dnia i nocy).

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- współpracujemy przy przygotowaniu wycieczki;
- czytamy opowiadanie i słuchamy, gdy czytają je inni;
- wspólnie z koleżankami i kolegami wymyślamy własne opowiadanie o jesieni;
- zastanawiamy się, czego chcemy się dowiedzieć i co chcemy sprawdzić w czasie wycieczki;
- badamy i obserwujemy jesienną przyrodę, by odnaleźć odpowiedzi na postawione pytania.

Jesienna wycieczka

Bardzo lubię jesień. To najbardziej kolorowa pora roku. Liście na drzewach są chyba we wszystkich barwach, jakie można sobie wyobrazić. Zastanawiałam się, czy jest taki kolor, w jakim nie ma liści. Może niebieski? Moim zdaniem najwięcej liści jest w odcieniu rudym. Ula mówi, że liście są głównie żółte, Robert uważa, że brązowe, a Maja twierdzi, że nie można tego określić jednym słowem. A wy jak sądzicie? Rozmawialiśmy o tym po wycieczce, na którą wybraliśmy się całą klasą. Kolorów jesieni szukaliśmy nie tylko na drzewach. W pobliskim ogrodzie przyglądaliśmy się fioletowym wrzosem, żółtym aksamitkom i różnokolorowym astrom.

A wiecie, gdzie jeszcze znaleźliśmy dużo jesiennych kolorów? Na targowisku! Sprzedawcy zachęcali do kupowania pomarańczowych dyni, fioletowych bakłażanów, żółtych kabaczków i zielonych ogórków.

54 JESIENNA WYCIECZKA

Znajoma sprzedawczyni owoców poczęstowała nas słodkimi śliwkami, soczystymi gruszkami i jabłkami. Na koniec poszliśmy do parku i zbieraliśmy kolorowe liście, czerwone owoce jarzębiny i róży oraz brązowe kasztany i żółędzie. Każdy miał za zadanie odszukać jak najwięcej kolorów. Mógł je sfotografować albo zapisać ich nazwy. Jak myślicie, jaki kolor wygrał? Po wycieczce, którą nazwaliśmy „Szukamy kolorów i smaków jesieni”, zrobiliśmy wystawę. Każdy mógł na nią przygotować dowolną pracę.

1. Jakie kwiaty, owoce i warzywa można zobaczyć jesienią?
2. Jakich kolorów jest najwięcej jesienią, a jakich zimą, wiosną, latem? Przygotujcie album jesiennych kolorów.
3. Zaplanujcie drugie śniadanie z wykorzystaniem jesiennych owoców i warzyw.
4. Wymyślcie opowiadania o jesieni. Opowiedzcie je koleżankom i kolegom tak, aby ich zaciekawić.

55

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 54–55

ZASOBY:

SCHOLARIS: [BARWY JESIENI – EKRAN INTERAKTYWNY](#)
SCHOLARIS: [FILM O JESIENI](#)

SCENARIUSZ:

„Jesienna wycieczka”

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

PRZYGOTOWANIE WYCIECZKI

Proponowane zajęcia dotyczą przygotowania wycieczki, samego wyjścia na wycieczkę oraz przebiegu lekcji po powrocie. Poniższe pomysły można zatem zrealizować np. w ciągu trzech dni lub zaplanować zajęcia w inny sposób.

PRZECZYTAŁAŚ/PRZECZYTAŁEŚ/MI O...

Dzieci w dwuosobowych zespołach czytają na zmianę, głośno, po jednym akapicie tekstu *Jesienna wycieczka*. Gdy jeden uczeń skończy czytać, ten, który słuchał, próbuje własnymi słowami streścić tekst.

Uwaga: Nauczyciel może przeczytać na głos fragment tekstu w ten sposób, aby uczniowie zwrócili uwagę na znaki interpunkcyjne i sposób intonacji.

DOBRE JEST MIEĆ PLAN...

Nauczyciel inicjuje swobodną rozmowę z uczniami (burza mózgów) na temat tego, co będą robić na wycieczce i jaki będzie cel ich działań. Warto zaproponować dzieciom zapisanie – w formie tabeli lub mapy mentalnej – ich planów i pomysłów. Prowadzący powinien uwrażliwić uczniów na celowość konkretnych działań podczas przygotowywania wycieczki i wynikające z nich korzyści. Potem nauczyciel wspólnie z dziećmi ustala trasę wycieczki, zwracając uwagę na to, jakie doświadczenia i obserwacje będzie można przeprowadzić w odwiedzanych miejscach.

Uczniowie tworzą wykaz potrzebnych przyborów i przedmiotów niezbędnych do przeprowadzenia bezpiecznej i efektywnej wyprawy.

DOBRE JEST MIEĆ PROWIANT...

Uczniowie wspólnie ustalają, co warto zabrać na wycieczkę – jakie potrawy, warzywa i owoce kojarzą się im z jesienią. W zależności od swoich możliwości dzieci mogą wspólnie przygotować posiłek przed wycieczką/spacerem lub podzielić się zadaniami i przygotować prowiant w domu.

PROPOZYCJE ZAJĘĆ PODCZAS JESIENNEJ WYCIECZKI

- Dzieci tworzą plakat/wykres (np. w formie mandali), na którym będą zaznaczane zaobserwowane kolory („mapa kolorów jesieni”).
- Podczas wycieczki uczniowie fotografują obserwowane przedmioty i zjawiska lub nagrywają krótki film dokumentujący wycieczkę.
- Dzieci dokonują pomiarów temperatury powietrza.
- Uczniowie, pracując w zespołach dwu-, trzyosobowych, tworzą listy okazów przyrodniczych zaobserwowanych w czasie wycieczki.
- Dzieci zbierają okazy przyrodnicze i materiały potrzebne do wykonania pracy plastycznej.

PROPOZYCJE ZABAW PODSUMOWUJĄCYCH – „GDY ZAMYKAM OCZY...”

Dzieci w parach tworzą jesienny obraz. Jeden z uczniów ma oczy zawiązane chustką, drugi wygląda przez okno (lub wybiera fragment krajobrazu, jeśli zajęcia odbywają się na zewnątrz) i opisuje to, co widzi. Uczeń z zasłoniętymi oczami rysuje to, o czym opowiada partner. Zadaniem ucznia opisuującego widok jest podawać koleżance/koledze kredki/farby w odpowiednim kolorze. Po skończonej pracy uczniowie dzielą się wrażeniami z pozostałymi uczniami w klasie, porównują swoje prace z pracami pozostałych dzieci, a także z krajobrazem, który był opisywany.

ALBUM JESIENNYCH OPOWIEŚCI

Uczniowie pracują samodzielnie lub w dwuosobowych zespołach. Na podstawie doświadczeń i obserwacji zebranych w czasie wycieczki oraz tekstu *Jesienna wycieczka* wymyślają i zapisują kilkudzaniowe opowiadanie o jesieni. Warto zachęcić uczniów, by w treści opowiadania zwrócili uwagę na kolorystykę jesieni, na to, czym różni się od innych pór roku, jakie owoce i warzywa są charakterystyczne dla jesieni. Po skończonej pracy dzieci czytają swoje opowiadania i wspólnie tworzą „Album jesiennych opowieści”, w którym zamieszczają swoje opowiadania, zapiski z doświadczeń i obserwacji przyrodniczych prowadzonych w czasie jesiennych wycieczek oraz prace plastyczne i fotografie. Warto zachęcić uczniów, by tworząc album, podzie-

lili się rolami i zadaniami, wyznaczając osoby do pełnienia roli np. „redaktorów”, „grafików”, „reporterów” itp.

RUNDA „TO CIEKAWIE, ŻE...”

Uczniowie kończą zdanie wg własnych pomysłów, odwołując się do informacji uzyskanych podczas wycieczki oraz tych z tekstu w podręczniku, do doświadczeń zdobytych podczas wyprawy oraz do zabaw i ćwiczeń.

PYTANIE NA PATYKU

Nauczyciel zadaje pytania podsumowujące pracę na zajęciach (np. odwołuje się do informacji i obserwacji przyrodniczych, do spostrzeżeń uczniów, do ich opinii na temat poruszanych na zajęciach). Nauczyciel trzyma patyczki/kartoniki z imionami uczniów – imię każdego ucznia jest zapisane na osobnym patyczku/kartoniku. Po zadaniu pytania nauczyciel losuje patyk/kartonik, a osoba, której imię zostało wylosowane, odpowiada na pytanie. Taki sposób podsumowania i sprawdzenia wiadomości daje uczniom nie tylko czas na zastanowienie się nad odpowiedzią, ale również poczucie równego traktowania (to „los” decyduje, na jakie pytanie dane dziecko ma odpowiedzieć).

Czy w gospodarstwie ekologicznym mieszkają szczęśliwe krowy?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- wymienia zalety i wady mieszkania na wsi;
- samodzielnie próbuje zdefiniować pojęcia „ekologia” i „ekologiczny”;
- znajduje w tekście informacje dotyczące ekologii;
- rozumie związek człowieka i przyrody;
- wie i rozumie, jak ważna jest praca w życiu człowieka;
- wie, co to jest gospodarstwo ekologiczne;
- wykonuje ulotkę reklamującą gospodarstwo ekologiczne;
- obserwuje środowisko przyrodnicze i wyciąga wnioski z tych obserwacji.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- wskazujemy zalety i wady mieszkania na wsi;
- tworzymy definicje pojęć „ekologia” i „ekologiczny”;
- czytamy tekst *W gospodarstwie ekologicznym*;
- znajdujemy w tekście potrzebne informacje;
- tworzymy mapę myśli, aby zapamiętać jak najwięcej informacji;
- wspólnie tworzymy ulotkę reklamującą gospodarstwo ekologiczne.

W gospodarstwie ekologicznym

Ciocia Ewa i wujek Witek mieszkają na wsi. Oboje prowadzą tam ekologiczne gospodarstwo agroturystyczne. Ta trudna i długa nazwa oznacza coś bardzo ciekawego. Do ciocie i wujka przyjeżdżają turyści, którzy chcą odpocząć od miasta. Piotrek mieszka na wsi i trochę im się dziwi, bo uważa, że przyjemniej można spędzić wakacje na przykład w mieście. Ale turyści są bardzo zadowoleni.

Ostatnio przyjeżdża coraz więcej osób, które zwracają dużą uwagę na to, co jedzą. A to dlatego, że gospodarstwo jest ekologiczne, czyli wszystko się tam robi tak, żeby nie szkodzić przyrodzie.

Po pewnym czasie powstaje tam naturalny nawóz, dzięki któremu rośliny lepiej rosną.

Wujek lubi ponarzekać, ale sam przyznaje, że jedzenie, które u niego powstaje, jest bardzo smaczne i zdrowe. Za to ciocia wcale nie narzeka, tylko cieszy się, kiedy goście mówią, że tak smacznych i pachnących owoców i warzyw dawno nie jedli! Chwalą też jajka od kur, które chodzą po specjalnym wybiegu, i mleko od krów, które pasą się na łące.

Podczas wakacji często z Piotrikiem pomagamy ciocie i wujkowi w sadzie i na polu. A ja wszystko fotografuję!

Wujek czasem narzeka, że przez tę ekologię musi więcej się napracować, a owoców i warzyw rodzi się mniej. W gospodarstwie ekologicznym nie używa się żadnych środków chemicznych, tylko naturalne. A odpadki po owocach i warzywach trafiają do specjalnego pojemnika, który nazywa się kompostownik.

NOWE SŁOWA

Nauka, która bada powiązania między człowiekiem, roślinami i zwierzętami a otaczającym światem, to **ekologia**. Ekologiczny oznacza między innymi:

- przyjazny dla środowiska,
- wyprodukowany z naturalnych składników.

1. Na podstawie tekstu i własnych obserwacji porozmawiajcie o tym, co to znaczy, że rolnictwo powinno być przyjazne przyrodzie.
2. Sprawdźcie, w jaki sposób oznacza się żywność ekologiczną.
3. Porozmawiajcie o zaletach gospodarstwa ekologicznego.
4. Przygotujcie plakat reklamujący żywność ekologiczną.

56
W GOSPODARSTWIE EKOLOGICZNYM
57

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 56–57

PORADNIK:

s. 18–19, s. 50–53

ZASOBY:

EKODZIECKIĄKI

SCHOLARIS: [GRA ZIELONO MI](#)

SCHOLARIS: [UPRAWA EKOLOGICZNA](#)

SCHOLARIS: [DBAJMY O NASZĄ PLANETĘ](#)

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ZALETY I WADY MIESZKANIA NA WSI – DEBATA

Dzieci wybierają po jednej, dowolnej literze. Wymyślają wyraz lub wyrażenie rozpoczynające się na tę literę, a kojarzące się ze wsią, np.: A – apetyczne jabłka, C – ciężka praca itd. Kolejno podają swoje pomysły i wspólnie zastanawiają się nad korzyściami i wadami wynikającymi z mieszkania na wsi.

EKOLOGIA I GOSPODARSTWO EKOLOGICZNE

Nauczyciel zadaje uczniom pytanie:

Dlaczego gospodarstwa ekologiczne wyrastają jak grzyby po deszczu?

Po czym, korzystając z metody kuli śnieżnej, prosi dzieci o wyjaśnienie pojęć: „ekologia” i „ekologiczny”. W swojej wypowiedzi uczniowie odwołują się do własnych doświadczeń i posiadanej wiedzy. Następnie prowadzący proponuje, aby dzieci porównały swoje definicje z tymi zamieszczonymi w [podręczniku \(s. 57\)](#).

Potem nauczyciel poleca dzieciom, aby w parach przeczytały opowiadanie *W gospodarstwie ekologicznym*. Jeden uczeń czyta tekst, drugi słucha uważnie. Gdy czytający zauważy słowo „ekologiczny”, wówczas przerywa czytanie. Razem z drugą osobą poszukują w przeczytanym fragmencie informacji dotyczących gospodarstwa ekologicznego i zapisują wszystkie ważne wiadomości. Później dzieci zamieniają się rolami. W ten sposób pracują do momentu przeanalizowania całego tekstu. Następnie pary łączą się

w czwórki. W takich zespołach następuje prezentacja i porównanie zgromadzonych informacji.

Dzieci uzupełniają i systematyzują pozyskane informacje z tekstu (zapisują je w postaci mapy myśli).

Nauczyciel poleca uczniom wykonanie ulotki reklamującej gospodarstwo ekologiczne, mówiąc:

- Wyobraźcie sobie, że prowadzicie gospodarstwo ekologiczne. Wykonajcie ulotkę reklamującą wasze gospodarstwo. Skorzystajcie z zebranych przez was informacji oraz odwołajcie się do waszych doświadczeń.

Kryteria sukcesu:

- Wymyślcie ciekawy tytuł, aby zachęcić gości do przyjazdu do gospodarstwa ekologicznego.
- Postarajcie się ukazać korzyści płynące z prowadzenia gospodarstwa ekologicznego dla mieszkańców miast.
- Uwzględnijcie też korzyści dla przyrody i środowiska.
- Zaprojektujcie i wykonajcie ciekawy rysunek związany z tematem.
- Zadbajcie o to, aby ulotka była wykonana starannie.
- Pamiętajcie o poprawności ortograficznej. W razie wątpliwości zajrzyjcie do słowników.

PRZYJACIELE PRZYRODY

Dzieci pracują w grupach. Na papierze pakowym odciskają sylwetkę jednego z nich. Uzupełniają rysunek tak, aby powstała postać rolnika (dorysowują elementy ubioru, rolnicze atrybuty, narzędzia). Wokół postaci zapisują wyrażenia, określenia, cechy charakteryzujące rolnika – przyjaciela przyrody. Na zakończenie przygotowują wystawę prac – galeria dziecięca. Nauczyciel zachęca dzieci do zapoznania się z pracami innych grup.

RUNDA BEZ PRZYMUSU

Nauczyciel ponownie zadaje uczniom pytanie kluczowe: Dlaczego gospodarstwa ekologiczne wyrastają jak grzyby po deszczu? ([poradnik, s. 52–53](#)).

KOSTKA MYŚLI

Nauczyciel przygotowuje kostkę. Na jej bokach przykleja początki zdań podsumowujących lekcję, np.:

- „Dzisiaj dowiedziałam się/dowiedziałem się, że...”
- „Zaskoczyło mnie, że...”
- „Chciałabym/chciałbym dowiedzieć się jeszcze...”
- „Zrozumiałam/zrozumiałem, że...”
- „Wiem już, że...”
- „Nauczyłam się/nauczyłem się...”

Nauczyciel rzuca kostką pierwszy. Toczy ją do wybranego dziecka. Uczeń odczytuje początek zdania i formułuje jego zakończenie. Potem rzuca kostką do kolejnego ucznia.

Jedna ściana kostki może mieć naklejony znak zapytania. Wylosowanie tej ściany stanie się pretekstem do wymyślenia własnego zadania, będącego nowym wnioskiem, przemyśleniem, konkluzją lekcji. Na ściankach kostki można również zapisać konkretne pytania lub zadania.

Kto ma główkę, a kto głowę, czyli rozważania o literze „ó”

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- pisze opowiadanie, wykorzystując konkretne wyrazy;
- czyta ze zrozumieniem opis „dziwoląga” i rysuje go zgodnie z podpowiedziami;
- samodzielnie dochodzi do zasady ortograficznej;
- podaje przykłady wyrazów, w których „ó” wymienia się na „o”;
- wymyśla ortograficzną rymowankę;
- zapamiętuje elementy rysunku i je zapisuje.

AKTYWNOŚCI UCZNIĄ

- rysujemy „ortograficznego dziwoląga” na podstawie opisu;
- piszemy w grupie opowiadanie z użyciem konkretnych słów;
- czytamy opowiadanie, które wspólnie napisaliśmy;
- podajemy przykłady wyrazów, w których „ó” wymienia się na „o”;
- wymyślamy rymowankę dotyczącą zasad pisowni wyrazów z „ó” wymiennym na „o”.

Zaulek słówek

1. Obejrzyjcie ilustrację i postarajcie się zapamiętać jak najwięcej szczegółów. Następnie zamknijcie książkę i napiszcie, co znajduje się na ilustracji.

2. Przeczytajcie tekst. Wskażcie wyrazy z ó.

W zagrodzie są dwie małe kózki i duża koza.
Obok stoją krowa z krówką.
Wujek stawia na stół słój miodu.
To miód od pszczoł.

3. Zwróćcie uwagę, jak ó wymienia się na o. Jakie inne wyrazy można zapisać w podobny sposób?

ogród kółko pszczołka wóz
ogrody koło pszczoła wozy

Wierszyk ortograficzny
Jeszcze lepsze dla ochłody
niż lód w waflu są... dwa lody!
A kto lubi lody, to
wie, że ó się zmienia w o.
Agnieszka Frączek

4. Napiszcie zdania z każdym z tych wyrazów.

ZWRÓĆCIE UWAGĘ!
Ó piszemy między innymi wtedy, gdy wymienia się na o.

58 ZAULEK SŁÓWEK – WYRAZY Z Ó WYMIENNYM 59

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 58–59

PORADNIK:

s. 52–53

ZASOBY:

SCHOLARIS: ORTOGRAFIA Z UŚMIECHEM, CZĘŚĆ 3

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

ORTOGRAFICZNE DZIWOŁĄGI

Klasa jest podzielona na kilka grup. Nauczyciel przygotowuje dwa teksty opisujące „dziwoląga”. W jednym można znaleźć wyrazy z „ó” wymiennym, a w drugim ich pokrewne odpowiedniki z „o”.

Wersja I

Niedostępny, sosnowy bór był mieszkaniem dziwnej istoty. Widziała ją jedynie czwórka przyjaciół z miasta Krakowa (stąd wiemy o jej istnieniu). Istota wyglądała dosyć niezwykle. Miała małą główkę z burzą jasnych loków. W miejscu, gdzie u ludzi są usta – wyrastał jej dziób, dumnie górujący nad króciutką bródką. Miała ona troje oczu, rozmieszczonych w różnych miejscach twarzy. Krótkie nóżki dźwigały potężny tułów, a ręce zwisały w dół, sięgając nóg. Wokół nich zawsze można było dojrzeć mnóstwo mrówek. Ciekawe, dlaczego?

Wersja II

W niedostępnym, sosnowym borze mieszkała dziwna istota. Widziało ją jedynie czworo zaprzyjaźnionych nastolatków z Krakowa (stąd wiemy o jej istnieniu). Istota wyglądała dosyć niezwykle. Miała wielką głowę z długimi, czarnymi włosami. W miejscu, gdzie u ludzi są oczy – wyrastały jej dwa dzioby. Długie wąsy i broda zupełnie zasłaniały usta. Istota ta miała błękitne oczy osadzone u dołu twarzy (tuż nad wąsami). Niewielki tułów podparły długie nogi zakoń-

zione wielkimi stopami. Wokoło nich zawsze można było dojrzeć mnóstwo mrówek z pobliskich mrowisk. Ciekawe, dlaczego?

Dzieci, pracując w zespołach, czytają teksty. Następnie rysują dziwoląga zgodnie z opisem. Potem porównują rysunki. Na koniec dzieci pod kierunkiem nauczyciela poszukują – w przywołanych wersjach opisu dziwoląga – par wyrazów uzasadniających pisownię z „ó” wymiennym.

KREATYWNE PISANIE W GRUPACH

Dzieci wycinają z gazet wyrazy zawierające „ó”. Klasa jest podzielona na 5 grup. Każdy zespół wybiera sobie 5 wyrazów. Następnie dzieci w grupie układają i zapisują pierwsze zdanie opowiadania, wykorzystując jedno z wybranych słów. Oddają swoją kartkę innej grupie, a równocześnie otrzymują rozpoczęte opowiadanie od innej grupy. Wybierają sobie kolejne słowo, ale takie, które logicznie wkomponuje się w pracę poprzedników. Układają i zapisują kolejne zdanie opowiadania. Praca trwa dotąd, aż kartka z opowiadaniem zatoczy koło i wróci do autorów pierwszego zdania.

- Odczytanie opowiadań.
- Omówienie trudności, które pojawiły się podczas pisania, oraz sytuacji, które ułatwiły dzieciom pracę.

ZABAWY ORTOGRAFICZNE

Nauczyciel prosi uczniów, aby przeczytali pary wyrazów zamieszczonych w podręczniku (polecenie 3, s. 59). Dzieci

same analizują zapis przywołanych przykładów zawierających wyrazy z „ó” wymiennym. Uczniowie mogą podać inne propozycje takich słów i zapisać je na tablicy. Po czym prowadzący może nakłonić dzieci, aby spróbowały sformułować regułę ortograficzną dotyczącą pisowni wyrazów z „ó” wymiennym.

Uwaga: Można zaproponować dzieciom wymyślenie krótkiej rymowanki utrwalającej zasady pisowni wyrazów z „ó” wymiennym. Najlepsze propozycje mogą zostać zapisane. Potem dzieci czytają *Wierszyk ortograficzny* Agnieszki Frączek. Po zakończeniu lektury tekstu poetyckiego uczniowie wnikliwie oglądają ilustrację zamieszczoną w podręczniku (polecenie 1, s. 58). Następnie nauczyciel nakazuje dzieciom zamknąć książki i porozmawiać w parach o zapamiętanych elementach obrazka. Uczniowie zapisują je i przeliczają, aby później porównać wyniki swojej pracy z efektami innych osób.

Warto też nakłonić każde dziecko, aby na paskach papieru zapisało wyrazy pokazujące wymianę „ó” na „o” (każdy wyraz powinien być na osobnym pasku). Nauczyciel zbiera paski, układa je w wachlarz i rozrzuca w sali. Zadaniem uczniów jest znalezienie właściwych par.

KREATYWNE RYSOWANIE

Uczniowie, pracując pod kierunkiem nauczyciela, rysują w programie graficznym Paint ilustrację przedmiotu, postaci, zwierzęcia z „ó” w nazwie. Potem dzieci wstawiają tekst

do obrazu, korzystając z narzędzi takich jak: Pędzle, Kształty, Kolory.

PRAWDA, FAŁSZ – WYKORZYSTANIE KLOCKÓW CUISENAIRE'A

Dzieci otrzymują po dwa klocki (np. czerwony i zielony). Przed rozpoczęciem zabawy ustalają, że klocek czerwony oznacza „ó”, a klocek zielony – „u”.

Nauczyciel podaje różne wyrazy zawierające w nazwie „ó” lub „u”, a uczniowie pokazują właściwy klocek.

UTRWALAMY I SPRAWDZAMY

Klasa jest podzielona na czteroosobowe zespoły. Jedna osoba trzyma karty z rysunkami/wyrazami zawierającymi trudność ortograficzną. Drugie dziecko losuje jedną kartę i wydaje polecenie trzeciemu uczniowi (np. Uzasadnij/wyjaśnij pisownię wyrazu...). Trzecia osoba wykonuje zadanie. Czwarty uczeń poprawia odpowiedź, docenia, chwali koleżankę/kolegę.

W następnej kolejce dzieci zamieniają się rolami.

Dlaczego świętujemy Dzień Edukacji Narodowej?

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- sprawdza w internecie, dlaczego w Polsce Dzień Edukacji Narodowej obchodzony jest 14 października;
- przygotowuje w kilkuosobowych zespołach pytania do wywiadów z pracownikami szkoły;
- wspólnie z koleżankami i kolegami przeprowadza wywiad, zbiera informacje o pracownikach szkoły i w dowolnej formie je utrwała;
- aktywnie uczestniczy w przygotowaniu wydania „Gazety Przyjaznej” z okazji Dnia Edukacji Narodowej;
- zna podstawowe zasady utrzymywania relacji między ludźmi w społeczności szkolnej, stosuje zwroty grzecznościowe w kontaktach z dziećmi i dorosłymi.

AKTYWNOŚCI UCZNIWA

- dowiadujemy się, co i dlaczego świętuje się w Polsce 14 października;
- przygotowujemy wywiad z pracownikami naszej szkoły, żeby lepiej ich poznać;
- wspólnie wymyślamy i przygotowujemy kolejny numer „Gazety Przyjaznej” o życiu naszej szkoły;
- grzecznie zwracamy się do siebie i szanujemy swoje prawa.

14 października
Dzień Edukacji Narodowej

Gazeta Przyjazna
Czasopismo klasy 2
Numer 2

Jak zrobić...
ozdobną kartkę

HUMOR ZE SZKOLNEJ ŁAWKI

– Zosiu, jeżeli w prawej dłoni mam pięć jabłek, a w lewej sześć, to...
– To ma pan bardzo duże dłonie, proszę pana.

– Tomku, czy lubisz chodzić do szkoły?
– Nie lubię.
– Dlaczego?
– Bo za szybko chodzimy!

Z ŻYCIA KLASY
Z okazji Dnia Edukacji Narodowej przedstawiamy osoby pracujące w naszej szkole.

Pani Ania,
nasza wychowawczyni, lubi teatr. Podczas studiów występowała na scenie. Uwielbia wycieczki górskie. Przywozi z nich ciekawe zdjęcia.

Pan Darek
pracuje w sekretariacie szkoły. O wszystko możemy go zapytać. Zawsze ma dla nas czas. Lubi grać w piłkę nożną. Opowiada wiele zabawnych historyjek.

Pani Ala
opiekuje się nami w świetlicy. Zna mnóstwo gier i zabaw, a najbardziej lubi szachy. Prowadzi zajęcia taneczne i uczy akrobatyki. Ma jamnika Filusia.

Pan Krzysztof
uczy nas języka angielskiego. Przez kilka lat mieszkał w Anglii. Jest bardzo wesoły. Uwielbia jazdę na rowerze. Interesuje się obyczajami w innych krajach.

60 GAZETA PRZYJAZNA – 14 PAŹDZIERNIKA 61

NAWIGACJA

PODRĘCZNIK:

Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A, s. 60–61

PORADNIK:

s. 34–35

POMYSŁY NA REALIZACJĘ Z KOMENTARZEM

Zajęcia – w miarę możliwości organizacyjnych – warto chociaż w części przeprowadzić w pracowni komputerowej, aby uczniowie brali czynny udział w przygotowywaniu materiałów.

SIEĆ POŁĄCZEŃ

Dzieci siedzą w kręgu. Jeden z uczniów trzyma kłębek wełny. Kończy zdanie według własnego pomysłu (np.: „W naszej szkole jest...”; „W naszej szkole lubię...” itp.), a następnie rzuca kłębek do innego ucznia w taki sposób, aby nić została w jego dłoniach i połączyła go z uczniem, do którego rzucił kłębek. Następnie uczeń, który złapał kłębek, kończy zdanie i rzuca kłębek do kolejnej osoby. Zabawa trwa tak długo, aż każdy z uczniów będzie miał możliwość podzielić się swoimi refleksjami. Między dziećmi siedzącymi w kręgu powstanie „pajęczyna” z wełny.

Powstała sieć połączeń może być podstawą do rozmowy na temat przywiązania się uczniów do społeczności szkolnej oraz identyfikowania się z nią. Ćwiczenie to zwraca uwagę na to, że każdy z uczniów – w typowy tylko dla siebie sposób – jest częścią szkolnej wspólnoty.

„PRZYNOSZĘ DO SZKOŁY...”

W widocznym miejscu w klasie nauczyciel umieszcza duży karton ze schematycznym rysunkiem budynku szkolnego. Na dachu szkoły znajduje się napis: Przynoszę do szkoły... Uczniowie indywidualnie zastanawiają się, jaką mają pozy-

tywną cechę, dzięki której wzbogacają szkolne/klasowe życie, a potem ją zapisują na prostokątnych karteczkach – „cegiełkach” (np. Przynoszę do szkoły uśmiech). Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na to, że każdy człowiek ma pozytywne cechy, talenty i umiejętności, które są dobre dla niego i dla innych. Uczniowie przyklejają swoje „cegiełki” do schematycznego rysunku szkoły.

SZKOLNE DRZEWO

Dzieci wykonują pracę plastyczną (np. plakat) przedstawiającą wszystkie osoby pracujące w szkole, zarówno nauczycieli, pracowników obsługi, jak i uczniów.

Nauczyciel pozostawia dzieciom dowolność wyboru techniki podczas wykonywania tego zadania. Prowadzący podkreśla jedynie, że praca plastyczna ma ukazać społeczność szkolną jako wspólnotę ludzi powiązanych ze sobą różnymi zależnościami.

DZIEŃ EDUKACJI NARODOWEJ

Uczniowie z pomocą nauczyciela wyszukują w internecie informacje o święcie obchodzonym w Polsce dnia 14 października (**Uwaga:** Nauczyciel może poinformować dzieci,

że tego dnia obchodzi się też Światowy Dzień Nauczyciela). Warto zwrócić uwagę na rozwijanie u dzieci umiejętności poruszania się po stronach internetowych i konsultowania z dorosłymi (rodzicami/opiekunami, nauczycielami), czy dana strona internetowa może być używana przez małoletnich uczniów.

Następnie prowadzący zachęca dzieci do rozmowy o pochodzeniu tego święta i wyborze tej daty na jego uczczenie.

Uczniowie mogą, korzystając ze wsparcia innych osób (np. uczniów ze starszych klas, pracowników szkoły, rodziców/opiekunów) przygotować prezentację multimedialną z materiałów, które zostaną przygotowane/wypracowane przez dzieci w czasie zajęć.

„GAZETA PRZYJAZNA”

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Każdy z zespołów jest odpowiedzialny za konkretne zadanie związane z przygotowaniem numeru „Gazety Przyjaznej” z okazji Dnia Edukacji Narodowej. W poszczególnych grupach warto wyznaczyć osoby odpowiedzialne za:

- wymyślenie treści wchodzących w zakres „Gazety Przyjaznej” (np.: wywiad, reportaż z dnia w szkole, zbiór żartów i zabawnych sytuacji z życia klasy),
- zapisywanie tekstów (z pomocą nauczyciela) na komputerze i drukowanie gazety,
- wykonywanie fotografii i ilustracji,

- przeprowadzanie wywiadów,
- współpracę ze starszymi pomocnikami przy wykonaniu prezentacji multimedialnej i zamieszczeniu jej na stronie internetowej szkoły.

Po wykonaniu tego zadania uczniowie, pracując nadal w kilkuosobowych zespołach, zastanawiają się, z jakimi osobami ze szkolnej społeczności chcieliby przeprowadzić wywiad. Po dokonaniu wyboru tych postaci dzieci układają – na podstawie przykładowych tekstów z podręcznika i własnych pomysłów – pytania do wywiadu. Nauczyciel powinien uwrażliwić uczniów, że przed przystąpieniem do wywiadu z konkretną osobą należy ją zapytać o to, czy wyrazi zgodę na rozmowę, a następnie na jej publikację. Dzieci („Reporterzy w akcji”), pracując w zespołach, zgodnie z wyznaczonymi rolami, przeprowadzają wywiady, nagrywają je, zapisują, wykonują fotografie i ilustracje. Zwieńczeniem ich pracy jest świąteczny numer „Gazety Przyjaznej”. Następnie uczniowie przekazują materiały – zebrane w trakcie przygotowania gazety – starszym pomocnikom, którzy na tej podstawie wykonają prezentację multimedialną.

Uwaga: Nauczyciel powinien zachęcić uczniów do wypromowania „Gazety Przyjaznej”. W tym celu prowadzący wspólnie z dziećmi zastanawiają się, w jaki sposób zachęcić innych uczniów i pracowników szkoły do zapoznania się z efektami ich pracy.

SCENARIUSZE

nasza SZKOŁA

Wskazówki, jak korzystać ze scenariuszy i informacje o koncepcji oceniania kształtującego

Proponowane scenariusze odnoszą się do kilku głównych bloków tematycznych i wątków pojawiających się w podręczniku dla klasy drugiej *Nasza szkoła*. Są to:

„**Gazeta Przyjazna**” – propozycja szkolnej gazetki redagowanej przez uczniów; w podręczniku odnosi się do pomysłów na realizację treści związanych ze świętami i uroczystościami.

„**Zaulek słówek**” – propozycja tematów i realizacji treści z zakresu wiedzy o języku.

Projekt edukacyjny – treści, które uczniowie mogą wykorzystać do uczenia się metodą projektu edukacyjnego.

Edukacja przyrodnicza – zagadnienia i tematy, w których eksponuje się rozbudzanie zainteresowań przyrodniczych i rozwijanie wiedzy przyrodniczej głównie przez doświadczenia i obserwacje.

Edukacja polonistyczna – propozycje realizacji treści edukacyjnych na podstawie tekstów literackich (prozatorskich i poetyckich), tekstów informacyjnych, tekstów użytkowych oraz tekstów popularnonaukowych dostosowanych do możliwości poznawczych dzieci.

Działa plastyczne i ikonografia – propozycja pracy rozwijającej u dzieci umiejętność wskazywania i opisywania cech charakterystycznych dzieł plastycznych i ikonograficznych.

Rodzaj zadań i aktywności zaproponowanych w scenariuszach jest podobny do tych przedstawionych w podręczniku. Zarówno w scenariuszach, jak i w podręczniku zwraca się uwagę na samodzielność uczniów w dochodzeniu do wiedzy, współpracę między nimi oraz na rozwijanie tzw. kompetencji miękkich¹. Proponowane aktywności mają również na celu kształtowanie u uczniów odpowiedzialności za swój rozwój, swoją naukę oraz przygotowywanie ich do samokształcenia. Istotne jest również dawanie uczniom okazji do dostrzegania i doceniania swoich zdolności i zainteresowań. Warto zaznaczyć, że scenariusze nie są propozycją do realizowania w całości. Nauczyciel może je dowolnie modyfikować i wybierać z nich treści najbardziej adekwatne do potrzeb uczniów.

Koncepcja oceniania kształtującego

Każdy z zaproponowanych scenariuszy ma strukturę, która powstała na podstawie koncepcji oceniania kształtującego. Poszczególne elementy scenariuszy wynikają z siebie i się uzupełniają.

Ocenianie kształtujące obejmuje podejście do edukacji i do ucznia oraz praktyczne rozwiązania, które mogą ułatwić nauczycielowi prowadzenie lekcji. Nauczyciel powinien zaplanować zajęcia/lekcję tak, aby podczas ich realizacji pomagać uczniowi rozwijać się i uczyć. Nauczyciel skupia się przede wszystkim na tym, jak uczą się uczniowie. Zadaje sobie pytanie, czy jego metody nauczania są skuteczne, tzn. czy uczniowie dzięki nim nabywają wiedzę². Rolą nauczyciela w myśl koncepcji oceniania kształtującego jest poznanie warunków, które sprzyjają konkretnemu uczniowi w uczeniu się, oraz stwarzanie sytuacji, w których uczeń będzie mógł najbardziej efektywnie się rozwijać. Bardzo istotnymi elementami tego procesu są indywidualizacja i podmiotowe traktowanie uczniów. Zajęcia edukacyjne to sytuacja, w której nauczyciel i uczeń w partnerskich relacjach zmagają się do osiągnięcia celu. W ocenianiu kształtującym przywiązuje się wielką wagę do tego, aby uczniowie byli świadomi celów zajęć/lekcji oraz aby identyfikowali się z nimi. Dla powodzenia procesu uczenia się duże znaczenie mają świadomość i intencjonalność, dlatego uczniowie powinni wiedzieć, co robią, w jakim celu to robią i jaki będzie efekt ich działań. Praktyczne wykorzystanie teoretycznych założeń oceniania kształtującego przedstawiono poniżej.

STRUKTURA SCENARIUSZY

Czas trwania zajęć

Zaproponowany czas trwania zajęć jest orientacyjny. Scenariusze są skonstruowane tak, aby nauczyciel mógł je modyfikować i wybierać spośród zaproponowanych treści te najbardziej odpowiednie dla jego uczniów, nie tracąc przy tym istotnych elementów struktury. Ze względu na możliwości i potrzeby poszczególnych uczniów oraz na specyfikę pracy w konkretnej klasie nauczyciel może zaplanować i przeznaczyć na dane zajęcia więcej lub mniej czasu, niż zaproponowano w scenariuszu.

Cele

Kluczowym elementem scenariuszy są cele edukacyjne. Cele zaproponowane nauczycielowi w scenariuszach są orientacyjne i odnoszą się do wszystkich uczniów, również tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – uczniów uzdolnionych oraz tych mających trudności w uczeniu się. Cele są dla nauczyciela materiałem, z którego może on wybrać

¹ Por. Nęcka E., (2012), *Psychologia twórczości*, Sopot: GWP, s. 159.

² Por. Sterna D., (2014), *Uczę (się) w szkole*, Warszawa: CEO, s. 17.

treści najbardziej adekwatne dla klasy czy grupy, z którą pracuje. Mają postać operacyjną, aby służyły nauczycielowi podczas ewaluacji zajęć i udzielania uczniom informacji zwrotnych. Cele proponowane w scenariuszach mają służyć motywowaniu uczniów do aktywności i zaangażowania podczas zajęć. Korzystanie z celów zajęć w codziennej praktyce może ułatwić nauczycielowi takie przygotowanie kolejnych zajęć/lekcji, aby odwoływać się w nich do tego, co uczniowie już znają. Takie wzmacnianie wiedzy i umiejętności sprzyja efektywnemu uczeniu się. Odnoszenie się do celów zajęć pomaga też uczniom monitorować swoje uczenie się oraz daje im jasne wskazówki, jak przebiega ich rozwój. Osiągnięciu zaproponowanych celów służą zadania i ćwiczenia zaproponowane w części „Klucz do celów”.

Kryteria sukcesu ucznia

Treści zaproponowane jako **Kryteria sukcesu ucznia** wiążą się bezpośrednio z celami operacyjnymi. Są to cele sformułowane w taki sposób, by były zrozumiałe i czytelne dla uczniów. Tę część materiału przedstawionego w scenariuszach nauczyciel może wykorzystać do przedstawienia uczniom. Kryteria sukcesu ucznia są w pewnym stopniu wyznacznikiem tego, czy cel został zrealizowany i na ile uczniowi udało się osiągnąć sukces. Dlatego te treści są językowo dostosowane do możliwości poznawczych uczniów, bardzo konkretne, nieabstrakcyjne oraz możliwe do wykonania w przeciętnych warunkach. Ważne, aby uczniowie identyfikowali się z kryteriami sukcesu i mieli poczucie, że są one „skrojone na ich miarę”. Wiąże się to ze strefą najbliższego rozwoju ucznia, czyli sytuacją i treściami, które nie są ani za łatwe, ani za trudne. W przypadku każdego człowieka strefa najbliższego rozwoju jest inna, wiąże się z wiedzą i doświadczeniem, które już posiada, z motywacją i ogólnie z sytuacją, w której się znajduje. Warto ustalać kryteria sukcesu z uczniami tak, aby były one dostosowane do ich możliwości. Można powiedzieć, że formułując własne kryteria sukcesu, uczeń jest autorem swojego rozwoju.

Propozycje zamieszczone w scenariuszach mają charakter modelowy. Warto wyznaczyć podczas lekcji czas, w którym uczniowie po poznaniu celów edukacyjnych będą wspólnie z nauczycielem ustalać, co konkretnie będzie miarą ich sukcesu. Ten element w scenariuszach jest dobrą okazją do czynienia z uczniami podmiotów uczenia się oraz do wcielania w życie idei indywidualizowania edukacji. Być może dobrym pomysłem będzie wymyślenie wspólnie z uczniami własnej nazwy dla tych treści zajęć/lekcji. Istotne jest, aby uczniowie w czasie zajęć mieli możliwość ciągłego odnośnienia się do kryteriów sukcesu. Mogą być one zapisane w widocznym miejscu, w zeszytu ucznia, przedstawione w formie piktogramów lub w inny sposób opracowany w danej grupie. Kryteria sukcesu są dla uczniów jasną i czytelną informacją, co będzie podlegało ocenie. Są zatem tym, na co będą zwracać uwagę nauczyciel i uczeń, ewaluując i oceniając pracę na zajęciach. Są swoistą umową między nauczycielem a uczniem. Uczeń będzie z tego rozliczany i na tej podstawie będzie oceniana jego praca³.

Pytanie kluczowe

Główną funkcją pytania kluczowego jest zaintrygowanie uczniów i przykucie ich uwagi. Warto, aby nauczyciele sami wymyślili pytania kluczowe dla swoich uczniów na podstawie celów zajęć i ich tematu. Pytanie kluczowe może być niejednoznaczne, dość abstrakcyjne, może odwoływać się do humoru i nawet odległych skojarzeń. Formułowanie pytania kluczowego ma obudzić w uczniach motywację⁴ do szukania odpowiedzi i zaangażowania się w zajęcia/lekcje.

Przebieg zajęć. Rozgrzewka

Treści i zadania proponowane w **rozgrzewce** mają za zadanie pobudzić uczniów do działania i uruchomić ich potencjał intelektualny. Ważnym elementem są tutaj ćwiczenia i zadania odnoszące się do działań twórczych i kreatywności uczniów. Nazwa nawiązuje do aktywności fizycznej i w pewnym stopniu na podobny charakter. Celem tej części zajęć/lekcji jest stymulowanie aktywności mózgu. Aby nauka była efektywna, istotne jest skupienie uwagi. Stosowanie ćwiczeń i zabaw mających charakter rozgrzewki wiąże się też z pobudzaniem u uczniów twórczości⁵.

Zadania zaproponowane w tej części scenariuszy są też odpowiedzią, jak wspierać indywidualne zdolności uczniów i wykorzystywać różnice w procesie uczenia się poszczególnych dzieci⁶. Rozgrzewka to zadania, które dają uczniom czas na wprowadzenie w nowe treści oraz okazję do pobudzenia aktywności intelektualnej⁷. Warto, aby ćwiczenia w rozgrzewce nawiązywały do tego, czego uczniowie uczyli się wcześniej i miały charakter powtórki.

Przebieg zajęć. Klucz do celów

W tej części zajęć treści i zadania służą bezpośrednio realizacji celów zajęć/lekcji. Zadania są skonstruowane w taki sposób, by uczniowie mogli na bieżąco odnosić się do swoich kryteriów sukcesu i by mieli świadomość, co robią oraz

³ Por. Sterna D., *Uczę (się)...*, op. cit., s. 29.

⁴ Por. Nęcka E., *Psychologia...*, op. cit., s. 96.

⁵ Por. Ibidem, s. 58–82.

⁶ Zob. Nęcka E., (2000), *Pobudzenie intelektu. Zarys formalnej teorii inteligencji*, Kraków: Universitas, s. 168–169.

⁷ Żylińska M., (2013), *Neurodydaktyka, czyli nauczanie przyjazne mózgowi*, Gdynia: Wyspa – Wydawnictwo i Ośrodek Innowacji Edukacyjnych, s. 61–62.

jaki jest cel ich działania⁸. W zadaniach i ćwiczeniach przykładła się dużą wagę do współpracy uczniów w parach i w zespołach⁹. Wspólnym elementem większości aktywności jest to, że odnoszą się do wielu różnych stylów uczenia się i funkcjonowania poznawczego, społecznego i emocjonalnego uczniów. Stąd nazwa **Klucz do celów**, by zwrócić uwagę nauczycieli realizujących proponowane zajęcia na wielość dróg prowadzących do osiągnięcia tego samego celu oraz na różnorodność i indywidualność uczniów. Zadania i ćwiczenia często odnoszą się do praktycznych działań i komunikowania się z innymi ludźmi, a także do działań w terenie (np. sondy i wywiady). Te zadania mają na celu rozwijanie u uczniów kompetencji interpersonalnych oraz umiejętności współpracy. Nawiązują też do społecznego kontekstu uczenia się¹⁰. Uczenie się we współpracy z innymi i w sytuacjach społecznych jest efektywne oraz daje uczniom możliwość holistycznego rozwoju¹¹. W czasie zajęć i podczas realizowania kolejnych zadań warto dać uczniom czas na prezentowanie efektów swojej pracy i możliwość doświadczenia odpowiedzialności za kierowanie uczeniem się (np. rzetelne wykonanie jednego zadania w zespole jest podstawą do pracy przy następnym zadaniu).

W proponowanych scenariuszach zadania i ćwiczenia często mają charakter gier i zabaw. Ma to służyć m.in. treningowi zachowań społecznych¹². Wiele zadań opiera się też na bezpośrednim doświadczeniu i obserwacjach uczniów. Te zadania i treści mają ich zachęcić do aktywnego poznawania otoczenia oraz do weryfikowania różnych informacji¹³. Warto, aby nauczyciel, przygotowując zaproponowane w scenariuszach ćwiczenia czy zadania, dawał uczniom możliwość doświadczenia potrzeby wybierania informacji i selekcjonowania ich. Stąd odniesienia i propozycje, aby treści ze scenariusza uzupełniać o korzystanie z prasy, zasobów biblioteki szkolnej czy internetu¹⁴.

Przebieg zajęć. Podsumujmy (informacja zwrotna i ocena koleżeńska)

Ostatnia część zajęć ma za zadanie domknąć i podsumować to, nad czym pracowali uczniowie. Ma też charakter ewaluacji. Zadania i ćwiczenia prezentowane w tej części mają skłaniać dzieci do autorefleksji, poznawania siebie, skupienia się na swoim procesie uczenia się. Temu służą ocena koleżeńska i informacja zwrotna, na które w proponowanych scenariuszach jest miejsce. Warto, aby nauczyciel i uczniowie opracowali najbardziej odpowiedni dla nich sposób realizowania tej części zajęć (aby wymyślili i stosowali własne techniki i praktyczne rozwiązania). W scenariuszach oraz w części materiału w poradniku dla nauczyciela podano kilka praktycznych rozwiązań, które można dowolnie łączyć, zmieniać i modyfikować. Ważne, by zachować ich istotę i cel, którymi są pobudzanie do autorefleksji ucznia i nauczyciela, przekazywanie informacji o tym, jak funkcjonuje się poznawczo i społecznie (ocena koleżeńska) oraz motywowanie uczniów do rozwoju. Służy temu nazywanie i podkreślanie indywidualnych mocnych stron i cech oraz pokazywanie konkretnego sposobu, jak te predyspozycje wykorzystać do pracy nad słabościami i trudnościami (informacja zwrotna nauczyciela dla ucznia). Modyfikując proponowane metody, warto pamiętać, by nauczyciel czuł nad przebiegiem oceny koleżeńskiej, bo powinna ona mieć charakter dialogu i skupiać się na tym, jak przebiegała współpraca¹⁵. Głównym zadaniem tak rozumianego oceniania jest ewaluacja własnego uczenia się uczniów¹⁶. Ocena koleżeńska powinna mieć charakter podsumowania współpracy. W przypadku uczniów w młodszym wieku szkolnym warto, aby nauczyciel proponował wąski zakres do oceny, np. współpracę przy wykonaniu konkretnego zadania¹⁷. Nie przykładła się dużej wagi do oceny sumującej.

Ocena sumująca nie jest dla ucznia informacją, jak nauczyciel widzi jego pracę i rozwój¹⁸. Służy w zasadzie tylko powierzchownemu porównaniu uczniów bez uwzględnienia ich cech indywidualnych. W ocenianiu kształtującym cechy indywidualne (por. „Kryteria sukcesu ucznia”) ucznia i jego rozwój są podstawą do formułowania oceny. Nauczyciel, oceniając ucznia indywidualnie, daje mu informację zwrotną, odnosi się do jego potencjału i zdolności¹⁹. W tak rozumianym ocenianiu jest miejsce na to, by wszystkie indywidualne zdolności, preferencje i style funkcjonowania zostały docenione. Ocena i informacja zwrotna mają służyć rozwojowi ucznia, dlatego warto zwrócić uwagę na twórczość i kreatywność uczniów²⁰.

⁸ Ibidem, s. 209.

⁹ Por. Robinson K., Aronica L., (2012), *Uchwycić żywioł. O tym, jak znalezienie pasji zmienia wszystko*, Kraków: Element, s. 111.

¹⁰ Żylińska M., *Neurodydaktyka, czyli...*, op. cit., s. 88–90.

¹¹ Por. Nęcka E., *Psychologia...*, op. cit., s. 159.

¹² Nęcka E., Sowa J., (2005), *Człowiek-umysł- maszyna. Rozmowy o twórczości i inteligencji*, Kraków: Znak, s. 213.

¹³ Por. Robinson K., (2010), *Oblicza umysłu. Ucząc się kreatywności*, Kraków: Element, s. 97.

¹⁴ Ibidem, s. 45.

¹⁵ Por. Sterna D., *Uczę (się)...*, op. cit., s. 79–81.

¹⁶ Żylińska M., *Neurodydaktyka, czyli...*, op. cit., s. 92.

¹⁷ Por. Gardner H., (2002), *Inteligencje wielorakie. Teoria w praktyce*, Poznań: Media Rodzina, s. 233.

¹⁸ Nęcka E., (2012), *Psychologia...*, op. cit., s. 212–214.

¹⁹ Por. Robinson K., Aronica L., (2012), *Uchwycić żywioł...*, op. cit., s. 53.

²⁰ Zob. Robinson K., (2010), *Oblicza umysłu...*, op. cit., s. 210.

Zadania i treści zaproponowane w tej części zajęć/lekcji wskazują na potrzebę zwrócenia uwagi na pokazywanie konkretnym uczniom, co jest ich mocną stroną i jakie mają uzdolnienia. Warto też zwrócić uwagę na uczniów z indywidualnymi uzdolnieniami i dać im wskazówki, jak je rozwijać²¹. Te zadania służą też budowaniu u uczniów wysokiej samooceny. Mechanizm ten jest istotny dla przebiegu procesu uczenia się i jego efektywności²².

²¹ Gardner H., (2002), *Inteligencje wielorakie...*, op. cit., s. 276.

²² Żylińska M., *Neurodydaktyka, czyli...*, op. cit., s. 189.

TEMAT DNIA: JAK ZACHOWAĆ PAMIĘĆ O LUDZIACH, KTÓRZY ODESZLI?

■ **CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:** zajęcia całodzienne/dwudniowe (w zależności od sposobu i tempa pracy klasy).

■ **CEL ZAJĘĆ:**

- rozwijanie świadomości społecznej i aktywnej postawy w społeczności, w której uczeń żyje.

■ **CELE OPERACYJNE**

Uczeń:

- aktywnie współpracuje z innymi uczniami w opracowaniu scenariusza sondy na temat święta Wszystkich Świętych i Zaduszek;
- opowiada o co najmniej dwóch zwyczajach związanych z upamiętnianiem zmarłych;
- rozumie pojęcie symbolu, podejmuje próby samodzielnego interpretowania różnorodnych symboli związanych ze świętami i zwyczajami;
- poszukuje informacji na temat organizacji zajmujących się kultywowaniem tradycji i zachowywaniem pamięci historycznej, funkcjonujących w najbliższej okolicy;
- zastanawia się, biorąc udział w dyskusji prowadzonej metodą aktywną (np. burzy mózgów), jak może się włączyć w życie lokalnej społeczności;
- przygotowuje uproszczoną mapę najbliższej okolicy, zaznaczając na niej m.in. drogi, tereny zielone, główne budynki, charakterystyczne miejsca.

■ **KRYTERIA SUKCESU UCZNIĄ:**

- przygotowuję wspólnie z innymi uczniami sondę na temat „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?“, ustalając zadania i wyznaczając osoby odpowiedzialne za ich wykonanie;
- dowiaduję się, odwołując się do przeprowadzonej ankiety, na czym – zdaniem członków lokalnej społeczności – polega istota pielęgnowania pamięci o zmarłych i o przeszłości;
- poznaję i potrafię krótko omówić zwyczaje związane z upamiętnianiem ludzi zmarłych zarówno w mojej okolicy, jak i w innych regionach kraju;
- samodzielnie wyjaśniam pochodzenie zwyczajów związanych z dniem Wszystkich Świętych i kojarzących się z Zaduszkami;
- rozumiem, że symbole mogą być rozmaicie interpretowane przez różne osoby;
- sprawdzam, odnosząc się do różnych źródeł (np. rozmawiając z bliskimi, w prasie lub w internecie), jakie organizacje w mojej okolicy zajmują się upamiętnianiem zmarłych;
- zastanawiam się nad możliwościami propagowania w mojej okolicy (w mieście, na wsi, wśród sąsiadów albo w rodzinie) pamięci o ludziach i zdarzeniach z przeszłości;
- wspólnie z koleżankami i kolegami rysuję mapę naszej okolicy.

■ **PYTANIE KLUCZOWE:**

- Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?

■ **METODY I SPOSOBY REALIZACJI CELÓW:**

- Pogadanka, słowny opis nauczyciela nawiązujący do doświadczeń uczniów, praca z tekstem, praca z ilustracją, metoda waloryzacyjna, metoda kierowania samodzielną pracą, burza mózgów, wywiad.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część I. Rozgrzewka

Zabawa „łańcuch skojarzeń”. Uczniowie siedzą w kręgu. Zabawę może rozpocząć nauczyciel lub jeden z uczniów.

Jedno dziecko podaje słowo kojarzące mu się z dniem Wszystkich Świętych i z Zaduszkami (np. wieniec, znicz, jesień itp.). Osoba siedząca po prawej stronie ucznia podaje słowo kojarzące się ze słowem wypowiedzianym przez koleżankę i kolegę itd. W taki sposób powstanie łańcuch skojarzeń.

Przykład łańcuszka skojarzeń: „rodzina”, „święto”, „pamięć”, „szacunek”, „tradycja”, „przywiązanie”.

Część II. Klucz do celów

- Podanie pytania kluczowego: „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?”
- Swobodna rozmowa na temat znaczenia tego pytania, poszukiwanie możliwych odpowiedzi, dzielenie się swoimi doświadczeniami i spostrzeżeniami.
- Wyjaśnienie – na podstawie źródeł prasowych i/lub internetowych – istoty sondy i określenie jej cech charakterystycznych. **Uwaga:** Jeśli dzieci nie mają stałego dostępu do internetu w czasie lekcji, nauczyciel przygotowuje potrzebne materiały (np. artykuły prasowe, wydruki z internetu) przed rozpoczęciem zajęć.
- Uzasadnienie wyboru sondy jako najlepszego narzędzia do wyjaśnienia pytania kluczowego. Wypisanie na dużym kartonie spodziewanych efektów sondy oraz trudności w jej przeprowadzeniu.
- Wskazanie osób pomocnych w uzyskaniu informacji na temat sposobów zachowywania w pamięci zmarłych oraz kultywowania zdarzeń z przeszłości (np. pracownicy szkoły, uczniowie innych klas, rodzice, najbliżsi sąsiedzi itp.).
- Podział uczniów na kilkusobowe zespoły redakcyjne i przydzielenie zadań:
 - operator kamery/dyktafonu lub osoba zapisująca odpowiedzi (w zależności od zasobów szkoły);
 - reporter;
 - osoba odpowiedzialna za opracowanie pytań do sondy (możliwość proponowania pytań przez wszystkich członków zespołu).
- **Uwaga:** Podczas przygotowań do przeprowadzania sondy oraz w trakcie końcowego opracowywania jej wyników określoną funkcję może pełnić kilka osób. Może być też tak, że uczniowie wspólnie będą wykonywać wszystkie czynności.
- Omówienie zasad przeprowadzania sondy. Zwrócenie uwagi dzieci na konieczność uzyskania zgody pytanej osoby na udział w sondzie oraz przekazania jej informacji dotyczących:
 - tożsamości ankieterów;
 - powodów przeprowadzania sondy;
 - tematu sondy;
 - miejsca i sposobu wykorzystania zebranych – w trakcie sondy – informacji;
 - formy podziękowania rozmówcy za rozmowę.
- Zaproponowanie pytań do sondy:
 - Co – zdaniem Pani/Pana – oznacza zwrot „zachowujemy kogoś/coś w pamięci”?
 - Dlaczego ludzie starają się pamiętać o zmarłych oraz o zdarzeniach z przeszłości?
 - Co robimy, aby zachować w pamięci innych ludzi i ważne zdarzenia?
 - Czy zna Pani/Pan w naszej okolicy ludzi kultywujących pamięć o przeszłości i/lub miejsca upamiętniające miniony czas i jego bohaterów?
 - Jakie zna Pani/Pan zwyczaje związane z dniem Wszystkich Świętych i z Zaduszkami?
 - Co – zdaniem Pani/Pana – oznaczają zwyczaje związane z dniem Wszystkich Świętych i z Zaduszkami?
 - Czy zna Pani/Pan inne zwyczaje związane z upamiętnianiem zmarłych i dbaniem o tradycję i historię?
- Przeprowadzenie sondy w kilkusobowych zespołach.
 - Przypomnienie zasad bezpiecznego i kulturalnego zachowania się w miejscach publicznych (szkoła i najbliższa okolica szkoły), zasad poruszania się po drogach i nawiązywania kontaktu ze spotkanymi ludźmi (tylko pod opieką nauczyciela).
 - Przeprowadzenie sondy przez uczniów w budynku szkolnym lub – w miarę możliwości – poza nim (np. wśród pracowników zaprzyjaźnionego urzędu pocztowego) albo wśród mieszkańców domów sąsiadujących ze szkołą.
- Po zakończeniu sondy i po powrocie do klasy dzieci wymieniają się wrażeniami z pracy ankieterów oraz informacjami zebranymi podczas przeprowadzania sondy.
- Przygotowanie materiału do zamieszczenia w klasowej „Gazecie Przyjaznej”:
 - zebranie odpowiedzi na pytania z sondy od wszystkich zespołów – spisanie ich, przygotowanie prezentacji z nagranego materiału, umieszczenie prezentacji lub filmów na stronie internetowej szkoły;
 - przygotowanie artykułu do gazety zawierającego wstęp opisujący działania ankieterów i cel sondy (odpowiedź na pytanie: „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?”);
 - przygotowanie informacji na temat organizacji działających w najbliższej okolicy, zajmujących się dbaniem o kultywowanie tradycji i zachowywanie pamięci o przeszłości;
 - zachęcenie czytelników „Gazety Przyjaznej” do poszukiwania w najbliższej okolicy miejsc, upamiętniających ludzi lub zdarzenia (pomniki, cmentarze, kapliczki, tablice pamiątkowe) i przekazywanie zdjęć/rysunków tych obiektów do redakcji „Gazety Przyjaznej”.

- Przygotowanie na dużym kartonie mapy najbliższej okolicy i zaznaczenie na niej miejsc upamiętniających ludzi lub zdarzenia związane z „Gazetą Przyjazną”.
- Przeprowadzenie burzy mózgów na temat: „Co mogę zrobić, aby zachować w pamięci ważnych ludzi i ważne wydarzenia z przeszłości?”.
- Ocenianie – w odniesieniu do punktów spisanych na początku zajęć – przydatności sondy jako narzędzia służącego zbieraniu informacji.

Część III. Podsumujmy...

- Przypomnienie przez nauczyciela celów lekcji i kryteriów sukcesu.
- Rozmowa na temat poznanej metody zdobywania informacji. Ocena pracy własnej oraz pracy innych uczniów.

Propozycje sformułowań do podsumowania i oceny koleżeńskiejsamooceny oraz informacji zwrotnej:

- „Dobrze czułam się/czułem się w roli ankieterki/ankietera, gdy/ponieważ...”.
- „Najbardziej pomógł mi/pomogła mi..., gdy/ponieważ...”.
- „Chcę dowiedzieć się więcej o...”.
- „Chciałabym/chciałbym nauczyć się więcej o..., aby/ponieważ...”.
- „Najbardziej zaskoczyła mnie informacja o...”.
- „Dziękuję..., że była osoba, która/byli ludzie, którzy...”.
- „Dobrze współpracowało mi się z..., /gdy...”.

Uwaga 1: Nauczyciel powinien wziąć pod uwagę tylko to, co było zawarte w celach i kryteriach sukcesu.

Uwaga 2: Spośród powyższych propozycji nauczyciel i uczniowie mogą wybrać tylko kilka sformułowań.

- Oś samooceny. Propozycja wyrażania przez uczniów oceny własnych dokonań na osi (rysowanej przez nauczyciela na podłodze lub przyklejonej na ścianie) symbolizującej na jednym końcu – nieudaną pracę i brak realizacji celów, a drugim – satysfakcjonującą pracę i realizację celów (samoocena na podstawie kryteriów sukcesu). Ustawienie się dzieci na osi w miejscu oznaczającym stopień zrealizowania przez nie celów lekcji.
- Informacja zwrotna dziecka i nauczyciela (z uwzględnieniem elementów wymagających – w razie potrzeby – dodatkowej pracy i poprawy, a także tych określających mocne strony dziecka i wskazujących kierunek rozwoju).

Uwaga: Nauczyciel powinien wziąć pod uwagę tylko to, co było zawarte w celach i kryteriach sukcesu.

TEMAT DNIA: ROZMOWA PRZEZ PĘDZLE I FARBY¹

■ CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

- zajęcia całodzienne.

■ CEL ZAJĘĆ:

- rozwijanie potrzeby aktywnego obcowania z kulturą oraz samodzielnego interpretowania utworów kultury i dzieł malarskich z poszanowaniem praw autorów dzieł.

■ CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- samodzielnie przedstawia innym, o czym opowiada ilustracja² do wiersza *Pytania* Józefa Ratajczaka;
- próbuje samodzielnie podać argument uzasadniający konieczność wskazania autora dzieła (w tym wypadku ilustracji lub dzieła ikonograficznego);
- podejmuje refleksję nad dziełem sztuki i dzieli się nią z innymi dziećmi;
- opisuje dzieło ikonograficzne, posługując się pojęciem „pierwszego planu” i „drugiego planu”;
- opisuje kolorystykę dzieła ikonograficznego;
- określa nastrój panujący w dziele;
- opisuje emocje, jakie wywołuje w nim kontakt z danym dziełem.

■ KRYTERIA SUKCESU UCZNIĄ:

- opowiadam innym uczniom, co najmniej przez minutę, o tym, co widzę na ilustracji;
- szukam nazwiska autora ilustracji i dowiaduję się, gdzie w książkach/albumach można znaleźć nazwiska autorów dzieł ikonograficznych;
- dzielę się z innymi dziećmi moimi pomysłami, dlaczego warto wiedzieć, kto jest autorem jakiegoś dzieła;
- opowiadam innym dzieciom, co sędzę o ilustracji, wyjaśniając, dlaczego mi się podoba, z czym mi się kojarzy, co czuję i i myślę, gdy na nią patrzę;
- opowiadam o tym, co widzę na obrazie/ilustracji, używając pojęć „pierwszy plan” i „drugi plan”;
- zastanawiam, jaką rolę pełnią kolory w dziele sztuki;
- opowiadam innym dzieciom, jaką historię zobaczyłam/zobaczyłem dzięki ilustracji;
- uważnie słucham wypowiedzi innych dzieci opowiadających o tym, jaką historię poznały dzięki ilustracji.

■ PYTANIE KLUCZOWE:

- Jak można przekazać swoje myśli za pomocą pędzli i farb?

■ METODY I SPOSOBY REALIZACJI CELÓW:

- pogadanka, praca z ilustracją, praca z tekstem, słowny opis, metoda waloryzacyjna – edukacja przez przeżywanie, metoda samodzielnego dochodzenia do wiedzy (np. giełda pomysłów, wyjaśnienie).

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część I. Rozgrzewka

- Swobodna ekspresja plastyczna przy muzyce. Uczniowie na dużych kartonach rysują kredkami/ołówkami swobodnie do muzyki (najlepiej do utworu, w którym zmienia się tempo, np. do muzyki barokowej lub filmowej).
- „Gdybym weszła/wszedł do obrazu...”. Uczniowie przez chwilę przypatrują się obrazom/reprodukcjom/fotografom przygotowanym przez nauczyciela. Dzieci zastanawiają się, jakie przygody mogłyby je spotkać, gdyby „weszły” do swoich obrazów. Uczniowie dobierają się w pary i opowiadają sobie o swoich „przygodach w obrazach”.

¹ Scenariusz może być realizowany jako podstawa do wszystkich zajęć uwzględniających pracę z ilustracją, obrazem lub innym dziełem ikonograficznym.

² Zob. Lorek M., Zatorska M., (2015), *Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1B*, Warszawa: MEN, s. 42–43.

Następnie prezentują swoją opowieść na forum klasy. Rozpoczynają ją słowami: „Gdybym weszła/wszedł do obrazu...”.

Część II. Klucz do celów

- Wspólne opisywanie ilustracji do wiersza *Pytania* Józefa Ratajczaka. Dzielenie się wrażeniami estetycznymi i odczuciami po obejrzeniu dzieła.
- Szukanie w podręczniku – z pomocą nauczyciela – informacji o autorze ilustracji.
- Szukanie informacji o autorach ilustracji/obrazów/dzieł ikonograficznych.
 - Podzielenie uczniów na trzyosobowe zespoły.
 - Poszukiwanie przez dzieci w różnych źródłach informacji o autorach dzieł ikonograficznych: w podręcznikach szkolnych, w albumach malarstwa, w internecie, w prasie, na wystawach, w galeriach (np. szkolne wystawy prac uczniów).
 - Wyszukiwanie przez członków każdej grupy informacji w jednym źródle wiedzy (**Uwaga:** Przydział źródła informacji jest losowy).
 - Przygotowanie przez każdy zespół wskazówek dla pozostałych uczniów o miejscach i sposobach szukania informacji o autorach dzieł ikonograficznych.
- Swobodna rozmowa na temat znaczenia informacji o autorach dzieł.

Uwaga: Konieczność zwrócenia uwagi na aspekt etyczny korzystania z dzieł autorstwa innych osób oraz na umiejętność poszerzania swoich wiadomości przez odnajdywanie informacji.
- „Tak to zapamiętałam/zapamiętałem, tak to widzę”. Praca w parach.
- Opisywanie przez jednego ucznia ilustracji z podręcznika drugiemu dziecku (polecenie polegające na odwzorowaniu dzieła bez konieczności patrzenia na nie, a jedynie uwzględniające wskazówki podawane przez koleżankę/kolegę).
- Porównanie obrazka narysowanego przez dziecko z oryginałem ilustracyjnym.
- Na pierwszym i na drugim planie ilustracji/dzieła ikonograficznego.
 - Przedstawienie uczniom przez nauczyciela kilku dowolnych obrazów i/lub ilustracji (np. w formie multimedialnej).
 - Zaprezentowanie każdego dzieła w krótkim czasie (w ciągu kilku sekund) i polecenie uczniom zapisania (np. hasłowo/jednym słowem) elementów ilustracji zauważonych przez nich jako pierwsze (wyróżniające się).
 - Przedstawianie tego samego dzieła dzieciom przez dłuższy czas i poproszenie ich o wypisanie cech charakterystycznych ilustracji (obejrzenie po raz kolejny).
 - Wprowadzenie przez nauczyciela pojęć: „pierwszy plan” i „drugi plan”.
- Praca w trzyosobowych zespołach (w innym składzie niż we wcześniejszym ćwiczeniu).
 - Opisywanie przez dzieci elementów pierwszego i drugiego planu ilustracji do wiersza *Pytania* Józefa Ratajczaka.
- Prezentacja przestrzenna pierwszego i drugiego planu ilustracji/dzieła ikonograficznego.
 - Konieczność przeprowadzenia zabawy w długim pomieszczeniu (np. korytarz, sala gimnastyczna).
 - Wyznaczenie przez nauczyciela osi (np. narysowanej kredą lub ułożoną z liny lub skakanek) na podłodze.
 - Sformułowanie przez nauczyciela pytania: „Jak ważny/ważna/ważne dla ilustracji na pierwszym planie/na drugim planie jest/są...”.
 - Uwaga:** Konieczność zachowania przez nauczyciela kolejności wskazywania obiektów z pierwszego/drugiego planu ilustracji do wiersza *Pytania* Józefa Ratajczaka.
 - Znaczenie obiektu z pierwszego i drugiego planu dla całego dzieła ikonograficznego. Zajęcie przez uczniów miejsca na osi (usytuowanej na podłodze) między jednym końcem oznaczającym „zupełnie nieważne” a drugim końcem oznaczającym „najważniejsze”.
 - Uwaga:** Zapewnienie uczniom w czasie zabawy możliwości oglądania ilustracji, np. na tablicy multimedialnej ze strony internetowej: <http://naszaszkola.men.gov.pl/podreczniki-dla-klasy-drugiej/>.
- „Kolory też opowiadają swoją historię”. Ćwiczenia rozwijające umiejętność zauważania kolorystyki w dziełach ikonograficznych.
 - Rzucanie przez ucznia kostką na stronie podręcznika przedstawiającej opisywaną ilustrację.
 - Wymyślanie przez dziecko i zapisanie jak największej liczby skojarzeń związanych z miejscem zatrzymania się kostki na odpowiednim kolorze.
 - Rozmieszczenie pozostałych uczniów w kręgu lub przy stolikach (przy uwzględnieniu najlepszej widoczności do obejrzenia prezentowanej ilustracji).
 - Dopisywanie przez dzieci do każdego – wymyślonego wcześniej – skojarzenia z kolorem, np. „granatowy jak...”, „brązowy jak...” itp.
- „Zamienię ten kolor”. Ćwiczenie do wykonania z użyciem prostego programu komputerowego do tworzenia obrazków.
 - Wykonanie przez uczniów obrazka inspirowanego ilustracją z podręcznika.

- „Eksperymentowanie” ze zmianą kolorystyki w pracach. Dzielenie się uczniów (np. w swobodnej rozmowie) pomysłami dotyczącymi wyboru kolorystyki ilustracji.

Uwaga: Propozycja dla chętnych: możliwość wykonania tego zadania w domu i podzielenie się efektami pracy w kolejnych dniach.

Część III. Podsumujmy...

- Przypomnienie przez nauczyciela celów lekcji i kryteriów sukcesu.
- Podsumowanie zajęć. Ocena pracy własnej oraz pracy innych uczniów.

Propozycje sformułowań do podsumowania i oceny koleżeńskej/samooceny oraz informacji zwrotnej:

- „Gdy opisuję obraz albo ilustrację, widzę plany...”
- „Gdybym mogła/mógł zadać pytanie autorowi dzieła...”
- „Zaciekawiło mnie, gdy... powiedziała/powiedział...”
- „Zastanawiam się, co czuła/czuł... z ilustracji...”
- „Myślę, że w pracy malarza/autora obrazów i ilustracji najciekawsze/najtrudniejsze jest...”
- „Dziękuję... za wspólną pracę przy...”

Uwaga 1: Nauczyciel powinien wziąć pod uwagę tylko to, co było zawarte w celach i kryteriach sukcesu.

Uwaga 2: Spośród powyższych propozycji nauczyciel i uczniowie mogą wybrać tylko kilka sformułowań. Informacja zwrotna ucznia i nauczyciela wg opisu zamieszczonego w scenariuszu „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?”

TEMAT DNIA: JAK ZOSTAĆ MISTRZEM OPOWIADANIA?

■ CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

- zajęcia całodzienne.

■ CEL ZAJĘĆ:

- rozwijanie umiejętności podstawowej analizy opowiadania oraz tworzenia krótkich tekstów i zapisywania swoich utworów.

■ CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- określa główną myśl (tezę) w tekście *Jezioro i gwiazdy*³ Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel;
- określa, współpracując z innymi dziećmi, czas i miejsce akcji opowiadania;
- wyodrębnia w utworze relacje przyczynowo-skutkowe;
- zapoznaje się z pojęciem osoby opowiadającej w tekście;
- wskazuje w utworze fragmenty wypowiediane przez osobę opowiadającą w tekście;
- wymyśla dalsze losy bohaterów utworu.

■ KRYTERIA SUKCESU UCZNIĄ:

- określam jednym zdaniem, o czym jest opowiadanie *Jezioro i gwiazdy* Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel;
- sprawdzam, gdzie i kiedy wydarzyła się historia, o której przeczytałam/przeczytałem w opowiadaniu;
- sprawdzam, co i dlaczego wydarzyło się w opowiadaniu;
- wyjaśniam, kim jest osoba opowiadająca w tekście;
- układam we właściwej kolejności wydarzenia, o których przeczytałam/przeczytałem w opowiadaniu;
- wspólnie z innymi uczniami wyobrażam sobie, co mogło się stać, gdy dzieci patrzyły na gwiazdy.

■ PYTANIE KLUCZOWE:

- Jak zostać mistrzem opowiadania?

■ METODY I SPOSOBY REALIZACJI CELÓW:

- pogadanka, praca z tekstem, metoda sytuacyjna, giełda pomysłów, opis i opowiadanie, metoda zajęć praktycznych, edukacja przez przeżywanie.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część I. Rozgrzewka

- Opowieść złożona z puzzli.
Nauczyciel wręcza każdemu uczniowi kartkę w kształcie puzzla. Na każdym kawałku kartki jest zapisane zdanie stanowiące krótką (trzyzdaniową) opowieść. Zadanie dzieci polega na znalezieniu innych uczniów posiadających pozostałe części (elementy) tego samego trzyzdaniowego opowiadania. W ten sposób powstaną trzyosobowe zespoły. Aby stworzyć opowieść, uczniowie muszą dostrzec związek przyczynowo-skutkowy (**Uwaga:** Kształt kartek-puzzli (inny w przypadku każdego opowiadania) może być pomocny w odszukaniu uczniów posiadających pozostałe elementy – części – tego samego trzyzdaniowego opowiadania).
Po złożeniu puzzle z zapisanymi zdaniami będą pasować do siebie, każde opowiadanie powstanie z puzzli o innych kształtach (np. owalnych, prostokątnych, trójkątnych).

Propozycje opowiadań:

1. „Na horyzoncie morza pojawiły się ciemne chmury i zerwał się wiatr”.

³ Jędrzejewska-Wróbel R., *Jezioro i gwiazdy*, (2015), [w:] Lorek M., Zatorska M., *Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1B*, Warszawa: MEN, s. 44–46.

2. „Statek zaczął kotłować się na boki. Przez kotłowanie i fale wszystkie skrzynie wypadły za burtę statku”.
3. „Młody chemik chciał przeprowadzić ciekawy eksperyment. Chłopiec pomieszał wszystkie przyprawy z kuchni mamy i dodał je do zupy. Niestety taki kuchenny eksperyment nikomu nie smakował”.
4. „Pan Jan zapomniał nastawić budzik wieczorem. Następnego poranka zaspał do pracy. Mężczyzna tak się spieszył, że zapomniał założyć skarpetek”.
5. „Całe popołudnie padał deszcz. Asia i Ola chciały pobawić się w deszczu i skakać po kałużach. Niestety dziewczynki miały dziury w kaloszach”.
6. „Pani Ewa wybrała się na zakupy. Zapomniała jednak zabrać listy zakupów. Na szczęście Pani Ewa ją zapamiętała i kupiła wszystko, czego potrzebowała”.
7. „Mały zając wybrał się na pierwszy samodzielny spacer. Tak się z tego cieszył, że z wrażenia nie mógł trafić do swojej nory. Na szczęście spotkał starego zająca, który zaprowadził go do domu”.

Uwaga: Możliwość samodzielnego przygotowania zabawy przez dzieci i wymyślenia przez nie (dla siebie nawzajem) trzydziściu historii.

- „Opowiedz mi o tym, proszę”, czyli jak zostać mistrzem opowiadania. Uczniowie stoją w dwóch kręgach (zewnątrznym i wewnętrznym). Każde dziecko trzyma fotografie/ilustracje wycięte z gazet itp. Dzieci – na podstawie tego, co zauważyły na ilustracji – kolejno opowiadają historię innemu uczniowi znajdującemu się w drugim kręgu. Osoby opowiadające zwracają uwagę na bohaterów historii, miejsce akcji, przebieg wydarzeń itp.

Uwaga 1: Istnieje możliwość zapisania pytań pomocniczych (ukierunkowujących tok narracji) dla osoby opowiadającej na dużym kartonie lub na tablicy.

Uwaga 2: Istnieje możliwość wykorzystania zabawy „Opowiedz mi o tym, proszę” przy realizacji scenariusza poświęconego pracy z ilustracją.

Część II. Klucz do celów

- Czytanie opowiadania *Jeziro i gwiazdy* Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel z podziałem na role: osoba opowiadająca, Karol, mama, Lena, Bartek, Żaneta, Zuzia.
 - Czytanie opowiadania przez uczniów najpierw po cichu (indywidualnie), potem głośno (z podziałem na role).
- Swobodne wypowiedzi uczniów na temat przeczytanego tekstu, dzielenie się spostrzeżeniami, ustalanie kolejności wydarzeń. Ponowne odpowiadanie na pytania zawarte w I części scenariusza (zob. „Opowiedz mi o tym, proszę”).
- Zabawa ruchowa „Goniec”. Usytuowanie uczniów w kręgu. Umieszczenie jednego dziecka w środku kręgu i wręczenie mu kartki z zapisanymi początkami zdań, np.:
 - „Gdyby mama Zuzi wyglądała jak Mikołaj Kopernik...”
 - „Gdyby niebo było bez chmur...”
 - „Gdyby w domu Zuzi nie zgasło światło...”
 - „Gdyby na ulicy nie świeciła latarnia...”
 - „Gdyby dzieci nie wyobraziły sobie, że plama to jezioro...”
 - „Gdyby kapeć Zuzi nie wylądował w »jeziorze«...”
- Kto „snuje” opowieść w opowiadaniu? Określenie „tożsamości”, roli i funkcji osoby opowiadającej historię zarówno w opowiadaniu *Jeziro i gwiazdy* Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel, jak i innych tekstach literackich. Zwrócenie uwagi dzieci na liczbę osób opowiadających w danym utworze.
- Opowiadanie z kłębkami wełny.
 - Usytuowanie dzieci w kręgu.
 - Pełnienie przez każdego ucznia roli osoby „snującej” (kontynuującej) opowieść o dalszych przygodach dzieci z tekstu *Jeziro i gwiazdy* Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel.
 - Kontynuowanie opowiadania dalszych losów bohaterów z utworu *Jeziro i gwiazdy* Roksany Jędrzejewskiej-Wróbel przez ucznia trzymającego kłębek wełny.
 - Po skończeniu zadania (opowieści jedno- lub kilkudzaniowej) rzucenie (bez wypuszczania nici z dłoni) przez opowiadającego ucznia kłębka do kolejnej osoby.
 - Zakończenie zabawy – konsekwencją wyczerpania się pomysłów dzieci na dalszą część opowiadania lub na skutek rozwinięcia całego kłębka wełny.
- Praca w trzyosobowych zespołach i tworzenie – wg pomysłów dzieci – opowiadań do książki *Historie z pajęczych nici* (lub innego tekstu wymyślonego przez uczniów).
 - Konieczność uwzględnienia przez dzieci dialogów w każdym opowiadaniu.
 - Wykonanie przez uczniów ilustracji do określonego opowiadania.
- Zaprezentowanie prac przez poszczególne zespoły na forum klasy i wspólne ustalenie kolejności opowiadań we wspólnej książce.

Część III. Podsumujmy...

- Przypomnienie przez nauczyciela celów i kryteriów sukcesu.
- Ocena pracy własnej oraz pracy innych uczniów.

Propozycje sformułowań do podsumowania i oceny koleżeńskej/samooceny oraz informacji zwrotnej:

- „Najbardziej interesujące w roli osoby »snującej« opowieści jest...!” (**Uwaga:** poznawanie własnego stylu uczenia się)
- „Moim zdaniem najtrudniejsze w roli osoby »snującej« opowieści jest...”.
- „W wymyślaniu opowiadań najbardziej pomocne jest...”.
- „Najbardziej zaskoczyła mnie informacja o...”.
- „Gdybym spotkała/spotkał dzieci z opowiadania *Jezioro i gwiazdy*, ...”.
- „Dobrze współpracowało mi się z..., gdy...”.
- Informacja zwrotna ucznia i nauczyciela wg opisu zamieszczonego w scenariuszu „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?”.

TEMAT DNIA: JAK POROZUMIEWAJĄ SIĘ ZWIERZĘTA?⁴

■ CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

- zajęcia całodzienne.

■ CEL ZAJĘĆ:

- zapoznanie z tekstem popularnonaukowym i rozwijanie umiejętności czytania go ze zrozumieniem.

■ CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- podaje główną tezę (myśl przewodnią) w tekście popularnonaukowym;
- wskazuje w tekście popularnonaukowym co najmniej trzy fakty;
- streszcza tekst popularnonaukowy (w formie wypowiedzi ustnej lub wypowiedzi pisemnej);
- wskazuje, odwołując się do informacji zawartych w tekście *Jak porozumiewają się zwierzęta?*⁵ Adama Wajraka lub w innych źródłach, co najmniej dwa sposoby porozumiewania się zwierząt;
- wymienia co najmniej trzy sytuacje, w których zwierzęta komunikują się ze sobą, i podaje cel komunikowania się zwierząt;
- wyjaśnia powody komunikowania się zwierząt;
- podaje trzy sytuacje (przykłady) komunikowania się zwierząt;
- rozumie konieczność respektowania przez ludzi praw obowiązujących w świecie przyrody;
- wskazuje i omawia sytuacje przykłady niszczącej ingerencji człowieka w świecie natury.

■ KRYTERIA OCENY SUKCESU UCZNIĄ:

- w jednym zdaniu opowiadam, o czym jest tekst *Jak porozumiewają się zwierzęta?* Adama Wajraka;
- wymieniam trzy fakty dotyczące porozumiewania się zwierząt, o których dowiedziałam się/dowiedziałem się z tekstu *Jak porozumiewają się zwierzęta?* Adama Wajraka;
- krótko opowiadam o tym, czego dowiedziałam się/dowiedziałem się z omawianego tekstu;
- podaję trzy różne powody, dla których zwierzęta porozumiewają się ze sobą;
- wspólnie z innymi uczniami tworzę „Kodeks rozmówek ludzko-zwierzęcych”, w którym podajemy, w jakich okolicznościach (sytuacjach) warto porozumiewać się lub nie warto komunikować się ze zwierzętami.

■ PYTANIE KLUCZOWE:

- Jak porozumiewają się zwierzęta?

■ METODY I SPOSOBY REALIZACJI CELÓW:

- parateatralne (elementy metody inscenizacji), elementy metody inscenizacji, pogadanka, praca z tekstem, opis słowny, opowiadanie, samodzielne dochodzenie do wiedzy, obserwacja, rozmowa.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część I. Rozgrzewka

- Zabawa „Plotka”.

Nauczyciel poleca dzieciom zająć miejsca w kręgu. Następnie prowadzący przekazuje jednemu dziecku kartkę z kilkuzdaniowym fragmentem tekstu *Jak porozumiewają się zwierzęta?* Adama Wajraka (np. „Rozmówki zapachowe są innym sposobem porozumiewania się zwierząt. Wiele z nich zostawia zapachowe liściki, które oznaczają, że zwierzę jest zakochany albo zamieszkał na danym terytorium i nie życzy sobie towarzystwa”).

Uczeń, który dostał kartkę, odchodzi na odległość kilku kroków od kręgu. Potem prosi, aby wybrane dziecko

⁴ Analizowany tekst popularnonaukowy musi być napisany językiem dostosowanym do możliwości poznawczych uczniów na tym etapie kształcenia.

⁵ A. Wajrak, *Jak porozumiewają się zwierzęta?*, [w:] M. Lorek, M. Zatorska, *Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1A*, Warszawa 2015, s. 32–33.

podeszło do niego. Potem czyta tej osobie – z zachowaniem poufności wobec pozostałych dzieci – tekst znajdujący się na kartce. Następnie uczeń, który słuchał tekstu, przekazuje go – również na „osobności” – w formie ustnej następnej osobie. Kolejni uczniowie „podają tekst dalej” (w taki sposób, w jaki go zapamiętali podczas relacji od swoich koleżanek/kolegów). „Plotkowanie” trwa tak długo, aż wszyscy otrzymają informację. Ostatnie dziecko wypowiada ją głośno. Na koniec następuje porównanie treści ostatniej przekazanej informacji z pierwowzorem (oryginalnym tekstem).

Uwaga: Istnieje możliwość wykorzystania zabawy „Plotka” jako podstawy do rozmowy na temat niebezpieczeństwa i szkodliwości przekazywania niepotwierdzonych informacji i ich negatywnego wpływu na charakter relacji między ludźmi.

- „Jakie emocje towarzyszą plotce?” (zabawa parateatralna).
Uczeń losuje kartkę z nazwą emocji/nastroju, np.: „strach”, „euforia”, „radość”, „zamyślenie”, „zdziwienie”, „skupienie”.
- Uwaga:** Uczniowie i nauczyciel mogą wspólnie ułożyć taką listę. Następnie dziecko, podobnie jak w kalamburach, za pomocą mimiki i mowy ciała przedstawia określoną emocję/określony nastrój. Pozostali uczniowie mają za zadanie odgadnąć prezentowaną emocję/prezentowany nastrój.

Część II. Klucz do celów

- Spostrzeżenia z zabaw opisanych w I części scenariusza – podstawą do rozmowy i dzielenia się refleksjami na temat sposobów komunikowania się ludzi i zwierząt (mowa, mowa ciała, wydawanie dźwięków i zapachów, inne).
- Przedstawienie celów i kryteriów sukcesu.
- Podanie pytania kluczowego: „Jak porozumiewają się zwierzęta?”
- Wyjście na zewnątrz – zajęcia w terenie.
 - Obserwowanie w najbliższej okolicy szkoły (w parku, w lesie, na wiejskim podwórku) zachowań zwierząt.
 - Praca w parach – dzielenie się obserwacjami i spostrzeżeniami z koleżanką lub kolegą z pary.
- Powrót do sali szkolnej.
 - Wykonanie w parach „zapisu” zwierzęcych rozmów ze szczególnym uwzględnieniem przez uczniów zwierzęcia/ zwierząt zaobserwowanych podczas wycieczki.
 - Zapisanie przez dzieci pomysłów dotyczących potencjalnych „rozmów” zwierząt między sobą, a następnie przedstawienie ich na forum klasy.
- Analizowanie tekstu *Jak porozumiewają się zwierzęta?* Adama Wajraka.

Propozycje pytań do *Jak porozumiewają się zwierzęta?* Adama Wajraka:

- Zapisz jednym zdaniem, czego dowiedziałas się/dowiedziałeś się z tekstu *Jak porozumiewają się zwierzęta?*
- Zapisz co najmniej trzy zdania z tekstu określające fakty (informacje prawdziwe), np.: „Ucieszony pies macha ogonem”.
- Streść w kilku zdaniach tekst *Jak porozumiewają się zwierzęta?* Adama Wajraka. Streszczenie może mieć formę wypowiedzi ustnej lub wypowiedzi pisemnej.
- W wyznaczonych miejscach zapisz i krótko opisz dwa sposoby porozumiewania się zwierząt poznane na podstawie tekstu *Jak porozumiewają się zwierzęta?* Adama Wajraka (**Uwaga:** Możesz wskazać więcej niż dwa sposoby komunikowania się zwierząt).
- W wyznaczonych miejscach wyjaśnij, podając dwa powody, dlaczego zwierzęta porozumiewają się ze sobą.
- Głośne czytanie kolejnych części tekstu *Jak porozumiewają się zwierzęta?* przez nauczyciela i/lub uczniów.
- Prezentacja odpowiedzi na pytania do tekstu *Jak porozumiewają się zwierzęta?* Adama Wajraka.
- „Kula pomysłów” (praca w parach, małych zespołach i z całą grupą).

Polecenie dla uczniów:

Porozmawiaj z koleżanką/kolegą (siedzącą/siedzącym najbliżej ciebie) o tym, kiedy ludzie nie powinni „wtrącać się” do zwierzęcych rozmów. Odpowiedzi możecie zapisać lub je zapamiętać. Gdy wykonacie zadanie, podnieście prawe ręce, aby zasygnalizować, że skończyliście pracę. Poszukajcie w klasie pary, która również pokazuje, że jest już gotowa. Dołączcie do niej i porównajcie swoje pomysły. Potem we czworo zastanówcie się, kiedy ludzie nie powinni „wtrącać się” do zwierzęcej komunikacji. Zapiszcie swoje odpowiedzi (niech zrobi to jedna osoba, którą wspólnie wybieriecie). Gdy będziecie gotowi, podnieście prawe ręce i poszukajcie innego czteroosobowego zespołu, który również będzie gotowy. Dołączcie do niego i tym razem już w ośmioosobowej grupie wymieńcie się swoimi pomysłami (podobnie jak przebiegało to wcześniej). Także i tym razem zapiszcie je, aby o żadnym nie zapomnieć.

Uwaga: Praca tą metodą trwa tak długo, aż powstanie jeden zespół.

- Tworzenie „Kodeksu rozmówek ludzko-zwierzęcych” (zadanie dla całej klasy).
Stworzenie przez uczniów – na podstawie informacji zawartych w tekście popularnonaukowym oraz własnych pomysłów i obserwacji – zbioru zasad bezpiecznego zachowania w czasie kontaktów ze zwierzętami.

Uwaga: Nauczyciel pozostawia uczniom dowolność w wyborze formy kodeksu, np.: tabela, rymowanka, praca graficzna (drogowskazy na kartonach umocowane na patykach), krótki film.

- Podsumowanie ćwiczenia. Zwrócenie uwagi na podwójne znaczenie kodeksu: bezpieczeństwo dla ludzi i bezpieczeństwo dla zwierząt.

Część III. Podsumujmy...

- Przypomnienie przez nauczyciela celów lekcji i kryteriów sukcesu.
- Ocena pracy własnej oraz pracy innych uczniów.

Propozycje sformułowań do podsumowania i oceny koleżeńskej/samooceny oraz informacji zwrotnej:

- „Najwięcej zapamiętałam/zapamiętałem, nauczyłam się/nauczyłem się o sposobie porozumiewania się zwierząt, gdy...”. (**Uwaga:** poznawanie własnego stylu uczenia się)
- „Najbardziej pomogła mi/pomógł mi..., gdy...”.
- „Chcę dowiedzieć się więcej o...”.
- „Chciałabym/chciałbym więcej nauczyć się o..., żeby...”.
- „Najbardziej zaskoczyła mnie informacja o...”.
- „Gdybym spotkała/spotkał..., to...”.
- „Dobrze współpracowało mi się z..., gdy...”.

Uwaga 1: Nauczyciel powinien wziąć pod uwagę tylko to, co było zawarte w celach i kryteriach sukcesu.

Uwaga 2: Spośród powyższych propozycji nauczyciel i uczniowie mogą wybrać tylko kilka sformułowań.

- Informacja zwrotna ucznia i nauczyciela wg opisu zamieszczonego w scenariuszu „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?”.

TEMAT DNIA: CO SŁYCHAĆ POD JESIENNYM NIEBEM?⁶

■ CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

- zajęcia całodzienne.

■ CEL ZAJĘĆ:

- rozwijanie u uczniów wrażliwości estetycznej oraz wzbogacanie ich słownictwa przez kontakt z poezją i prostą analizę utworu lirycznego.

■ CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- określa, jaka jest według niego główna myśl utworu *Pod jesiennym niebem*⁷ Teofila Lenartowicza;
- wymienia wg własnych skojarzeń – na podstawie utworu *Pod jesiennym niebem* Teofila Lenartowicza – co najmniej dwie nazwy uczuć/emocji;
- poznaje zasadę mówiącą o tym, że autor wiersza nie zawsze opowiada o swoich doświadczeniach (np. kreuje wymyśloną postać);
- znajduje w wierszu rymy.

■ KRYTERIA SUKCESU UCZNIĄ:

- mówię, o czym jest wiersz *Pod jesiennym niebem* Teofila Lenartowicza;
- wyobrażam sobie, co czuje osoba, która „opowiada” o tym, co dzieje się pod jesiennym niebem, i próbuję nazwać co najmniej dwa uczucia;
- zastanawiam się, co czuję, jakie emocje mi towarzyszą, gdy czytam, co się dzieje pod jesiennym niebem;
- wiem, że osoba mówiąca wyraża w wierszu swoje poglądy i przeżycia;
- zdaję sobie sprawę, że osoba mówiąca w wierszu nie musi odzwierciedlać doświadczeń autora tekstu poetyckiego;
- znajduję w wierszu dwa rymy (cztery rymujące się słowa);
- współpracując z koleżankami i kolegami, próbuję wymyślić kilka jesiennych rymów;
- dowiaduję się, jak rzeczy, rośliny i zwierzęta z wierszy można upodobnić do ludzi.

■ PYTANIE KLUCZOWE:

- Co słyszeć pod jesiennym niebem?

■ METODY I SPOSOBY REALIZACJI CELÓW:

- skojarzeń, gry słowne, pogadanka, praca z tekstem, metoda drzewka decyzyjnego, burza mózgów, metoda samodzielnego dochodzenia do wiedzy.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część I. Rozgrzewka

- „Poetyckie bingo”.

Uczniowie przygotowują planszę do bingo o polach 4 x 4 kratki, w których wpisują wybrane przez siebie słowa. Poniżej znajduje się propozycja planszy.

	sowa		
	parasol		
	chmury		
	dach		

⁶ Scenariusz jest modelowym przykładem analizy wiersza. Ćwiczenia i propozycje realizacji mają na celu pokazać nieco inne spojrzenie i być pomocą w indywidualizowaniu pracy z uczniami mającymi specjalne potrzeby edukacyjne: uzdolnionymi oraz z uczniami mającymi trudności w uczeniu się.

⁷ Zob. Lorek M., Zatorska M., *Nasza szkoła.... Część 1B*, op. cit., s. 20–21.

Dzieci wymieniają się przygotowanymi przez siebie planszami tak, aby każdy gracz korzystał z innej planszy niż swoja. Zadaniem uczniów jest znaleźć osoby, które podadzą im słowa rymujące się z tymi, które mają na planszy. Każdy uczeń może jednorazowo podać innemu graczowi tylko jedno słowo, które ten wpisuje na planszy. Celem zabawy jest jak najszybsze znalezienie rymujących się słów w taki sposób, aby zapisać jeden cały wiersz w tabeli (np. znaleźć trzy rymy do słowa „parasol”).

- „Tropienie myśli” – zabawa w kole. Uczniowie zapisują fragment zdania: „Za oknem widzę...”, kończąc je wg własnego pomysłu. Następnie siadają w kole, trzymając swoje kartki w dłoniach. Zamieniają się kartkami, przekazując je zgodnie z ruchem wskazówek zegara o pięć osób. Następnie kolejno czytają zdania z kartki, którą otrzymali. Zadaniem osoby czytającej zdanie jest wyobrazić sobie, co mogło pomyśleć dziecko, które je napisało.

Uwaga: Zabawę może rozpocząć nauczyciel, aby pomóc uczniom w wykonaniu zadania o dość wysokim poziomie abstrakcji. Nauczyciel może powiedzieć: „Ktoś napisał: »Za oknem widzę drogę i samochody«. Może ta osoba myślała o podróży w dalekie strony?”

Część II. Klucz do celów

- Rozmowa o istocie poezji (wierszy).
 - Wyszukiwanie w różnych źródłach wiedzy definicji poezji i definicji wiersza.
 - Swobodne wypowiedzi dzieci wyjaśniające powody tworzenia poezji przez ludzi.
- Szukanie odpowiedzi na pytanie: Czy warto tworzyć poezję?
 - Próba odpowiedzi na pytanie przy wykorzystaniu uproszczonej metody drzewka decyzyjnego.
 - Odwoływanie się przez każde dziecko do wcześniejszej dyskusji na temat poezji i wpisywanie we właściwe miejsca na drzewku argumentów uzasadniających jego odpowiedź na pytanie.
 - Dyskusja dzieci nad istotą poezji i potrzebą jej tworzenia (przekonywanie do swoich racji).
 - Ustalenie możliwie spójnego stanowiska dotyczącego odpowiedzi na pytanie: Czy warto tworzyć poezję? i uzupełnienie miejsca w drzewku decyzyjnym (na koronie) przez wpisanie następujących stwierdzeń, np.:
 - a) „Warto pisać wiersze, ponieważ...”
lub
 - b) Nie warto pisać wierszy, ponieważ...”
- Czytanie wiersza *Pod jesiennym niebem* Teofila Lenartowicza.
 - Odczytanie tekstu przez jednego ucznia lub przeczytanie wiersza przez nauczyciela (z uwzględnieniem różnic między deklamowaniem/głośnym czytaniem poezji a czytaniem innych tekstów literackich, np. opowiadań).
- „Tak wygląda ten wiersz” – zabawa parateatralna.
 - Przygotowanie przez uczniów (w kilkuosobowych zespołach) prezentacji treści wiersza *Pod jesiennym niebem*.
 - Czytanie na głos wiersza przez jednego ucznia, a następnie prezentowanie treści tego utworu przez pozostałe dzieci z grupy (z wykorzystaniem mimiki, mowy ciała – pantonima).
 - Zaprezentowanie na forum klasy pomysłów wszystkich dzieci.
 - Wspólne dzielenie się przez uczniów spostrzeżeniami dotyczącymi treści wiersza oraz samego ćwiczenia.
- „Czy wiersz musi mieć rymy?” – nawiązanie do ćwiczenia z rozgrzewki („Poetyckie bingo”).
 - Szukanie w wierszu *Pod jesiennym niebem* słów rymujących się i fragmentów pozbawionych rymów.

Propozycje pytań pomocniczych do analizy wiersza:

- Wyjaśnij, po czym poznajesz, że dany utwór jest wierszem?
- W wierszu *Pod jesiennym niebem* pojawiają się fragmenty z rymami, ale są też miejsca ich pozbawione. Wskaż, które fragmenty tego tekstu poetyckiego bardziej ci się podobają – te z rymami czy bez rymów.
- Jak sądzisz, dlaczego autor wiersza nie zdecydował się na to, aby wszystkie słowa w jego utworze się rymowały?
- Zastanów się i powiedz, czym autor zastąpił rymy w wierszu.
- Gdybyś pisał/pisała swój wiersz, czy byłyby w nim rymy? Uzasadnij swoją odpowiedź.
- „Parasol pełen emocji. Jaką jesień widzisz w tym wierszu?” – praca w parach.
 - Dzielenie się uczniów swoimi wrażeniami i emocjami po lekturze wiersza *Pod jesiennym niebem* Teofila Lenartowicza.
 - Wpisywanie przez dzieci na szablonie parasola co najmniej czterech (każdy uczeń z pary przynajmniej po dwa) określeń dotyczących emocji i skojarzeń po lekturze tekstu Lenartowicza.
- Ile emocji kryje się w wierszu?
 - Prezentacja pomysłów zespołów (zanotowanych na parasolach) na forum klasy.

- Umieszczenie przez każdą grupę swoich pomysłów w widocznym miejscu w klasie (np. na tablicy).
- Zwrócenie uwagi przez nauczyciela na różnorodność emocji wywołanych lekturą wiersza *Pod jesiennym niebem* Teofila Lenartowicza, a także na wielość pomysłów interpretacji tego tekstu poetyckiego.
- Przeprowadzenie rozmowy na temat: „Dlaczego ten sam wiersz może wzbudzać tyle różnych emocji i skojarzeń? Jakie są pozytywne strony takiej sytuacji?” (nawiązanie do ćwiczenia z drzewkiem decyzyjnym z rozgrzewki oraz do informacji zanotowanych na parasolach).
- Kreowanie świata w poezji. Kto i w jakim celu pisze wiersze? – ćwiczenie kształtujące umiejętność dostrzegania przez dzieci różnic między autorem wiersza a osobą mówiącą w tekście poetyckim i/lub między autorem wiersza a bohaterem tekstu poetyckiego.

Propozycje tematów:

- a) Wyobraź sobie i opowiedz, co mógłby powiedzieć kot, któremu chce się spać.
 - b) Wyobraź sobie i opowiedz, co mógłby powiedzieć/czuć/przeżywać kamień, który wpadł w wysoką trawę.
 - c) Wyobraź sobie i opowiedz, co mogłaby powiedzieć/czuć/przeżywać chmura goniona przez wiatr.
 - d) Wyobraź sobie i opowiedz, co mogłoby powiedzieć/czuć/przeżywać okno, w którym odbija się słońce.
 - e) Wyobraź sobie i opowiedz, co mogłaby powiedzieć/czuć/przeżywać mrówka, która jest głodna.
 - f) Wyobraź sobie, co mogłaby powiedzieć/czuć/przeżywać gazeta, która leży na stole.
 - g) Wyobraź sobie i opowiedz, co mógłby powiedzieć/czuć/przeżywać parasol zgubiony w tramwaju.
 - h) Wyobraź sobie i opowiedz, co mogłaby powiedzieć/czuć/przeżywać gałąź, z której jesienią spadł ostatni liść.
 - i) Wyobraź sobie i opowiedz, co mógłby powiedzieć/czuć/przeżywać zeszyt zostawiony na noc w szkole.
- Wylosowanie przez każdego ucznia jednego tematu przygotowanego przez nauczyciela.
 - Zredagowanie przez dziecko wypowiedzi (2–4 zdania) odnoszącej się do wylosowanego tematu.
 - Zaprezentowanie prac przez wszystkich uczniów.
 - Zainicjowanie przez nauczyciela rozmowy na temat: „Czy w czasie pisania swojej opowieści wyobrażałaś/wyobrażałeś sobie, że jesteś tym, o czym piszesz (np. kotem, kamieniem, chmurą, oknem, mrówką, gazetą, parasolem, gałęzią, zeszytem)?”
 - Odpowiedzi i spostrzeżenia uczniów są podstawą do wskazania różnic między autorem wiersza a osobą mówiącą w tekście poetyckim i/lub między autorem wiersza a bohaterem tekstu poetyckiego.

Propozycje dla nauczyciela na podsumowanie tego ćwiczenia: Autor wiersza (poeta/twórca) oprócz swojego dzieła może „stworzyć” kogoś, kto opíše jego przeżycia. Nie zawsze autor wiersza opowiada swoją historię i dzieli się osobistymi przeżyciami. W poezji często dzieje się tak, że poeta przedstawia w utworze historię innej osoby, prezentując jej emocje.

Podobna sytuacja miała miejsce, gdy pisaliście wasze historie, wczuwając się (wcielając się) w rolę zwierząt/przedmiotów. Przedstawiliście opowieść o każdym ze – wskazanych w temacie pracy – zwierząt/obiektów, a przecież nie jesteście nimi.

Część III. Podsumujmy...

- Przypomnienie przez nauczyciela celów i kryteriów sukcesu.
- Ocena pracy własnej oraz pracy innych uczniów.

Propozycje sformułowań do podsumowania i oceny koleżeńskiej/samooceny oraz informacji zwrotnej:

- „Według mnie najciekawsze w byciu poetą jest ...”. (**Uwaga:** poznawanie własnego stylu uczenia się)
- „Chcę dowiedzieć się więcej o ...”.
- „Najlepiej poznałam/poznałem wiersz, gdy ...”.
- „Najbardziej zaskoczyła mnie informacja o ...”.
- „Gdybym spotkała/spotkał poetę, tobym ...”.
- „Dobrze współpracowało mi się z ..., gdy ...”.

Uwaga: Nauczyciel powinien wziąć pod uwagę tylko to, co było zawarte w celach i kryteriach sukcesu.

- Oś samooceny wg opisu zamieszczonego w scenariuszu „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?”
- Informacja zwrotna ucznia i nauczyciela wg opisu zamieszczonego w scenariuszu „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?”

TEMAT DNIA: JAK BADAMY POGODĘ?⁸

■ METODA PROJEKTU W KLASIE. PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

W pracy metodą projektu szczególnie podkreśla się aktywność uczniów oraz kierowanie pracą przez nauczyciela. Jego rola polega na koordynowaniu działań podejmowanych przez dzieci i – w razie potrzeby – podawaniu uczniom niezbędnych wskazówek do działań. W samej pracy tą metodą wartość edukacyjna wyraża się przede wszystkim w realizowaniu projektu, pracy nad nim, mniej istotne są efekty działań uczniowskich. Proces kształtowania u dzieci określonych umiejętności, a także sposób zdobywania przez nie wiedzy na dany temat są ważniejsze od finalnych rezultatów projektu. Poza realizowaniem celów edukacyjnych istotne jest położenie akcentu na rozwijanie samoświadomości uczniów, umiejętności samodzielnego uczenia się i wyrabianie potrzeby ciągłego doskonalenia się. Praca metodą projektu ma na celu rozwijanie m.in. postawy innowacyjności, odwagi, współpracy, umiejętności negocjacji, samodzielności, odpowiedzialności, poczucia podmiotowości ucznia, umiejętności rozpoznawania przez niego swoich mocnych stron i ograniczeń, podejścia interdyscyplinarnego. W pracy metodą projektu szczególnie ważne jest akcentowanie podmiotowości ucznia, człowieka oraz działanie dla dobra wspólnego.

Poznanie rzeczywistości za pomocą metody projektu ma charakter całościowy (np. dzieci na różnych etapach projektu angażują uczniów innych klas, rodziców, pracowników szkoły, sąsiadów), a efekty, do których zmierzają uczniowie, powinny mieć znaczenie dla innych osób (dzieci mogą np. wydać broszurę ze wskazówkami, jak oszczędzać energię elektryczną w domu).

W metodzie projektu odchodzi się od tradycyjnego oceniania działań uczniów przez nauczyciela. Dominuje natomiast ocena koleżeńska. Uczniowie przed sobą nawzajem odpowiadają za sposób i jakość wykonanych (powierzonych) zadań. Trzeba pamiętać o tym, że ocenianie i ewaluacja są również elementem uczenia się i rozwoju dziecka.

Realizację projektu można podzielić na następujące etapy:

- a) przygotowanie projektu – ustalenie jego tematu, określenie celów projektu oraz zaplanowanie sposobu jego realizacji;
- b) wykonanie zaplanowanych działań;
- c) prezentacja efektów projektu w środowisku lokalnym;
- d) ewaluacja projektu⁹.

■ CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

- projekt należy przeprowadzić w ciągu mniej więcej dwóch tygodni.

■ CEL ZAJĘĆ:

- rozwijanie zainteresowań przyrodniczych przez pracę metodą projektu.

■ CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- zapoznaje się z projektem jako sposobem uczenia się i poznawania rzeczywistości;
- rozwija umiejętność pracy w zespole;
- rozwija umiejętność planowania działań, stawiania sobie celów oraz angażowania się w projekty społeczne;
- rozwija postawę szacunku dla każdego człowieka poprzez respektowanie jego zdania i cech indywidualnych;
- kształtuje postawę systematyczności i obowiązkowości;
- prowadzi proste doświadczenia związane z obserwacją zjawisk pogodowych, takich jak zachmurzenie, temperatura, opady, wiatr;
- zapoznaje się z istotą i celem funkcjonowania ogródków meteorologicznych;
- korzysta z podstawowych urządzeń meteorologicznych i współpracuje z koleżankami i kolegami przy konstruowaniu wiatrowskazu/wiatromierza, deszczomierza;
- odczytuje informacje z termometrów;

⁸ Zajęcia z wykorzystaniem metody projektu mogą być podstawą realizacji zajęć podczas zajmowania się określonym tematem z klasą lub stanowić – w całości lub we fragmentach – dodatkową aktywność dla uczniów szczególnie zainteresowanych realizacją jakiegoś problemu. Scenariusz został opracowany na podstawie treści podręcznika *Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 2. Część 1B*, s. 22–29, s. 34–35, s. 40–41, s. 54–55.

⁹ Por. Mikina A., Zajac B., (2010), *Metoda projektów w gimnazjum. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów gimnazjów*, Warszawa: ORE.

- dostrzega związki przyczynowo-skutkowe zachodzące w przyrodzie;
- tłumaczy, na czym polega zjawisko krążenia wody w przyrodzie;
- korzysta z instrukcji przy przeprowadzaniu prostych doświadczeń i samodzielnie wyszukuje informacje potrzebne do wykonania podstawowych doświadczeń;
- samodzielnie szuka informacji w różnych źródłach, w tym w źródłach elektronicznych;
- na podstawie obserwacji chmur opowiada wg własnego pomysłu o spodziewanych zmianach w pogodzie;
- zapoznaje się z rodzajami opadów w różnych strefach klimatycznych;
- zna różne rodzaje map – korzysta z map klimatycznych i fizycznych, wyszukując w nich z pomocą nauczyciela informacje i dane;
- opowiada, odwołując się do własnych doświadczeń i obserwacji świata przyrody – jak wygląda i na czym polega proces skraplania;
- opisuje znaczenie zjawisk pogodowych i klimatycznych dla życia człowieka, w tym wynikające z nich zagrożenia;
- analizuje informacje pogodowe prezentowane w mediach;
- orientuje się w głównych kierunkach świata;
- wyznacza z pomocą nauczyciela kierunki świata za pomocą kompasu i obserwacji cienia;
- określa kierunek wiatru za pomocą wiatrowskazu;
- zapoznaje się z różnorodnymi rodzajami wiatru i ich znaczeniem dla życia człowieka;
- zapoznaje się z rodzajami zmian w pogodzie pod wpływem różnych rodzajów wiatru;
- wie, że są ekologiczne źródła energii.

■ KRYTERIA SUKCESU UCZNIĄ:

- wymieniam co najmniej trzy korzyści, jakie mam z uczenia się za pomocą metody projektu;
- współpracuję z innymi uczniami przy zakładaniu szkolnego obserwatorium pogody oraz przy redagowaniu informacji pogodowych i ekologicznych w „Gazecie Przyjaznej”;
- wspólnie z innymi uczniami ustaliam cele naszych badań przyrodniczych i określam etapy naszych zadań w projekcie;
- terminowo wykonuję zadania, przydzielone mi w projekcie;
- biorę czynny udział w doświadczeniach przyrodniczych związanych z obserwacją pogody;
- samodzielnie określam moje kryteria sukcesu do zadań związanych z poznaniem: deszczu, chmur, temperatury, wiatru, ekologii, wykorzystania zjawisk pogody w życiu człowieka, niebezpieczeństw płynących ze strony zjawisk pogody; konstruowaniem urządzeń do szkolnego obserwatorium pogody, pisaniem tekstów do kącika meteorologicznego w „Gazecie Przyjaznej”;
- w wybrany przez siebie sposób prezentuję informacje, które zebrałam/zebrałem na temat funkcjonowania ogródków meteorologicznych (np. opisuję, nagrywam film, wykonuję fotografie);
- wspólnie z innymi uczniami przez 10 dni prowadzę dziennik obserwacji meteorologicznych, odczytując informacje z takich urządzeń, jak: termometr, wiatrowskaz/wiatromierz i deszczomierz;
- wspólnie z innymi dziećmi redaguję przewodnik po chmurach i wietrze, w którym wyjaśniam, co prognozują różne rodzaje chmur, wiatru i innych zjawisk pogodowych;
- prowadzę zapis obserwacji meteorologicznych za pomocą wykresów i tabel wg własnego pomysłu;
- opracowuję plakat, współpracując z rówieśnikami, w którym wyjaśniamy, jak krąży woda w przyrodzie;
- przeprowadzam doświadczenia przyrodnicze na podstawie informacji z różnych źródeł;
- wskazuję miejsca na mapach klimatycznych, w których występują pewne charakterystyczne zjawiska pogodowe (np. opady, wiatry);
- wymieniam co najmniej cztery korzyści z wiedzy na temat pogody i różnych zjawisk w przyrodzie i co najmniej cztery zagrożenia wynikające z sił przyrody;
- przez tydzień zapisuję w dzienniku obserwacji, w jakim stopniu informacje pogodowe z mediów pokrywają się z naszymi obserwacjami;
- współpracując z rówieśnikami, rysuję różę wiatrów na podwórku szkolnym, samodzielnie określam kierunki świata;
- sprawdzam poprawność wyznaczonych kierunków świata, używając kompasu;
- do zapisów w dzienniku obserwacji meteorologicznych używam samodzielnie wykonanego wiatrowskazu;
- własnymi słowami tłumaczę, co człowiek może zrobić, by chronić środowisko.

■ METODY I SPOSOBY REALIZACJI CELÓW:

- słowny opis, obserwacja, pomiar, projekt edukacyjny – metoda badawcza, pogadanka, praca z książką, instruktaż i pokaz, metoda zajęć praktycznych, burza mózgów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Uwaga: Proponowany przebieg zajęć ma charakter schematyczny, ponieważ praca metodą projektu ma bardzo indywidualny charakter, a sam kształt projektu zależy od aktywności uczniów.

Część I. Przygotowanie projektu

- Zapoznanie uczniów z metodą projektu.
 - Wyjaśnienie dzieciom istoty i specyfiki metody projektu.
 - Zwrócenie uwagi na korzyści wynikające z pracy tą metodą, a także na możliwość rozwijania przez dzieci określonych cech (kompetencji miękkich) kształtujących się w czasie wykonywania projektu.
- Ustalenie celów projektu:
 - a) dowiem się jak najwięcej o meteorologii i zjawiskach pogody na świecie;
 - b) przygotuję wspólnie z innymi uczniami szkolne obserwatorium pogody;
 - c) spróbuję zachęcić uczniów innych klas i pracowników szkoły oraz naszych sąsiadów do współpracy przy tworzeniu szkolnego obserwatorium pogody;
 - d) przygotuję i/lub poprowadzę w szkolnej „Gazecie Przyjaznej” kącik meteorologiczny.
- Ustalenie celów edukacyjnych i kryteriów sukcesu:

Uwaga: Podzielenie celów i kryteriów sukcesu (zaproponowanych w niniejszym scenariuszu) wg harmonogramu działań opracowanego wspólnie przez uczniów i nauczyciela, a także uwrażliwienie dzieci na cele aktualnie przez nie wykonywane w projekcie.
- Ustalenie harmonogramu pracy przy projekcie wg tabeli.

Propozycje zadań do wyboru – inspiracje dla uczestników projektu:

Projekt „POGODA”				
Lp.	Zadanie do wykonania	Kto pracuje nad zadaniem?	Kto jest odpowiedzialny za wykonanie zadania?	Do kiedy trzeba wykonać zadanie?
1.	Wyjaśnienie pojęć: meteorologia i ogródki meteorologiczne.			
2.	Wskazanie przyrządów do badania pogody.			
3.	Określenie możliwości samodzielnego wykonania przez dzieci przyrządów do mierzenia pogody (z uwzględnieniem osób pomocnych im w przygotowaniu niezbędnych „narzędzi” pomiarowych). Wskazanie przez dzieci – w razie potrzeby – przyrządów do mierzenia pogody koniecznych do zakupienia (z uwzględnieniem osób pomocnych w nabyciu niezbędnych „narzędzi” pomiarowych).			
5.	Określenie sposobu zapisu obserwacji pogodowych.			
6.	Prowadzenie zapisów obserwacji pogodowych i danych znanych z mediów.			
7.	Wykonanie przyrządów do badania pogody.			
8.	Wskazanie – zgodnie z oczekiwaniami uczniów innych klas – przyrządów do mierzenia pogody niezbędnych w szkolnej stacji meteorologicznej.			
9.	Zebranie informacji o chmurach.			
10.	Zebranie informacji o deszczu, innych opadach oraz o obiegu wody w przyrodzie.			
11.	Zebranie informacji o wietrze.			

12.	Przygotowanie kącika meteorologicznego w „Gazecie Przyjaznej”. Zwrócenie uwagi na wiadomości przeznaczone do zamieszczenia w gazecie (np. informacje, ostrzeżenia, wiadomości ekologiczne, sposoby pomocy osobom poszkodowanym przez siły przyrody).			
-----	--	--	--	--

- Ustalenie terminów i form konsultacji uczniów realizujących projekt z nauczycielem.
- Ustalenie sposobu i czasu prezentacji efektów pracy przy projekcie.

Część II. Propozycja sposobów realizacji zaplanowanych zadań

- Szukanie w różnych źródłach (np. w podręczniku, w internecie, w prasie, podczas rozmów z uczniami innych klas i pracownikami szkoły, w trakcie wycieczki do ogródka meteorologicznego) informacji o sposobach badania przyrody.
- Prowadzenie dziennika obserwacji przyrodniczych, zbieranie informacji z mediów, prowadzenie dokumentacji fotograficznej.
- Konstruowanie prostych przyrządów do pomiaru i obserwacji zjawisk pogodowych.
- Przygotowanie i przeprowadzenie ankiety wśród uczniów szkoły na temat ich potrzeb badania pogody i oczekiwań względem szkolnej stacji meteorologicznej oraz kącika meteorologicznego w „Gazecie Przyjaznej”.
- Przygotowanie informacji do „Gazety Przyjaznej” na temat pogody, ekologii i meteorologii.
- Zapisywanie z pomocą nauczyciela danych umieszczonych w różnorodnych tabelach, wykresach oraz na mapach i korzystanie z nich.
- Zachęcenie przez uczniów swoich rodzin do współpracy przy tworzeniu szkolnej stacji badania przyrody.

Część III. Prezentacja efektów projektu

- Uroczyste otwarcie szkolnej stacji badania pogody oraz inauguracja kącika meteorologicznego w „Gazecie Przyjaznej”.
- Przedstawienie teatralne na temat zjawisk pogody wyreżyserowane i zagrane przez uczniów realizujących projekt.

Część IV. Ewaluacja projektu

- Przypomnienie przez nauczyciela celów i kryteriów sukcesu, a także ustalonego harmonogramu działań w projekcie.
- Ocena pracy własnej oraz pracy koleżanek i kolegów.

Propozycje sformułowań do podsumowania i oceny koleżeńskiej/samooceny oraz informacji zwrotnej:

- „Najwięcej zapamiętałam/zapamiętałem, nauczyłam się/nauczyłem się o pogodzie, gdy...”. (**Uwaga:** poznawanie własnego stylu uczenia się)
- „Najbardziej pomogła mi/pomógł mi..., gdy...”.
- „Chcę dowiedzieć się więcej o...”.
- „Chciałabym/chciałbym nauczyć się więcej o..., żeby ...”.
- „Najbardziej zaskoczyła mnie informacja o...”.
- „Najbardziej ucieszyłam się/ucieszyłem się, gdy...”.
- „Dobrze współpracowało mi się z..., gdy...”.

Uwaga 1: Nauczyciel powinien wziąć pod uwagę tylko to, co było zawarte w celach i kryteriach sukcesu.

Uwaga 2: Spośród powyższych propozycji nauczyciel i uczniowie mogą wybrać tylko kilka sformułowań.

- Oś samooceny wg opisu zamieszczonego w scenariuszu „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?”.
Uwaga: Możliwość wykorzystania odmiennego sposobu przedstawienia samooceny i oceny koleżeńskiej – zaproponowanego w innej części poradnika.
- Informacja zwrotna ucznia i nauczyciela wg opisu zamieszczonego w scenariuszu „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?”.

TEMAT DNIA: JESIENNA WYCIECZKA

■ CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

- zajęcia całodzienne.

■ CEL ZAJĘĆ:

- rozwijanie postawy aktywnego badacza otoczenia oraz myślenia przyczynowo-skutkowego.

■ CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- aktywnie uczestniczy w przygotowaniach do wycieczki, proponując pytania/zagadnienia, na jakie będzie szukać odpowiedzi;
- bada otoczenie w dogodny dla siebie sposób, zgodnie ze swoimi zainteresowaniami i predyspozycjami;
- szuka odpowiedzi na sformułowane pytania i zagadnienia, uważnie obserwując przyrodę;
- współpracuje z innymi uczniami w poszukiwaniu odpowiedzi na sformułowane pytania;
- dostrzega powiązanie zmian zachodzących w przyrodzie z warunkami pogodowymi (np. pora roku, wilgotność, długość dnia i nocy).

■ KRYTERIA SUKCESU UCZNIĄ:

- pomagam innym uczniom przygotować się do wycieczki;
- zastanawiam się, czego chcę się dowiedzieć i co chcę sprawdzić w czasie wycieczki;
- badam przyrodę w różny sposób (pomiar, obserwacja), by odnaleźć odpowiedzi na postawione pytania;
- pomagam innym uczniom, abyśmy razem poznali tajemnice jesieni;
- zastanawiam się i sprawdzam, dlaczego jesienią przyroda jest taka, jaką zobaczyliśmy w czasie wycieczki.

■ PYTANIE KLUCZOWE:

- Jakiego koloru brakuje jesieni?

■ METODY I SPOSOBY REALIZACJI CELÓW:

- opis słowny, obserwacja, pogadanka, praca z książką, wywiad, instruktaż i pokaz, metoda zajęć praktycznych, doświadczeń, burza mózgów, objaśnianie.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część I. Rozgrzewka

- Czytanie tekstu *Jesienią wycieczka*¹⁰.

Uwaga: Konieczność uwzględnienia długości fragmentu czytanego przez ucznia od jego indywidualnych możliwości.

- Swobodne wypowiedzi na temat treści tekstu.
- Przygotowanie listy pytań, na które uczniowie będą szukać odpowiedzi w czasie wycieczki.

Propozycje pytań:

- Dlaczego przyroda jesienią zmienia kolory?
- Jakich kolorów jesienią jest wiele, a jakich mało? Dlaczego?
- Dlaczego liście spadają z drzew?
- Jakie warzywa i owoce można kupić jesienią?
- Czym jesienne niebo różni się od nieba w innych porach roku?
- Jaka jest gleba jesienią?
- Co się dzieje z liśćmi, które spadły na ziemię?
- Wykonanie „kart pomiaru” jesiennych kolorów.
 - Uczniowie (w trzyosobowych zespołach) opracowują uproszczony wykres na kartkach w kratkę, np.:

¹⁰ Zob. Lorek M., Zatorska M., *Nasza szkoła... Część 1A*, op. cit., s. 54–55.

czerwony	zielony	żółty	brązowy

Dzieci w czasie wycieczki będą stawiać znaki w tabeli nad właściwym kolorem, począwszy od dołu strony, za każdym razem, gdy zauważą obiekt o tej barwie.

Uwaga: Ze względu na indywidualne możliwości uczniów i typ klasy nauczyciel może zaproponować inny sposób dokumentowania kolorów jesieni. Celem zadania jest wskazanie kolorów najczęściej występujących jesienią, rzadko występujących i/lub niewystępujących o tej porze roku.

- Przygotowanie – w miarę możliwości – przez dzieci przyrządów niezbędnych do udokumentowania kolorów jesieni (np. lornetek, aparatów fotograficznych, termometrów, lup oraz długopisów i notesów).
Uwaga: Istnieje możliwość wykorzystania prostej lupy (zabawki) do udokumentowania kolorów jesieni. Aby wykonać lupę, należy umieścić folię między dwoma kołami wyciętymi z kartonu, a następnie skleić je (w celu usztywnienia foli i nadania jej stabilności). Efekt powiększenia uzyskuje się po nalaniu na folię kilku kropli wody.

Część II. Klucz do celów

- Podanie pytania kluczowego: „Jakiego koloru brakuje jesieni?”
- Spacer/wycieczka poświęcony/poświęcona obserwacjom przyrodniczym.
 - Szukanie kolorów w obserwowanych obiektach i zaznaczanie ich na przygotowanych wykresach.
 - Tworzenie dokumentacji fotograficznej wycieczki.
 - Mierzenie temperatury powietrza i wody (w zależności od rodzaju posiadanych termometrów) w różnych miejscach: nasłonecznionych/nienasłonecznionych, blisko roślinności/blisko zabudowań czy ulic, na skraju lasu (parku)/w głębi lasu (parku) – zapisywanie pomiarów i spostrzeżeń.
 - Dokumentowanie wyglądu gleby (stopień twardości, wilgotność), liści opadłych z drzew (w różnych miejscach lasu/parku/przydroży).
 - Fotografowanie/rysowanie/malowanie jesiennego nieba/lasu/krajobrazu.
 - Powrót do klasy.
- Porównywanie zebranej dokumentacji,
 - Szukanie odpowiedzi na pytania postawione przed wycieczką (przy uwzględnieniu wiedzy uzyskanej na podstawie obserwacji, dokonanych pomiarów i zapisów).
 - Porównywanie spostrzeżeń i wyników między uczniami.
- Burza mózgów.
 - Zapisanie na dużych kartonach każdego pytania osobno i uwzględnienie proponowanych odpowiedzi.
 - Odwołanie się uczniów do wiadomości zdobytych w czasie wycieczki.
- Weryfikowanie z pomocą nauczyciela i dostępnych źródeł (np. książki, albumy, internet) odpowiedzi na postawione pytania.
- Zaplanowanie drugiego śniadania na następny dzień w kolorach i smakach jesieni.
- Zabawa „Jesień jest..., ponieważ...”.
 - Wypowiadanie przez dzieci w wewnętrznym kole słów: „Jesień jest...”, a następnie uzupełnienie wypowiedzi o przymiotnik określający tę porę roku.
 - Formułowanie przez uczniów z koła zewnętrznego zakończenia zdania od słowa „..., ponieważ...”.
 - Zakończenie zabawy, gdy każda para wygłosi swoje zdanie.

Uwaga 1: Możliwość przedłużenia zabawy przez zamianę uczestników z koła zewnętrznego z uczestnikami z koła wewnętrznego (zgodnie z ruchem wskazówek zegara).

Uwaga 2: Możliwość wykorzystania tej zabawy do wymyślenia przez ucznia własnego opowiadania o jesieni.

Część III. Podsumujmy...

- Przypomnienie przez nauczyciela celów i kryteriów sukcesu.
- Ocena pracy własnej pracy oraz pracy innych uczniów.

Propozycje sformułowań do podsumowania i oceny koleżeńskiej/samooceny oraz informacji zwrotnej:

- „Dowiedziałam/dowiedziałem się, że...”;
- „Najbardziej pomogła/pomógł mi... gdy...”;
- „Chcę dowiedzieć się więcej o...”;
- „Chętnie sprawdzę...”;
- „Myślę, że jesieni brakuje koloru...”.

Uwaga: Nauczyciel powinien wziąć pod uwagę tylko to, co było zawarte w celach i kryteriach sukcesu.

- Informacja zwrotna ucznia i nauczyciela wg opisu zamieszczonego w scenariuszu „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?”.

TEMAT DNIA: JAK POROZUMIEWAJĄ SIĘ LUDZIE?

■ CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

- zajęcia całodzienne.

■ CEL ZAJĘĆ:

- utrwalenie wiadomości i umiejętności rozpoznawania głosek i liter oraz kształtowanie rozumienia słowa pisanego i mówionego jako sposobu komunikowania się ludzi.

■ CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- współpracuje z różnymi osobami, negocjuje, podejmuje decyzje;
- zapoznaje się z tekstem listu elektronicznego i zaproszenia;
- wyodrębnia głoski w wyrazach wypowiedzianych i litery w wyrazach zapisanych;

■ KRYTERIA SUKCESU UCZNIĄ:

- wymienia co najmniej dwie sytuacje, w których korzystanie z internetu i telefonów może być niebezpieczne;
- wspólnie z koleżankami i kolegami tworzą wiadomość (list, SMS lub zaproszenie);
- spośród podanych wyrazów wybieram pięć i dzielę je na głoski i litery.

■ PYTANIE KLUCZOWE:

- Dlaczego warto pisać zaproszenia?

■ METODY I SPOSOBY REALIZACJI CELÓW:

- pogadanka, praca z tekstem, metoda sytuacyjna, pogadanka heurystyczna, opis i opowiadanie, metoda zajęć praktycznych, samodzielnego dochodzenia do wiedzy.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część I. Rozgrzewka

- „Kapusta” – zadanie aktywizujące motywację wewnętrzną uczniów.
Nauczyciel przygotowuje kulkę z nawiniętych na siebie kartek (jak liście w główce kapusty), na których są zapisane różne polecenia (po jednym na każdej kartce), np.: „Powiedz głoskę a, f, l” oraz „Pokaż/napisz na tablicy literę k, r, o”. Uczniowie stoją w kręgu i rzucają do siebie papierową kapustę. Dziecko, która złapie kulkę, odwija jedną kartkę i wykonuje zawarte na niej polecenie, mówiąc głoskę lub pisząc/pokazując literę. Pozostali uczniowie decydują, czy odpowiedź jest poprawna (np. głoska – podskakują, litera – robią przysiad).
- Podsumowanie rozgrzewki – rozmowa w kręgu.

Przykładowe pytania dla uczniów:

Czym się różni głoska od litery?

- W jakich sytuacjach może się przydać umiejętność odróżniania głosek od liter? (np. nauka języków obcych, podawanie nazw własnych przez telefon – głoskowanie, by uniknąć błędu w zapisie itp.).
- Co sprawia, że możesz pomylić głoski z literami?
- Co może utrudnić wam dzielenie słów i wyrazów na głoski i litery?
- Co może być pomocne dla ciebie/dla was w dzieleniu słów i wyrazów na głoski i litery?

Część II. Klucz do celów

- Przedstawienie przez nauczyciela celów lekcji i ustalenie wspólnie z uczniami kryteriów sukcesu.
- Zaprezentowanie przez nauczyciela pytania kluczowego (np. wg propozycji ze scenariusza lub własnego pomysłu) w celu zainteresowania uczniów i pobudzenia ich do abstrakcyjnego myślenia.

- Zainicjowanie – w odniesieniu do odpowiedzi na pytania kluczowe – dyskusji/swobodnej rozmowy na temat sposobów porozumiewania się ludzi za pomocą mowy i pisma (z uwzględnieniem faktu wymowy głosek i zapisu liter).
- Praca w czteroosobowych zespołach. Pisanie na kamykach lub innym materiale liter wg następującego schematu:
 - Napiszcie samogłoski na czterech kamieniach.
 - Napiszcie spółgłoski na dziesięciu kamieniach.
 - Napiszcie dwuznaki na trzech kamieniach.
- Wymienianie się zestawem kamieni (zgodnie z ruchem wskazówek zegara) przez przedstawicieli poszczególnych grup i otrzymanie przez każdy zespół nowego zestawu liter (**Uwaga:** Zadaniem każdej grupy jest ułożenie jak największej liczby wyrazów z liter zapisanych na kamieniach).
- Porównanie wyników pracy poszczególnych zespołów.
 - Wymienianie się spostrzeżeniami na temat trudności podczas realizacji zadania, a także wskazanie elementów ułatwiających pracę.

Propozycje pytań pomocniczych nauczyciela:

- Określ, jak często używaliśmy spółgłosek, a jak często – samogłosek.
 - Wyjaśnij, w jaki sposób można sobie poradzić, gdy zabraknie kamienia (np. z dwuznakiem, którego potrzebujecie).
 - „Głoski i litery” – praca w parach.
- Możliwość wykonania ćwiczenia z wykorzystaniem luster jako narzędzia do obserwacji przez dzieci sposobu artykulacji głosek.

Propozycje pytań nauczyciela podsumowujących ćwiczenie:

- Jak czyta się wyrazy/jak wymawia się słowa składające się tylko z samogłosek lub tylko ze spółgłosek?
- Czy łatwo jest odgadnąć słowo/wyraz, gdy pominie się w nim samogłoski lub spółgłoski?
- W którym przypadku odgadywanie wyrazów sprawiało ci większą trudność?
- „Gońcy i listonosze” – zabawa ruchowa w sali gimnastycznej/na boisku lub korytarzu.
 - Podzielenie klasy na dwa zespoły: gońców i listonoszy (złożonych z tej samej liczby osób).
 - Zadaniem zespołu gońców – przekazywanie informacji.
 - Zadaniem zespołu listonoszy – pisanie.
 - Wyznaczenie (w obrębie każdego zespołu) nadawców wiadomości i jej odbiorców.
 - Przekazanie przez nauczyciela grupie nadawców wiadomości – zaproszenie na urodziny.
 - Podyktowanie przez nauczyciela zespołowi gońców fragmentu wiadomości (wg podanego poniżej schematu).
 - Przekazanie przez nauczyciela grupie listonoszy fragmentu tekstu na pociętych kartkach (**Uwaga:** Wiadomość z użyciem form grzecznościowych i zachowaniem etykiety) – zgodnie z poniższym schematem:

Drodzy Uczniowie klasy II,
Serdecznie Was zapraszam
na zabawę z okazji moich ósmych urodzin.
Zabawa odbędzie się w sobotę
10 października
o godzinie 15.00
w moim domu
przy ulicy Szkolnej 1.
Do zobaczenia, Tomek.

- Zadaniem zespołów jest przekazanie kolejnej części wiadomości uczniom z drugiego końca pomieszczenia.
- Przebieg zadania: wysłuchanie i/lub odebranie fragmentu wiadomości przez dziecko na jednym krańcu pomieszczenia, a następnie przekazanie tej informacji grupie na drugim końcu sali.

Propozycje pytań nauczyciela podsumowujących ćwiczenie:

- Co sprawiało wam trudność w przekazywaniu informacji, a co przychodziło wam z łatwością?
- Jak myślicie, w jaki sposób łatwiej przekazać wiadomość – za pomocą słów/głosek czy wyrazów/liter?
Uzasadnijcie odpowiedź.
- Czym różni się treść zaproszenia od zwykłej wiadomości albo rozmowy między koleżankami i kolegami?
- Wskażcie, jakie treści powinny się znaleźć w zaproszeniu.
- Jak myślicie, dlaczego stosowanie zwrotów grzecznościowych w zaproszeniu jest ważne? Dlaczego niekiedy ludzie o nich zapominają?
- Zajęcia z użyciem komputerów.

- Redagowanie przez uczniów (w parach) listu elektronicznego (zaproszenia).
- Przypominanie przez nauczyciela o zasadach stosowania zwrotów grzecznościowych i konieczności zawarcia w zaproszeniu niezbędnych informacji.
- Zapisanie zaproszenia za pomocą komputera. (**Uwaga:** Posiadanie przez dzieci/nauczyciela adresu e-mail do użytku w danej klasie – szansą na wysłanie listu do siebie).

Propozycje pytań nauczyciela podsumowujących ćwiczenie:

- Czym różni się list elektroniczny od tradycyjnego?
- W jakich sytuacjach warto użyć listu elektronicznego, a w jakich tradycyjnego?
- Co powinno zawierać zaproszenie?
- O czym należy pamiętać, aby bezpiecznie korzystać z wiadomości tradycyjnych i elektronicznych?
- Zapisanie elektronicznego zaproszenia. (**Uwaga:** Jeśli dzieci/nauczyciel dysponują klasowym adresem e-mail, mogą wysyłać wiadomości do siebie nawzajem)

Część III. Podsumujmy...

- Przypomnienie przez nauczyciela celów i kryteriów sukcesu.
- Ocena pracy własnej oraz pracy innych uczniów.

Propozycje sformułowań do podsumowania i oceny koleżeńskiej/samooceny oraz informacji zwrotnej:

- „Dziś najbardziej zaintrygowało mnie...”
- „Najbardziej zainteresowałam się/zainteresowałem się...”
- „Podobało mi się, gdy... zrobiła/zrobił/powiedziała/powiedział...”

Uwaga: Nauczyciel powinien wziąć pod uwagę tylko to, co było zawarte w celach i kryteriach sukcesu.

- Informacja zwrotna ucznia i nauczyciela wg opisu zamieszczonego w scenariuszu „Jak zachować pamięć o ludziach, którzy odeszli?”

BIBLIOGRAFIA

- Gardner H., (2002), *Inteligencje wielorakie. Teoria w praktyce*, Poznań: Media Rodzina.
- Gardner H., (1998), *Niepospolite umysły. O czterech niezwykłych postaciach i naszej własnej wyjątkowości*, Warszawa: CiS.
- Harmin M., (2013), *Jak angażować uczniów?*, [w:] tegoż, *Duch klasy. Jak motywować uczniów do nauki?*, tłum. A. Tomaszewska, Warszawa: CEO.
- Kosyra-Cieślak T., (2013), *Praca z uczniem zdolnym na lekcjach języka polskiego i zajęciach pozalekcyjnych*, Warszawa: ORE.
- Krzyżewska J., (1998), *Metody ewaluacyjne*, [w:] tejże, *Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej*, cz. 1, Suwałki: Omega.
- Nęcka E., Orzechowski J., Słabosz A., Szymura B., (2012), *Trening twórczości*, Sopot: GWP.
- Nęcka E., (2000), *Pobudzenie intelektu. Zarys formalnej teorii inteligencji*, Kraków: Universitas.
- Nęcka E., (2012), *Psychologia twórczości*, Sopot: GWP.
- Nęcka E., Sowa J., (2005), *Człowiek- umysł- maszyna. Rozmowy o twórczości i inteligencji*, Kraków: Znak.
- Robinson K., Aronica L., (2012), *Uchwycić żywioł. O tym, jak znalezienie pasji zmienia wszystko*, Kraków: Element.
- Robinson K., (2010), *Oblicza umysłu. Ucząc się kreatywności*, Kraków: Element.
- Sterna D., (2014), *Uczę (się) w szkole*, Warszawa: CEO.
- Wielka księga eksperymentów: ponad 200 doświadczeń pozwalających zgłębić tajemnice nauki przy zabawie* (oprac. tekstu wł. A. Meiani, tłum. J. Łukaszewicz), (2010), Zielona Góra: Wydawnictwo Elżbieta Jarmołkiewicz.
- Żylińska M., (2013), *Neurodydaktyka, czyli nauczanie przyjazne mózgowi*, Gdynia: Wyspa – Wydawnictwo i Ośrodek Innowacji Edukacyjnych.